

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Nestátní neziskové organizace a násilí na ženách

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Geraldina Palovčíková, CSc.

Vypracoval:

Bc. Zdeněk Šiman

Brno 2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Nestátní neziskové organizace a násilí na ženách“ zpracoval samostatně a použil výhradně informační zdroje uvedené v seznamu literatury.

V Brně dne 25.3.2009

Zdeněk Šiman

Děkuji za konzultace, odbornou pomoc a pozitivní přístup PhDr. Geraldině Palovčíkové, CSc., která byla vedoucí této diplomové práce.

Obsah

Úvod	3
1. Domácí násilí	5
1.1. Definice domácího násilí	6
1.2 Mýty o domácím násilí	8
1.3. Situace v České republice	10
1.4. Oběť - týraná žena	14
1.4.1 Důvody, proč ženy ze vztahu neodejdou	15
1.5. Agresor	17
1.5.1 Spirála násilí	19
1.6. Legislativa týkající se ochrany proti domácímu násilí	21
1.6.1 Problematika domácího násilí v českém trestním zákoně	21
1.6.2 Vykázání/zákaz vstupu	22
1.6.3 Předběžné opatření	23
1.6.4 Limity při aplikaci práva na ochranu obětí DN	24
2. Místa 1. kontaktu ohrožené osoby se systémem pomoci	26
2.1 Zdravotníci	26
2.2 Policie České republiky, Městská policie, Oddělení přestupků	27
2.3 Manželská a předmanželská poradna	29
2.4 Linky důvěry	29
2.5 Krizové centrum a Krizové centrum pro děti a rodinu	29
2.6 Orgány sociálně právní ochrany dětí	30
2.7 Občanské poradny	30
3. Místa komplexní pomoci a služeb obětem DN	31
3.1 Intervenční centra	31
3.2 Přehled NNO zabývajících se domácím násilím	33
4. Analýza poskytovaných služeb NNO obětem DN	41
4.1 Prevence	42
4.1.1 Závěry	45
4. 2 Krizová pomoc	47
4.2.1 Krizová intervence	47
4.2.2 Linky důvěry	48
4.2.3 Krizová centra	49
4.2.4 Závěry	49
4. 3 Azylové domy a utajené bydlení	50
4.3.1 Azylové domy pro ženy a pro matky s dětmi	51

4.3.2 Azylové domy a byty pro ženy - oběti DN	52
4.3.3 Závěry	53
4.4 Právní poradenství	55
4.4.1 Závěry	56
4.5 Sociální pomoc a následná péče	57
4.5.1 Závěry	59
4.6 Psychologická pomoc obětem domácího násilí	60
4.6.1 Psychologické poradenství a psychoterapie	60
4.6.2 Svépomocné skupiny	61
4.6.3 Psychoterapeutické programy pro agresory	62
4.6.4 Závěry	63
5. Komparativní studie NNO v ČR	64
5.1. Komparativní analýza služeb NNO	64
5.1.1 Zdroje informací pro oběť DN	64
5.1.2 Srovnání poskytovaných služeb v ČR v rámci jednotlivých NNO	65
5.1.3 Dostupnost služeb obětem DN v jednotlivých krajích a regionech ČR	67
5.2 Interdisciplinární spolupráce	69
5.3 Standardy služeb nestátních neziskových organizací	72
5.4 Úloha sociálního pedagoga	75
Závěr	77
Resumé	78
Anotace	79
Literatura a prameny	80
Seznam příloh	82

Úvod

Při zpracovávání tématu „Nestátní neziskové organizace a násilí na ženách“ je nezbytné vysvětlit oba pojmy. „*Nevládní nezisková organizace nebo nestátní nezisková organizace někdy označovaná podle anglické zkratky jako NGO (Non-Governmental Organization) je organizace zabývající se obecně prospěšnou činností, avšak nezřizovaná státem a na státu nezávislá*“ (www.wikipedia.org). Patří mezi ně občanská sdružení, obecně prospěšná společnost, nadace a nadační fondy a církevní právnická osoba.

Násilí na ženách je pojem, který „*zahrnuje jakýkoli násilný čin podmíněný pohlavím oběti. Jeho následkem je nebo může být, fyzická, psychická nebo sexuální újma žen nebo jejich utrpení, včetně vyhrožování takovými činy, donucování nebo svévolné omezování svobody, ať už k němu dochází ve veřejném nebo soukromém životě.*“ (Deklarace Spojených národů o Eliminaci násilí na ženách, článek 1, U.N. Doc. A/48/49 (1994) in www.feminismus.cz).

Globálně mezi druhy násilí na ženách můžeme shrnout domácí násilí, obchod se ženami, znásilnění, ženskou obrízku a ukamenování, otroctví a interrupci plodů ženského pohlaví. V podmínkách České republiky je nejčastěji zastoupeno domácí násilí (fyzické, psychické, sexuální), obchodování se ženami, znásilnění a sexuální zneužívání (www.amnesty.cz).

Problematika násilí na ženách je široké téma, které by v plánované práci nebylo možno kvalitně podrobně obsáhnout. Proto bych se zaměřil pouze na jednu její část – domácí násilí na ženách v České republice. Tomu je v posledních letech věnována větší pozornost, která přináší výsledky nejen v poznávání tohoto fenoménu, ale i v praktických řešeních (např. nová legislativa). Tato problematika byla dlouho považována za zanedbatelnou a převážně soukromou.

V České republice působí řada nestátních neziskových organizací zabývajících se domácím násilím. Mezi nejznámější patří občanské sdružení ROSA, o.s. Bílý kruh bezpečí - linka DONA, ProFem atd. Dále na našem území působí řada méně známých organizací se stejnou náplní pomoci a pak ty, které mají pomoc obětem domácího násilí pouze jako jednu část své činnosti. Novinkou v poskytování služeb z iniciativy státu je otevření intervenčních center pro osoby ohrožené domácím násilím.

Problematikou domácího násilí v ČR se nestátní neziskové organizace začaly zabývat již na počátku devadesátých let dvacátého století. Jejich úsilí gradovalo v posledních pěti letech přijetím legislativních kroků v trestním a policejním zákoníku (od ledna 2007 nabyl účinnosti zákon o vykázní násilné osoby ze společného obydlí; v roce 2004 byl v trestním zákoně zakotven trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí). Dnes již není nutné se domácímu násilí věnovat jenom v rovině „problém, o kterém se nemluví“, ale naopak zhodnotit dlouholetou práci organizací, které se tímto fenoménem zabývají.

Přesto je nezbytné disponovat soustavou poznatků o tomto jevu, a proto je teoreticko – metodologická část této diplomové práce věnována nástinu a rozboru domácího násilí (specifika oběti i agresora domácího násilí, aktuální situace v naší republice a legislativní rámec v této oblasti). Dalším úkolem je v práci popsat místa prvního kontaktu ohrožené osoby se systémem pomoci (státní i nestátní instituce) a místa komplexní pomoci a služeb obětem domácího násilí.

Cílem analytické části je rozbor poskytovaných služeb nestátními neziskovými organizacemi a jejich srovnání v rámci jednotlivých organizací. Aktuálně stoupá význam interdisciplinární spolupráce napříč všemi rezorty, proto jej vidím jako jeden z cílů, které nemohu opomenout analyzovat. Poslední kapitoly jsou věnovány standardům služeb a úloze sociálního pedagoga v problematice domácího násilí.

Při zadávání tématu byla určena i metoda této diplomové práce – komparativní analýza. K získání teoretických podkladů i údajů pro komparativní analýzu budou použity standardní informační zdroje (viz seznam použité a prostudované literatury a pramenů).

Úkolem komparativní analýzy je srovnání jednotlivých přístupů k řešení zvoleného problému a identifikace podstatných vlastností elementárních částí celku a rozpoznání jejich podstaty a zákonitostí (www.wikipedia.org).

Analýza kvalitativních dat je obtížnou fází realizace této diplomové práce. „*K tomu výrazně přispívá velká míra volnosti výkladu jednotlivých metod, nízká standardizace dílčích postupů a obrovské množství možností, které nám skýtají jak jednotlivé metody, tak nepřeherné množství variant vzniklých jejich vzájemnou kombinací*“ (Mioviský, 2006, s. 219). Výsledkem bude utřídění a popis získaných dat, tj. přehledná analýza současné situace nestátních neziskových organizací, které se zabývají pomocí obětem domácího násilí.

Pro sociálního pedagoga by znalost problematiky domácího násilí měla být významnou součástí vzdělání, protože řada sociálních pedagogů pracuje u Policie ČR, která s oběťmi přichází nejčastěji a jako první do kontaktu. Svě místo však může sociální pedagog nalézt i v rámci nestátních neziskových organizací či intervenčních center v oblasti následné péče.

1. Domácí násilí

Pohled na problematiku domácího násilí (dále DN) v ČR od té doby, kdy se jím začaly zabývat zejména nestátní neziskové organizace (dále NNO), tj. od začátku devadesátých let dvacátého století, začal v posledních letech posunovat. Dříve byla v hledáčku pomoci oběť – žena. Domácí násilí bylo považováno zejména za "genderově podmíněný zločin" a součást násilí na ženách. Jednalo se o jednoduchou rovnici – většina obětí jsou ženy, většina pachatelů muži. Dále pomoc směřovala k dětem – jako svědkům DN. O mužích jako obětech se hovořilo pouze jako o ojedinělých případech. *„Poslední výzkumy ukázaly, že násilí mezi ženami a muži není jednosměrné. Výzkumy provedené koncem minulého století poukázaly na to, že počet mužů, kteří byli vystaveni násilí ze strany partnerek, je téměř stejný“* (Voňková, 2004, s. 13).

Ve světle těchto nových, zejména zahraničních výzkumů, se zdá situace o mnoho složitější. Do České republiky tyto poznatky teprve směřují a zatím nebyly srovnány v rámci výzkumu se situací v naší vlasti. Vzhledem k tomu, že má diplomová práce je tematicky zaměřena na násilí na ženách, respektive na domácí násilí v České republice, budu na problematiku DN nahlížet z pozice ženy - oběti. Třebaže budou v této práci zmíněny nejnovější výzkumy (viz kap.1.3) a okrajově se zmíním i o dalších možných obětech domácího násilí, hlavním cílem bude prezentovat situaci žen v ČR, které jsou ohroženy domácím násilím. Tato kapitola slouží hlavně pro orientaci v teoretických termínech a v zmapování problematiky domácího násilí u nás.

1.1. Definice domácího násilí

„Domácí násilí je fyzické, psychické a nebo sexuální násilí mezi partnery, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti, intenzita násilných incidentů se zpravidla stupňuje a u oběti vede ke ztrátě schopností včas zastavit násilné incidenty a efektivně vyřešit narušený vztah“ (výcvikový materiál DONA, 2002).

Pojem domácí násilí zahrnuje veškeré formy násilí (fyzické, sexuální, psychické či ekonomické násilí, vynucenou izolaci), k nimž dochází mezi blízkými osobami. Domácí násilí se objevuje u lidí všech úrovní vzdělání, sociální situace, tříd, ras, etnických skupin apod.

Důležitým faktem při rozpoznávání a definování domácího násilí je, že toto násilí je jednostranné. Agresor (násilná osoba) a oběť (osoba ohrožená) si nikdy nevymění role (www.donacentrum.cz). Z této definice vyplývá, že domácím násilím není - spor, jednorázová hádka, vzájemné potyčky mezi partnery, kdy se násilí dopouští oba partneři (tzv. italská domácnost). Pro sociálního pedagoga a další pomáhající profese v této problematice je velice důležité správně rozeznat obě formy, proto byly specifikovány níže uvedené znaky DN.

Čtyři znaky domácího násilí (Čírtková a kol., 2007):

- **Útoky se opakují a jsou dlouhodobé** - násilí je tzv. na pokračování, tj. jednorázový incident (třebaže se závažnými důsledky) domácím násilím není, ale může být jeho startem. Zpočátku jde o ponižování, později o absolutní kontrolu nad obětí, chronické žárlivé scény, podezřívání, nemožnost disponovat s domácími financemi, fyzické útoky.
- **Intenzita a frekvence se zvyšují** - *„domácí násilí začíná psychickým násilím, nejprve jsou útoky vedeny proti lidské důstojnosti, později proti zdraví a mohou vyústit proti lidskému životu“* (Čírtková a kol., 2007, s.109). Cílem agresora je ve fázi útoků proti lidské důstojnosti izolovat oběť a maximálně snížit její sebeúctu a sebevědomí (lze zaměnit za projevy lásky). Násilná osoba stále intenzivněji určuje pravidla, nastupují pohružky a sankce. Oběť je opakovaně urážena, ponižována, zesměšňována a omezována.
- **Jasně a neměnitelné role aktérů** - psychické a fyzické incidenty vyvolává vždy jedna osoba ve vztahu. Domácí násilí se projevuje zesílenou a postupně absolutní kontrolou násilné osoby nad ohroženou osobou.
- **Násilí se děje v soukromí, mimo zraky veřejnosti** - často o tom, co se v rodině děje, neví mnoho let ani nejbližší rodina, přátelé a známí. To je spojeno s nedostatkem svědků a důkazů.

V poslední době se můžeme setkat i s nejširším pojmem **„násilí v rodině“** (Domestic Violence), které zahrnuje všechny podoby násilí, které se vyskytují uvnitř rodiny - mezi

dospělými, týrání a zneužívání dětí, násilí na seniorech, násilí mezi sourozenci (Buriánek a kol., 2006).

„Násilné chování v rodině zahrnuje jakýkoliv čin, nebo opomenutí, spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, nebo vážně poškozují rozvoj jeho osobnosti“ (Doporučení rady Evropy R(85)4 o násilí v rodině z 26. 3. 1985 in Voňková 2004, s.14)

Naopak nejužší pojetí DN je **„partnerské násilí“**, resp. **„násilí v intimním vztahu“** (Domestic Abuse), které se zaměřuje výhradně na vztah sezdaného či nesezdaného páru (Buriánek a kol., 2006).

Pro úplnost uvádím jednotlivé druhy tří základních typů (psychické, fyzické, sexuální) domácího násilí (www.domacinasili.cz, www.rosa-os.cz):

- **Psychické násilí** patří izolace hrubé slovní urážky, nadávky, ponižování, zneužívání, stálá kritika, zesměšňování, výhrůžky, vydírání, okázalá nevšímavost a odmítání, bezdůvodné obviňování, pokořující poznámky či gesta, podceňování osobnosti, ponižování či zesměšňování ve společnosti, vyhrožování fyzickým násilím, zastrašování, nečestné ovlivňování dětí, odepírání spánku či potravy, vydírání sebevraždou. Časté je i používání dětí jako prostředku násilí (vyhrožování otce, že matce děti vezme; agresor opakovaně ženu obviňuje, že je špatná a neschopná matka; vyhrožování dětem, když s ním nesouhlasí; citové vydírání dětí a dětmi; nucení dětí, aby se postavily na něčí stranu při hádkách). Psychické týrání působí ze všech typů DN nejdrastičtěji a oběti se s ním vyrovnávají hůře než s fyzickými útoky (www.rodina.cz). Do psychického násilí lze také zařadit sociální izolaci, tj. bránění v návštěvách rodiny či přátel, sledování telefonátů, pronásledování (stalking), nečekané "kontrolní" návštěvy či telefonáty, ale i ekonomickou kontrolu, která obnáší omezování přístupu k penězům, neposkytnutí peněz na provoz domácnosti, případně i snaha zakázat chození do práce.
- **Fyzickým násilím** jsou např. facky, kopance, škrčení, rány pěstí či jiné fyzické útoky, ohrožování zbraní. Může být namířeno proti ženě i jejím dětem.
- **Sexuální násilí** je charakterizováno donucením k sexu (násilím nebo výhrůžkami) i tehdy, nemá-li o něj žena zájem a nucení k sexuálním praktikám, které oběti vadí.

Celosvětově se problematikou domácího násilí zabývají tři výbory OSN – Výbor OSN pro hospodářská a kulturní práva, Výbor OSN pro odstranění všech forem diskriminace žen a Výbor OSN pro práva dítěte (Haškovcová, 2004). V roce 1995 Vyhlásila Rada Evropy 25.listopad jako Mezinárodní den násilí na ženách a současně jako Evropský den proti násilí na ženách.

1.2 Mýty o domácím násilí

Domácí násilí začíná být v České republice vnímáno jako podstatný sociální problém, přesto je stále ve společnosti zakořeněna řada mýtů. Z prvního reprezentativního průzkumu STEM z roku 2001 pro Bílý kruh bezpečí (dále BKB) vyplynulo, „že téměř dvě třetiny populace (64%) nesouhlasí s názorem, že se domácího násilí mohou dopouštět lidé, kteří jsou známí svým slušným a společenským chováním (STEM pro Bílý kruh bezpečí, 2001 in Vargová-Vavroňová 2006, s. 13).

BKB zopakoval tento výzkum v roce 2006 a v porovnání s rokem 2001 konkrétně u mýtů spojených s výskytem DN došlo sice k oslabení některých mýtů, ale stále u českých respondentů přetrvává podléhání těmto smyšlenkám o DN (www.bkb.cz).

Na tomto místě bych rád uvedl pět nejběžnějších mýtů o domácím násilí, které v české společnosti převládají (Vargová – Vavroňová, 2006):

- **Domácí násilí se týká jen sociálně slabších vrstev**

DM se vyskytuje ve všech společenských skupinách, nezávisle na vzdělání, ekonomické situaci, demografickém původu, nezáleží ani na věku, náboženství a rase. Partnerské násilí se vyskytuje u heterosexuálních i homosexuálních vztahů. Vyšší vrstvy však dokáží domácí násilí lépe skrývat, a proto je u sociálně slabších více nápadné.

- **Domácí násilí jsou hádky, “italská manželství”**

K DM dochází většinou dlouhodobě, záměrně a opakovaně. Je třeba odlišit běžný manželský či partnerský konflikt, při němž proti sobě stojí dva jedinci ve stejné pozici, a násilí - kde stojí oběť a násilník. Domácí násilí navíc není jen hádkou - kromě psychického teroru často dochází k surovému fyzickému napadání, které končí vážným zraněním s celoživotními následky či dokonce smrtí.

- **Příčinou domácího násilí je zejména alkoholismus partnera**

Alkohol může sloužit jako “spouštěcí prvek”, protože se pod jeho vlivem odbourávají zábrany a je zesilována agrese, ale není příčinou násilí. Opilost proto slouží jako výmluva pro pachatele a omluva pro oběť.

- **Za domácí násilí si mohou oběti samy, protože agresory provokují**

Násilní partneři se na “vyprovokování” k násilí vymlouvají často - důvodem k násilí podle nich může být cokoliv, co není podle jejich představ. Ovšem i kdyby je někdo “provokoval”, těžko by např. napadli kolegu či kolegyni v práci, spolužák nebo apod. K násilí se v rodině uchýlí proto, že mají pocit, že si to mohou dovolit, a proto, že chtějí získat nad partnerkou absolutní moc a kontrolu. Omluvou pro fyzické napadení či psychický teror ale nemůže být žádné jednání ani fakt, že se jedná o partnerku či manželku. Bohužel se s tímto názorem může

oběť stále ještě setkat i u policie a či pracovníků pomáhajících profesí. Tento postoj však legitimuje násilné chování a zbavuje agresora odpovědnosti.

- **Situace asi není tak strašná, jinak by oběť od násilné osoby odešla**

Tím, že oběť ve vztahu zůstává, vyvolává u okolí dojem, že je spoluodpovědná za další násilné ataky. Žena vnímá situaci jinak, protože díky pozvolnému narůstání násilí ztrácí povědomí o tom, co je bezpečné a co již ne. Oběti neodcházení od násilných osob z řady důvodů, které jsou popsány v kapitole 1.4.1.

Tato mytizace vznikla z nedostatečné informovanosti o problému domácího násilí a svědčí o tom právě rozporuplné názory na to, v jakém prostředí k domácímu násilí dochází. Na druhou stranu veřejnost připouští, že domácí násilí je obecný jev, ke kterému může docházet ve všech vrstvách společnosti. Velmi častý je rovněž názor, že lidé, kteří nemají mimo rodinu žádné větší problémy a lidé navenek známí slušným chováním, se domácího násilí nedopouštějí (www.rosa-os.cz).

Stejně vnitřně rozporné jsou i představy o tom, kdo jsou oběti domácího násilí. I tady stojí proti sobě přesvědčení o univerzalitě domácího násilí (obětí se může stát každý člověk) a mýtus o tom, že nejčastějšími oběťmi jsou především "slabé ženy" - ženy finančně závislé a zejména pak ženy, které si nechají vše líbit. Oba zmíněné mýty jsou v obecném mínění velmi pevně zakořeněné. Lze se s nimi setkat stejně často u všech skupin populace. I jedinci, kteří mají nějakou zkušenost s partnerským násilím, jim podléhají stejně jako ostatní lidé (www.domacinasili.cz).

O naléhavosti problému domácího násilí svědčí i poměrně často sdílený názor, podle kterého je násilí vůči blízkému člověku horší než stejné násilí vůči cizí osobě. Oběť násilí nemůže pochopit, že mu osoba, s níž má úzkou citovou vazbu, úmyslně ubližuje.

Tyto mýty pak znesnadňují pozici oběti a naopak napomáhají agresorům. „*Tvoří překážky při hledání a poskytování účinné pomoci obětem, omlouvají a racionalizují násilné chování pachatele a odvracejí pozornost od skutečného problému*“ (Vargová- Vavroňová, 2006, s. 7).

1.3. Situace v České republice

V České republice je situace o domácím násilí monitorována zejména nestátními neziskovými organizacemi, které spolupracují na výzkumech s oficiálními agenturami (STEM) a státními institucemi (Sociologický ústav AV ČR). Dalším významným zdrojem poznatků jsou samotné oběti DN.

„Některé studie odborníků naznačují, že se násilí proti ženám vyskytuje častěji, než se veřejně přiznává. ROSA, nevládní organizace, která pomáhá ženám v tísní, odhaduje, že přibližně každá desátá žena v domácí situaci trpí emocionálním či fyzickým násilím a že třicet procent násilníků má vysokoškolské vzdělání“ (www.blisty.cz).

Výzkum z roku 2003 (Sociologický ústav AV ČR a Filozofická fakulta UK v Praze) ukazuje, že 38% žen v ČR zažilo během svého života alespoň některou z forem násilí ze strany svého současného nebo bývalého partnera (Mezinárodní výzkum násilí na ženách in Vargová – Vavroňová, 2006).

V roce 2006 provedla agentura STEM výzkum pro BKB a Philip Morris, ze kterého byla získána konkrétní čísla o stavu DN v naší republice: 13 % dotázaných se stalo obětí domácího násilí (nejčastější kombinace psychického a fyzického násilí 48%), 18% respondentů přiznalo pouze fyzické násilí a 14% se sexuální násilí v rámci rodiny (www.bkb.cz). Výzkum byl založen na odpovědích respondentů ochotných o svých osobních zkušenostech hovořit. *„Podle odborníků představovalo v roce 2001 16 % populace starší 15ti let zasažené partnerským násilím spodní hranici. Lze předpokládat, že i dnes je skutečný výskyt partnerského násilí vyšší“* (www.bkb.cz).

Z pohledu obětí dominuje jednoznačně fyzické a psychické násilí, sexuální násilí není tak časté. Přesněji řečeno v jednotlivých incidentech je vždy zastoupeno fyzické napadání oběti a současně i její psychické ponižování, zatímco k sexuálnímu obtěžování a vynucování sexuálních aktivit dochází "pouze" u poloviny všech těchto incidentů. *Ze studie, kterou vypracoval v roce 1998 pražský Ústav sexuologie, vyplývá, že 13 procent žen bylo znásilněno. Manželé a partneři nesli odpovědnost za 51 procent znásilnění, dalších 37 procent znásilnění spáchali muži, kteří patřili mezi známé znásilněných žen a jen 12 procent znásilnění spáchali zcela neznámí muži“* (www.blisty.cz).

Ve většině případů jsou tedy fyzické a psychické formy domácího násilí spjaty. Lze říci, že v reálu neexistuje čisté fyzické násilí bez emocionálního týrání – např. urážky a nadávky, ať už to pachatel realizuje jako svůj vědomý program či nikoli.

Spíše výjimečně se vyskytují čisté psychické podoby týrání, ve kterých se agresor vědomě zaměřuje na udělování ryze emocionálních ran a úderů v podobě ponižování, vyhrožování, vzbuzování strachu, nesmyslných příkazů či ostentativního přehlížení pocitů partnerky například tím, že před ní záměrně hovoří o svých zážitcích a úmyslech, které ji hluboce ponižují a zatlačují do závislé a bezvýchodné pozice.

V českých rodinách je stále typickým agresorem muž. Podle výsledků z dotazníků BKB to platí ve 97,8 % řešených případů. Opačná pozice, tj. muž v roli oběti domácího násilí, je podle zkušeností BKB ojedinělým případem.

Všechny výzkumy do devadesátých let se shodují, že většinovými oběťmi domácího násilí jsou ženy (92 až 98 % z celkového počtu obětí) a pachatelé muži. Koncem devadesátých let však tento model začíná být zpochybňován a objevují se sofistikované studie, které začínají nepodporovat jednosměrnost domácího násilí. Pro objektivnost této diplomové práce je nezbytné nové poznatky prezentovat, ale protože nejsou zatím srovnány s českými podmínkami nelze z nich vyvozovat hlubší závěry.

Příkladem je holandská výzkumná studie Van Dijka a jeho týmu z roku 1998. *„Z celkového počtu se jako oběti skutečného fyzického násilí cítilo 35% mužů a 34% žen. Zatímco u fyzického násilí je poměr obou pohlaví velmi těsný, k viktimizaci psychickým týráním se přiznalo více žen (!) než mužů. 30% žen uvedlo, že zažily emocionální podobu domácího násilí, z mužů trpělo psychickým týráním 26%. Pozorný čtenář si všimne, že tyto nálezy odporují častému klišé, totiž že fyzické násilí je doménou mužů (klišé o přímé povaze agrese u mužů), zatímco psychické týráním koresponduje spíše s přirozeným habitem ženy (klišé o verbální agresivitě ženy). S tradičními představami o mužské a ženské roli souhlasí pouze údaje o obětech sexuálních podob domácího násilí. Sexuální zneužívání partnerem přiznalo 30% holandských žen, ale „jen“ 13% holandských mužů“* (Čírtková, in www.domacinasili.cz).

Pohled na procentuální zastoupení mužských a ženských obětí DN (tentokrát bez ohledu na jeho podobu či styl) se radikálně mění směrem k tradičním předpokladům v momentě, kdy zohledňujeme pouze kritérium intenzity násilí měřené závažností újmy, kterou pachatel přivodí své oběti. *„Zatímco u nízké intenzity tvořily oběti mužského pohlaví většinu (61%), u násilí velmi závažné intenzity byl poměr obrácený. Oběti závažného násilí byly ze 60% ženy“* (Čírtková, in www.domacinasili.cz). V tomto smyslu tento výzkum nezpochybnil základní tezi o tom, že domácím násilím jsou nejvíce ohroženy ženy.

Kontroverzní výstupy různých studií a další nesrovnalosti při hledání odpovědí na otázku, jak často se obě pohlaví stávají oběťmi domácího násilí, jsou momentálně předmětem odborných diskusí.¹

Dalším typickým znakem domácího násilí v ČR je asistence dětí. Pouze v 19,3 % vztahů, kde probíhalo domácí násilí, nebyly přítomny děti. V 80 % děti bývají přímými svědky násilných incidentů mezi rodiči, anebo jsou s následky týráním matky konfrontovány takřkajíc mlčky a pokradmu (například registrují tělesná zranění matky či odezírají její psychické problémy jako strach, sklíčenost, překrucování toho, co se stalo, když se matky ptají po původu jejích zranění) (www.domacinasili.cz).

---

¹ „Někteří autoři upozorňují, že klíčovou roli hraje okolnost, zda při výzkumném dotazování je při kontaktu s respondenty více akcentován kontext kriminálního chování nebo kontext partnerského vztahu. První výzkumný styl vede podle Moffitové spíše ke klasickému obrazu domácího násilí v duchu původních feministických předpokladů, druhý výzkumný styl pak generuje netradiční obraz vymykající se konvencím gender-rolových očekávání. Podle jiných autorů může nárůst počtu obětí mužského pohlaví souviset s efekty vyvolanými detabuizací a medializací domácího násilí ve společnosti. M.Bock, současný německý kriminolog, tvrdí, že u mužských obětí domácího násilí musíme počítat s dvojí latencí. O jejich viktimizaci se nedozvídá ani oficiální instance, jako je policie, lékaři či poradny (první latence), ale ani výzkumníci (druhá latence). Podle Bocka ženám totiž plynou ze zveřejnění domácího násilí v současné společnosti samé výhody, mužům naopak jen nevýhody. Otázka po tom, jaká je skutečná „statistika“ obětí domácího násilí pro mužské a ženské pohlaví tak vlastně i po letech zkoumání představuje nedořešený, otevřený problém“ (Čírtková in www.domacinasili.cz).

Zpravidla se jedná o dlouho trvající domácí násilí. Incidentsy obsahující fyzické útoky a psychické ponižování a zastrašování, podle obětí pronikly do partnerského vztahu velmi záhy a jejich délka je často totožná s trváním společného soužití, u vzorku BKB v průměru 6 let.

V českých podmínkách zřejmě platí, že týraná oběť vyhledává pomoc až ve skutečně krizových situacích, kdy získává pocit, že její partner se chová tak, jakoby ji chtěl zabít (70% obětí). Toto zjištění potvrzuje všeobecně známý předpoklad, že domácí násilí je specifické právě tím, že samo od sebe neustane, ale naopak má vzestupnou tendenci. K tomuto poměrně pesimistickému zjištění přispívá pravděpodobně i skutečnost, že domácí násilí je u nás zatím jako problém stále ještě podceňováno, a týrané oběti často neví, zda chování partnera je vůbec morálně či právně akceptovatelné a zda se vůbec na domácí násilí vztahují nějaké sankce (www.domacinasili.cz).

S domácím násilím se přímo setkala čtvrtina populace, z doslechu jej zná 61 % obyvatel ČR (www.bkb.cz). Podle průzkumu STEM z roku 2001 pouze 18 % populace ví, jak se zachovat v případě výskytu domácího násilí. Tváří v tvář domácímu násilí je pouze každý druhý člověk ochoten poskytnout pomoc. Většina lidí (71 %) si myslí, že rodina sama nemůže problém domácího násilí vyřešit.

Pokud se zaměříme na studie založené na klinickém sběru dat od organizací, které s oběťmi domácího násilí pracují, získáme velmi podrobné informace o zákulisí domácího násilí od samotných obětí DN.

Linka DONA (www.donalinka.cz), kterou provozuje BKB nabízí 24 hodin denně nepřetržitou telefonickou pomoc obětem domácího násilí (více viz kap.3.2 a 4.2.2). Anonymní vyhodnocení přijatých telefonních rozhovorů poskytují přehlednou ukázkou o stavu domácího násilí v České republice a mapují nejdůležitější faktory tohoto problému.

V časovém období 4. 9. 2001 – 4. 5. 2003 bylo přijato 5 462 hovorů. Pomoc linky DONA vyhledávají především ženy (85 % volajících). Ve více než dvou třetinách hovorů je volajícím přímo oběť domácího násilí, jednu čtvrtinu tvoří hovory se zachránci – zpravidla příbuzní a známí oběti (více viz tabulka č.1).

Potřebné informace vyhledávají na lince DONA také pomáhající odborníci (lékaři, sociální pracovníci, zaměstnanci azylových domů), kteří se s oběťmi domácího násilí setkávají v rámci svého zaměstnání.

Tabulka č.1: **Statistika o dílčích faktorech domácího násilí (v %)**

Četnost hovoru	počet
první volání	91
opakované volání	9
Obsah hovoru	
domácí násilí	54,9
trestný čin	5,2
přestupek	1,5
ostatní	38,4
Pohlaví oběti	
žena	94,9
muž	5,1
Pohlaví agresora	
žena	6,6
muž	93,4
Vzdělání oběti	
SŠ+SOU	66,1
VŠ	23,4
ZŠ	8,3
ostatní	2,2
Charakteristika násilí	
fyzické a psychické násilí	62,1
psychické násilí	21,8
fyzické násilí	11,4
sex. násilí	1,3
ostatní	3,4
Forma násilí (kombinováno)	
výhrůžky	19,9
bití (facky, rukama, předměty)	29,7
ponižování	11,9
vydírání	7,6
týrání	3,3
omezování osob. svobody	7,2
ekonomické vydírání	5,3
pronásledování	2,7
sexuální násilí	2,3
zanedbání	1,4
šikanování	4,5
jiné	4,1
Délka násilí	
do 1 roku	6,4
do 3 let	46,6
do 9 let	18,8
do 15 let	10,5
nad 15 let	10,7

Zdroj: Linka DONA 5.6.2003

1.4. Oběť - týraná žena

Podle statistiky občanského sdružení ROSA z roku 2005 nejsou domácím násilím postihovány pouze ženy, kterým chybí vzdělání, určitý rozhled a schopnosti se kvalifikovaně uplatnit v pracovní sféře (viz tabulka č.2). „Mezi oběťmi domácího násilí jsou nejčastěji zastoupeny ženy se středoškolským vzděláním (48%), následují ženy s vysokoškolským vzděláním (25,5%)“ (Vargová – Vavroňová, 2006, s. 13).

Linka DONA (viz tabulka č.1) uvádí z roku 2003 vyšší podíl středoškolaček 66,1% (zřejmě díky započítání vzdělání na SOU) a obdobný počet vysokoškolaček 23,4%. Na ženy se základním vzděláním zbývá pouze 8,3%. Toto zjištění také potvrzuje předpoklad, že neexistuje typická oběť domácího násilí a že je nesmírně těžké se jevům domácího násilí bránit pouze privátně bez oficiální podpory od státních a nestátních institucí. I když oběť disponuje v oficiální oblasti života efektivními strategiemi, například je pracovně a společensky zdatná, může být zcela naivní a bezbranná vůči domácímu násilí.

Při kontaktu s případy DN mají laici, ale i stále někteří pracovníci pomáhajících profesí problém uvěřit sdělovaným skutečnostem. Brání jim v tom např. vlastní zkušenost, nepřesvědčivý projev ohrožené osoby, její ambivalentní postoj k agresorovi (omlouvá jej), fenomén dvojí tváře násilné osoby (na veřejnosti se chová slušně, nemá kriminální minulost a je násilná jen v privátu). „Oběť domácího násilí se odnaučí vyjadřovat přímo své pocity. Disociací otupuje prožívání emocí, chrání se tak prožívání bolesti. Může se jednat o úplné „vymazání“ pocitů, o ohraničenou ztrátu paměti, v extrémní podobě se může jednat o mnohočetnou osobnost. Oběť domácího násilí popírá vážnost incidentů, je to forma její iluzorní obrany“ (Čírtková, 2007, s. 110).

Oběť trpí tzv. syndromem týrané ženy, kdy v důsledku zneužívání je méně schopna reagovat na prožívané násilí. Můžeme u ní diagnostikovat příznaky posttraumatické stresové poruchy - naučenou bezmocnost, sebezničující reakce, popírání viny útočnicka, minimalizaci následků (bagatelizování zranění a útoků), odmítání možnosti záchrany.

„Vnímání chování partnera jako násilné či nikoli je do určité míry subjektivní a záleží na posouzení konkrétní ohrožené osoby. To by znamenalo, že pokud se někdo cítí pod tlakem, v ohrožení, nebo má z manžela či partnera strach, pak se nejspíše potýká s domácím násilím. Ženy, které jsou skutečně zneužívány, se jako oběť necítí. Naopak. Ženy mají tendenci svého násilného partnera spíše chránit a jeho chování omlouvat a bagatelizovat. Mnohé by si ani nedovolily považovat verbální útok, psychické vydírání, ponižování a podobně za násilný trestný čin“ (Buskotte, 2008, s. 39).

Podle sdružení ROSA (Dneska tě ještě nezabiju!, 1997) je týraná žena většinou pasivní, vystrašená, nespolupracuje, při hovoru se dívá na dveře, jako by čekala násilníka (dopad týrání na psychiku člověka). Naopak některé ženy se chovají neadekvátně a místo aby vzbudily soucit, mohou svým chováním provokovat. Pláč u žen při soudním jednání není výjimkou, přesto jsou

ihned označeny za „hysterku“, aniž soud zajímá co je příčinou takového stavu (na druhé straně sedí její velice klidný a seriózní manžel se špičkovým právníkem).

Bílý kruh bezpečí zjišťoval v dotazníku způsoby, které používá oběť pro svoji obranu v situaci aktuálního napadení. Údaje od klientů jsou poměrně sporné a vykazující velký rozptyl. Převažuje 24 % obětí domácího násilí, které nevolily žádný pokus o obranu. Útěk zvolilo 22 %. Pokus o přivolání policie jako obranu zkusilo 21,5 %. Ostatní formy obrany jsou zastoupeny velmi málo, dosahují maximální četnosti 7 %. Jde například o křik, pláč, prosby, ale také útok (www.domacinasili.cz).

Zjištěné výsledky lze interpretovat tak, že v českých podmínkách oběti domácího násilí stále ještě tápou při hledání vhodných opatření pro zajištění svého bezpečí. Tyto údaje potvrzují bezradnost oběti při hledání účinných strategií obrany před primárním agresorem.

1.4.1 Důvody, proč ženy ze vztahu neodejdou

Pro tyto ženy není jednoduché opustit partnera, zpravidla ani není kam by šly. Ženy se za svou situaci stydí, skrývají modřiny, bojí se nepochopení rodiny, okolí i samoty, a proto se o násilí nezmiňují a nebo ho přímo popírají. Často viní za vzniklou situaci sebe. Dále mají strach, že neuživí děti, protože bývají v silné sociální i finanční závislosti na partnerovi. Dalšími důvody, proč ženy zůstávají je např. to, že muž je dobrý otec, nedovedou si představit, že by vše samy zvládly nebo že muž prožívá těžké období a bez ní by se neobešel (Buskotte, 2008). Výsledkem dlouhotrvajícího násilí jsou psychosomatické potíže, výkyvy nálad a deprese, poruchy spánku, nízké sebevědomí a neschopnost řešit problémy – tzv. naučená bezmoc. Ženy mohou dokonce uvažovat o sebevraždě, některé se o ni i pokusí.

Příčinou setrvání ve vztahu mohou být i náboženské, kulturní nebo tradiční tlaky, kvůli kterým se žena snaží rodinu udržet za každou cenu (Vargová – Vavroňová, 2006).

Většina obětí si časem vypracuje způsoby chování, jak násilí ze strany partnera předejít a zcela mu přizpůsobuje své chování a ztrácí schopnost vidět sebe sama pozitivně (přijímá negativní hodnocení partnera). Další strategií je konfrontace, kdy se snaží tuto situaci řešit s partnerem. Oběti často dlouho doufají, že se chování partnera zlepší. Mělo by být jasné, že násilníci periodicky projevují lítost nad svým chováním - viz kap.1.5 (Buskotte, 2008).

Agresor ženě nezdědka vyhrožuje, že pokud ho opustí zabije ji. Tento strach je opodstatněný a žena tak raději ve své bezmoci a strachu ve vztahu zůstává. „*Násilí odchodem nemusí skončit, v době rozchodu či rozvodu naopak často eskaluje. Studie ukazují, že týraným ženám, které odcházejí od svého partnera, hrozí vyšší riziko, že budou zabity než těm, které ve vztahu zůstávají. Podle Hartové (1988) je toto procento vyšší o 75%*“ (Vargová – Vavroňová, 2006, s. 9).

Při vyšetřování se ženy mohou setkat s necitlivým přístupem až bagatelizováním násilí u policie, úřadů i soudů. Systém pomoci může být také neefektivní, právní kroky trvat neúměrně dlouhou dobu a oběť zpravidla nemá dostatek prostředků na své právní zastoupení (Voňková, 2004).

Podrobná analýza dopadu domácího násilí na děti není cílem této práce, ale obecně lze říci, že děti, které jsou svědky těchto událostí se cítí bezmocné a vyděšené, nedokáží se bránit ve vrstevnické skupině, jiné naopak přebírají agresivní model (šikanují). To znamená, že násilné chování má nerozlučnou genetickou a zkušenostní složku. ....*„Děti často vnímají násilí jako automatickou a naprosto normální součást svého života. Mnohé dívky si později najdou stejně agresivního partnera, jako byl jejich otec, a mnoho synů se později chová také naprosto stejně ke svým vlastním partnerkám“* (Buskotte, 2008, s. 17). Děti se tak učí násilnému chování - oběti se stávají pachateli. S touto tezí by měla být seznámena nejen široká veřejnost, ale i matky, které jsou oběťmi DN, aby si uvědomily, že pasivním setrváváním v domácím teroru vychovávají ze svých dětí další agresory.

1.5. Agresor

V této kapitole představím profil agresora páchající domácího násilí. Vycházím z dostupných českých zdrojů, ve kterých se uvádí, že většinovým pachatelem je muž (viz kap. 1.3), proto zde nebudu popisovat ženy, jako pachatelky některých forem DN.

U domácího násilí je zatím daleko více poznatků o obětech domácího násilí než o jeho pachatelích. *„Momentálně neexistuje žádná výzkumně a empiricky zajištěná typologie pachatelů domácího násilí natož pak přehled o tom, který z typů domácích agresorů se vyskytuje nejčastěji“* (Čírtková, in www.domacinasili.cz). Určité údaje lze čerpat z kriminologických výzkumů, které se zajímají hlavně o to, jak reagují pachatelé na určité oficiální sankce za své chování - výzkumný projekt „Minneapolis-Experiment“ L.W.Shermana z roku 1982 (www.domacinasili.cz). Výsledkem výzkumu bylo zjištění, že na některé skupiny osob působí hrozba oficiálních sankcí skutečně odstrašujícím efektem. Jako relevantní veličiny byly v tomto ohledu potvrzeny především zaměstnanost (zaměstnaný versus nezaměstnaný pachatel) a rodinný vztah (manželství versus neoficiální partnerství). Čím je agresor závislejší na sociálních vazbách a pochodech konformity, tím citlivěji reaguje na negativní sankce, které ho diskreditují v očích sociálního okolí. Sherman proto rozčlenil pachatele domácího násilí na dva hlavní typy - domácí násilník s dvojí tváří (tj. doma agresor a pro okolí konformní, seriózní osoba) a pak sociálně problémový pachatel domácího násilí. V podstatě se zde rozlišuje pachatel z vyšších a nižších sociálních vrstev. Jak často se tyto dva typy vyskytují lze však pouze odhadovat, přesné statistiky neexistují. Experti se shodují v tom, že v rodinách ze středních a vyšších vrstev se domácí násilí hůře odkrývá (www.domacinasili.cz).

Druhým pramenem informací o pachatelích DN jsou samotné oběti, díky nim vznikají typologie, které člení pachatele podle toho, jaké vzorce týrání používají. *„Například Angličanka Pat Cravenová navrhla 8 základních typů domácích násilníků: surovec, žárlivec, špatný otec, lhář, vyděrač, sexuální násilník, pán domu a psychický utlačovatel. Cravenová jednotlivé typy přesně popisuje a využívá je při terapii pro oběti domácího násilí. Jednotlivé typy se mohou v živém případě u jednoho pachatele samozřejmě různě kombinovat“* (Čírtková, in www.domacinasili.cz). Podle údajů obětí domácího násilí v České republice se zdá, že převládá vyděračský surovec, který praktikuje fyzické a psychické týrání.

Pokud se zaměříme na poznatky organizací pomáhající obětem DN působících v ČR, tak se podle průzkumu BKB jako příčina domácího násilí často opakuje povahové založení partnera. 37 % obětí uvedlo povahové rysy jako hlavní, určující příčinu domácího násilí. V odpovědích klientů se dále vyskytly jako subjektivně předpokládané příčiny alkohol (dokonce 50 %), domácí neshody (34 %) a psychická nemoc (30 %). Další momenty (např. vliv rodičů, neúspěchy v práci, patologické hráčství, drogy, těhotenství) se umístily daleko za přirozeným povahovým založením, zmiňovalo je pouze 5-9 % klientů (www.domacinasili.cz).

Je zajímavé, že laické názory na příčiny domácího násilí prezentované na výzkumném vzorku, se shodují se současnými názory některých odborníků. Osobnost - povahové založení je skutečně považováno za hlavní vysvětlující příčinu pro chování primárního agresora ve scénách domácího násilí. Jak tyto vlastnosti generalizovat je však zcela jiná otázka.

Kritici označují výčty více či méně pravděpodobných vlastností za pouhý psychologický make-up pachatelů a žádají, aby se odborníci soustředili na skutečně klíčové momenty umožňující pochopit kořeny domácího násilí. Pod vlivem feministicky orientovaných studií se místo problému osobnosti vynořily výrazy jako potřeba moci, kontroly a dominance. Týrání a zneužívání partnera je nyní vnímáno spíše jako volba, rozhodnutí agresora. V konečném důsledku by to znamenalo připustit, že zneužívání je agresorem používáno svobodně a „strategicky“ k tomu, aby oběť produkovala chování, které uspokojuje potřeby agresora (Healey in Čírtková, in www.domacinasili.cz). Proto se také v čerstvých studiích o domácím násilí objevuje více interaktivní paradigma a mluví se i o momentu volby (výběru) oběti.

Třebaže se o to psychologicky orientovaní badatelé pokoušeli, vše nasvědčuje tomu, že jasně vybarvený osobnostní profil domácího násilníka neexistuje a DN se mohou dopouštět různé (i protichůdné) osobnostní typy (od silně se kontrolujícího (overcontrolling), dominantního a agresivního prototypu až po impulzivního, úzkostně zlostného, slabého (undercontrolled) a podezřívavého prototypu pachatele (www.domacinasili.cz)).

Jak již bylo naznačeno, násilník může být nejen agresivní psychopat, ale i vnitřně nejistý muž se silnou touhou ovládat, kontrolovat, deparťovat a převychovávat. Pachatelé domácího násilí mají obvykle dvojí tvář. 63 % dotázaných žen uvádí, že jejich partner má dva vzorce chování: laskavé a přátelské chování, které prezentuje na veřejnosti a násilnické chování vůči své partnerce v privátním prostředí. Tento moment prožívají oběti jako výrazně komplikující, často bývá zdrojem pocitů domnělé viny a blokuje ochotu a odvahu svěřit se se svým trápením další osobě. Oběť se totiž obává, že jí okolí neuvěří. Agresoři vypadají často velice šarmanantně a jejich rafinovanost lze rozkrýt pouze podrobným rozbořením jejich chování. Dokáží na svou stranu strhnout veřejné mínění, skvěle lžou a stylizují se do rolí vzorných otců a milujících manželů. Díky své inteligenci a suverénnímu vystupování nejednou přesvědčí i odborníky (Dneska tě ještě nezabiju! 1997).

Tabulka č. 2: **Vzdělanost obětí a násilníků (v %)**

Vzdělání	týraných žen	agresivních mužů
neuvedeno	1	1
základní	7	6
vyučení, odborné	20	33
středoškolské	47	27
vysokoškolské	25	33

Zdroj: Sborník příspěvků českých a zahraničních odborníků: Domácí násilí 1998

Následky násilného jednání, tedy agrese patologické a zbavené smyslu (oproti fyziologické odpovědi, která v přírodě zajišťuje přežití), která je specifická pouze pro lidi a jejím záměrem je ohrožit jiné lidi, jsou v domácím násilí často velice závažné (např. zkopání ženy, způsobení tržných ran, otřesy mozku, zlomeniny a zkopání těhotné ženy s následkem potratu, vynucování sexu se zbraní, vyhrožování fyzickou likvidací, ale i případy poruch osobnosti a duševních poruch).

Tabulka č.3: Příčiny agrese v domácím násilí (v %)

Příčiny agrese	počet mužů
porucha osobnosti/duševní porucha	28
pod vlivem alkoholu	25
žárlivost	21
oboustranné násilí	11
sexuální násilí	9
činy promyšlené	37

Zdroj: Sborník příspěvků českých a zahraničních odborníků: Domácí násilí 1998

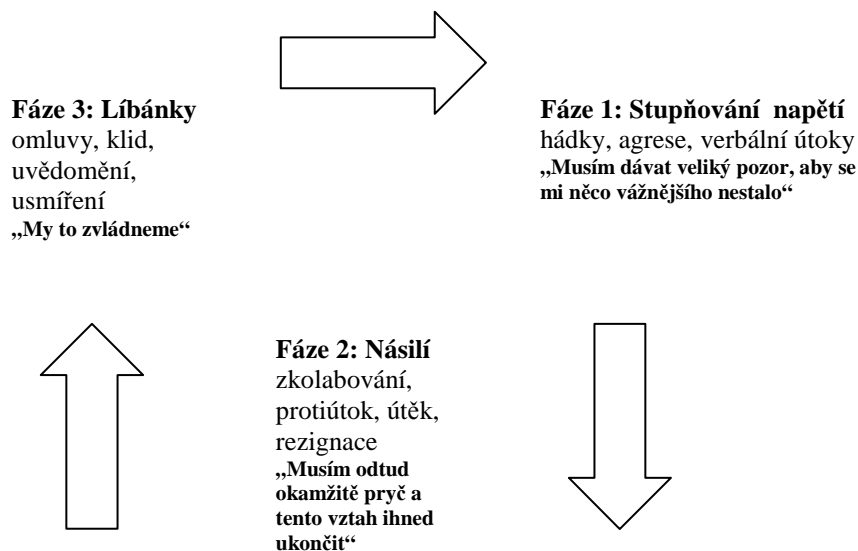
Nalézt hranice, kdy agrese přestává být neúmyslná (hněv) a stává se zneužitím moci a autority, prostředkem k ovládnutí partnera je velice složitá. Naopak hranice mezi emocemi, fantaziemi a konáním je jasná – jakmile někdo vztáhne ruku na druhého, dopustí se násilného činu. Jestliže se někdo brání, že si nemohl pomoci (např. u sexuálního vzrušení „koledovala si o to“), a že nemohl odejít, je to nepřiměřené, protože člověk může vždy odejít. Jestliže odejít nemohl, pak jde o patologickou neschopnost ovládnout své jednání. Agresivní chování jako způsob řešení konfliktů je z velké části naučené v rodině. Např. děti jsou vedeny k tomu, že násilné chování je špatné, ale na druhou stranu jsou za své prohřešky fyzicky trestány, a tak se učí, že někoho uhodit, když je „vychováván“ je žádoucí.

Velký vliv na rozvoj agrese má i společenská tolerance k násilí. Proto je třeba, aby byla ve všech výchovných institucích a médiích podporována výměna názorů pouze cestou argumentace a přesvědčováním.

1.5.1 Spirála násilí

Příčiny a podněty k domácímu násilí jsou různé, ale shodný bývá průběh a vývoj vztahu a chování násilníka poté, co poprvé s domácím násilím začal. Jedná se o tzv. „cyklus násilného chování partnera z pohledu oběti“ – viz. obrázek č.1 (Buskotte, 2008, s. 63).

Obrázek č.1: **Cyklus násilného chování partnera z pohledu oběti**

V první fázi (stupňování napětí) je ve vztahu napjatá a negativní atmosféra, partneři se často hádají, muž se cítí být vyprovokován a partnerku slovně napadá. Žena se snaží být naopak nenápadná, opatrná, ale i milejší a hodnější, aby předešla dalšímu útoku. Tato etapa může trvat poměrně dlouho, ale vždy vyvrcholí agresí partnera.

Druhá fáze (exploze) se vyznačuje reakcí oběti na násilné chování. Žena se nejspíše zachová podle svého typu povahy – utíká a hledá azyl u přátel, zhrouť se a odmítá uvěřit tomu co se stalo (cítí se bezmocná a slabá). Situaci vnímá jako bezvýslednou, zavolá policii a nebo se snaží ubránit fyzicky. Tato fáze trvá relativně krátkodobě.

Poté nastupuje třetí fáze (líbánky), ve které se agresor omlouvá, zahrnuje partnerku dárky a pozorností. Ženy ji vnímají jako nadějnou (výstup se již nebude opakovat) a romantickou. „Mnoho mužů má z toho, jak se zachovali, skutečně výčitky svědomí a někteří si opravdu přejí vrátit čas. Dávají najevo, že je jim to líto, a snaží se ženě dokázat, že se z této situace poučili. Není jejich cílem ženu opustit, natož aby žena opustila je.“ (Buskotte, 2008, s. 65). Rozhodnutí ženy bezprostředně po útoku, že muže okamžitě opustí v této fázi povoluje. Oběť věří, že se partner změní (i blízcí ji o tom přesvědčují), ale bohužel ve většině případů přijde další fáze cyklu a násilí začíná znovu.

Tato spirála násilí je velmi frekventovaná, ale existují také případy, kdy muž partnerku zbije bez předešlých stupňů. „Nepředchází tomu žádná fáze napětí, nenásledují ani fáze omluv a láskyplného chování“ (Buskotte, 2008, s. 66).

1.6. Legislativa týkající se ochrany proti domácímu násilí

Domácí násilí jako skutková podstata trestného činu neexistovala až do roku 2004. Další významné zákony na ochranu před domácím násilím byly přijaty v roce 2006 (Zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím a 108/2006 Sb., o sociálních službách). Musím se na tomto místě zmínit i o velkém přínosu nestátních neziskových organizací, které se podílely při vzniku zmíněných zákonů. Tato kapitola představí stávající platné zákony na ochranu proti DN a problematiku aktuální legislativy.

1.6.1 Problematika domácího násilí v českém trestním zákoně

Jako násilí jsou podle zákona označována všechna fyzická ublížení, ublížení na zdraví a případy omezování osobní svobody druhé osoby (sem spadá např. vyhrožování, sledování, vydírání a psychické obtěžování).

Domácí násilí zahrnuje fyzické, sexuální a psychické týrání. V ČR neexistoval do roku 2004 trestný čin, který by zastupoval jako jediná skutková podstata veškeré toto násilí, a takové jednání bylo posuzováno jako jednotlivé přestupky a trestné činy. Tato ustanovení jsou obsažena v trestním zákoně, kde se využívají hlavy o trestních činech proti životu a zdraví, trestný čin znásilnění, trestný čin proti svobodě a lidské důstojnosti, trestný čin pro nedovolené ozbrojování, trestný čin ohrožení mravnosti, trestní čin pomluvy, trestný čin týrání svěřené osoby (k ochraně dětí), trestný čin proti rodině a mládeži atd. Dnes záleží na individuálním posouzení případu, jaká skutková podstata trestného činu bude konkrétně aplikována (trestní zákon 140/1961 v aktuálním znění).

Novela trestního zákona, která s účinností od 1. 6. 2004 zavedla do výčtu trestných činů novou skutkovou podstatu trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě § 215a TZ umožňuje trestní postih projevů domácího násilí

Týrání je zlé nakládání se svěřenou osobou vyznačující se vyšším stupněm hrubosti, krutosti, bezcitnosti, bezohlednosti, bolestivosti a určitou trvalostí, což tato osoba pocítuje jako těžké příkoří. Pachatelem může být jen ten, kdo vykonává ve vztahu k týrané osobě péči nebo výchovu (tedy nejen rodiče, ale i příbuzní, učitelé, vychovatelé, ošetřovatelky, trenéři, přátelé, známí rodičů, kterým je poškozený svěřen jen na určitou dobu).

Ten, kdo týrá osobu žijící ve společně obývaném bytě domě, může být potrestán až tříletým odnětím svobody. Pokud pachatel týrá oběť zvláště surovým způsobem nebo pokračuje-li v něm po delší dobu, hrozí mu trest od dvou do osmi let (trestní zákon 140/1961 v aktuálním znění).

Bohužel zákon na ochranu proti domácímu násilí nefunguje preventivně. Oběť se může bránit až tehdy, pokud již k napadení došlo.

1.6.2 Vykázání/zákaz vstupu

Na základě ustanovení zákona č. 135/2006 Sb., je policista v případech domácího násilí od 1. 1. 2007 oprávněn vykázat násilnou osobu na deset dnů z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou. Opis rozhodnutí o vykázání doručí policista do 24 hodin od jeho vydání spolu s opisem úředního záznamu příslušnému intervenčnímu centru.

Policie ČR je oprávněna v případech incidentů se znaky domácího násilí a zjištěného rizika dalšího násilí ochránit ohroženou osobu vykázáním násilné osoby (je-li na místě přítomna) nebo zákazem vstupu (pokud není v bytě nebo v domě přítomna). Rozhodne-li policista o vykázání, vyzve vykázanou osobu, aby mu vydala všechny klíče od společného obydlí, které drží, a vykázaná osoba bude povinna klíče vydat. Policista zároveň poučí vykázanou osobu o následcích neuposlechnutí takové výzvy (může se jednat o přestupek proti veřejnému pořádku podle § 47 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění, za který může být uložena pokuta až do výše 1000 Kč).

„Rozhodnutí o vykázání je preventivním opatřením a má chránit ohroženou osobu před dalším možným útokem násilné osoby, není sankcí adresovanou násilné osobě za nežádoucí projevy jejího chování“ (Buskotte, 2008, s. 97).

Model ochrany obětí domácího násilí je rozdělen na dvě části, které na sebe mohou vzájemně navazovat, ale mohou být realizovány i samostatně. V první části, ve správním řízení, se uplatňuje rozhodovací pravomoc Policie ČR a odborná pomoc ze strany intervenčních center. *„Policejní orgány mohou na základě vykázání zajistit desetidenní teritoriální ochranu ohrožené osoby pouze na konkrétním místě, tj. ve společném obydlí, na které se vykázání/zákaz vstupu vztahuje“ (www.donalinka.cz).* Během desetidenního vykázání je Policie ČR povinna provést fyzickou kontrolu výkonu rozhodnutí na místě. Rozhodnutí o vykázání přijme Policie ČR bez ohledu na vůli ohrožené osoby, resp. nepotřebuje k tomu její souhlas (desetidenní lhůtu nelze zkrátit). Vykázaná osoba má právo odvolat se proti tomuto rozhodnutí, odvolání nemá odkladný účinek.

V druhé části, v soudním řízení, může soud rozhodnout o vydání předběžného opatření v podobě vykázání/zákazu vstupu či zákazu kontaktování ohrožené osoby poté, co již bylo ve věci rozhodnuto policejním orgánem nebo zcela samostatně. *„K aktivaci systému soudní ochrany je zapotřebí projev konkrétní vůle ohrožené osoby, tj. návrh; znamená to, že soud o stanovení či případném prodloužení vykázání nerozhoduje automaticky z úřední povinnosti. Na základě soudního rozhodnutí ve formě předběžného opatření lze zajistit ochranu ohrožené osoby nejen z hlediska teritoriálního, ale také z hlediska personálního, tj. i mimo vymezený prostor na základě zákazu navazování kontaktů s ohroženou osobou“ (www.donalinka.cz).*

Vykázání v ČR je nově upraveno s platností od 1. 1. 2009 v zákonu č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, konkrétně v §§ 44 až 47 *„Oprávnění vykázat z bytu nebo domu i z jeho bezprostředního okolí“ (www.domacinasili.cz).*

1.6.3 Předběžné opatření

Občanský soudní řád byl zákonem č. 135/2006 Sb., s účinností od 1. ledna 2007 doplněn o nový druh předběžného opatření. Předběžná opatření jsou rozhodnutím soudu učiněna ještě před zahájením určitého občanského soudního řízení či v jeho průběhu. Mají sloužit tomu, aby byly v případě nutnosti prozatímně upraveny poměry účastníků nebo aby nebyl ohrožen výkon soudního rozhodnutí. Nový druh předběžného opatření v souvislosti s domácím násilím upravuje § 76b OSŘ.

Jsou-li jednáním účastníka, proti kterému návrh směřuje, vážným způsobem ohroženy život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost navrhovatele, může předseda senátu předběžným opatřením uložit účastníku, proti kterému návrh směřuje, zejména aby a) dočasně opustil byt nebo dům společně obývaný s navrhovatelem (tedy „společné obydlí“), jakož i jeho bezprostřední okolí, nebo aby do něj nevstupoval, b) se zdržel setkávání s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním.

Předběžné opatření potrvá jeden měsíc od jeho vykonatelnosti. V případě podání návrhu na prodloužení předběžného opatření neskončí lhůta dříve, než soud o takovém prodloužení rozhodne. Prodloužení lze uskutečnit až na jeden rok od okamžiku jeho nařízení (www.bkb.cz).

„Není-li ohrožená osoba vážně ohrožena žádným nebezpečným útokem ze strany násilné osoby, nelze rozhodnout o vykázání ani o jeho prodloužení. Naopak, bude-li v určitém vztahu docházet k dalším projevům domácího násilí i v budoucnu, lze při splnění všech zákonných podmínek a předpokladů pro vykázání tento institut uplatnit opakovaně. Rozhodnutí o vykázání/zákazu vstupu lze ve vážných případech kombinovat s trestně právními opatřeními“ (Buskotte, 2008, s. 97).

Výše uvedená rozhodnutí policie o vykázání ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj či rozhodnutí soudu o předběžném opatření spočívajícím ve vykázání ze společného obydlí a zákazu navazování kontaktů s ohroženou osobou, zařadil zákon č. 135/2006 Sb., mezi rozhodnutí, jejichž maření je trestné.

Učinil tak novelou trestního zákona, do něhož doplnil novou skutkovou podstatu trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. e) TZ, kterou svým jednáním naplní ten, kdo se dopustí závažného nebo opakovaného jednání, aby zmařil rozhodnutí o vykázání vydané podle zvláštního právního předpisu (ZoPČR) nebo na základě předběžného opatření soudu (www.bkb.cz).

1.6.4 Limity při aplikaci práva na ochranu obětí DN

Specifikem domácího násilí je, že se odehrává beze svědků, za zavřenými dveřmi, a proto se o něm většina lidí nedozví nebo si jeho existenci jednoduše nepřipouští.

Domácí násilí představuje pro policejní výkon poměrně složitý problém. Přestože pachatel i oběť jsou od počátku známí, a mohlo by se tudíž na první pohled zdát, že z policejního pohledu jde o jednoduchou záležitost. Ve skutečnosti je tomu právě naopak.

Policie zákroky při rodinném násilí hodnotí jako neoblíbené a stresující (musí vstoupit do rodinného prostoru), ale velmi časté; dále jako nebezpečné, třebaže agrese a efekt solidarizace (agresor a oběť se spojí proti policistům) je ojedinělý. Tento pocit souvisí stále s nedostatečnou připraveností policistů, a proto je třeba je v daném problému co nejlépe psychologicky vyškolit (www.rosa-os.cz).

Můžeme se setkat i s případy, kdy je agresor pod vlivem alkoholu a nelibě nese vměšování policie, a proto policejní hlídku verbálně nebo brachiálně napadne. Pak je stíhán pro trestný čin napadení veřejného činitele a napadení členů domácnosti může být řešeno jako okrajová záležitost. Postoj policie k domácímu násilí není jednotný a stále se můžeme setkat s neprofesionalitou.

Posunem v oblasti procesního práva je zrušení zodpovědnosti za stíhání osoby blízké. Dříve byla na oběť ze zákona přenesena zodpovědnost za rozhodnutí, kdy byla na základě § 163 tr. řádu (tzv. dispoziční právo) v průběhu trestního řízení několikrát tázána, zda souhlasí se zahájením a pokračováním stíhání osoby, se kterou je v rodinném nebo obdobném poměru (Voňková, 2004).

Trestné činy, jejichž trestní stíhání je podmíněno souhlasem poškozeného, jedná-li se o osobu blízkou, jsou nyní upraveny v § 163 a spadá sem i řada trestných činů páchaných v rámci domácího násilí (např. § 197a, § 221, § 231, § 235, § 283 atd.).

Důležité je, že do něho nebyl zahrnut právě trestný čin týrání osoby ve společně obývaném bytě nebo domě, což umožňuje policejním orgánům zahájit vyšetřování proti pachateli i v případě, kdy s tím samotný poškozený (oběť) nesouhlasí.

Souhlasu poškozeného s trestním stíháním však není zapotřebí v případech, kdy byla takovým činem způsobena smrt, poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena, poškozeným je osoba mladší 15 let, z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností (trestní zákon 140/1961 v aktuálním znění).

Na druhou stranu dotazování skutečnosti, že souhlas nebyl dán z důvodu vyhrožování, tísně nebo závislosti je stejně obtížné jako udělení souhlasu s trestním stíháním. Díky

dispozičnímu právu může nadále docházet k sekundární viktimizaci ze strany státu (Voňková, 2004, s. 12).

Situace se přijetím potřebné legislativy od roku 2004 velmi zlepšila. Dříve, jestliže se dlouhodobě týraná žena zavolala na policii a ta se na místo dostavila, její zákrok tím končil. Manžel policii s úsměvem přivítal a vše popřel. Žena byla vyzvána k návštěvě lékaře, aby jí vystavil lékařskou zprávu. Pak byli oba pozváni k tzv. podání vysvětlení, kde přicházel stav důkazní nouze, protože zde stojí tvrzení proti tvrzení (Dneska tě ještě nezabiju! 1997).

Bylo-li už násilné jednání prokázáno, jednalo se zpravidla o přešůpek, protože pouhé zbití k trestní odpovědnosti nestačilo (týrání bylo trestné pouze u zvířat, nezletilých a nesvéprávných osob). Využívalo se § 221 ublížení na zdraví trestního zákona, ale žena musela být po napadení partnerem minimálně 7 dní v pracovní neschopnosti, aby se dalo vůbec hovořit o trestném činu.

Vše se změnilo přijetím § 215a tr. zákona o týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě, a alespoň v legislativní rovině bylo dosaženo úspěchu. Zákon o vykázání z roku 2007 již nastartoval změny v praktickém pomoci obětem domácího násilí.

2. Místa 1. kontaktu ohrožené osoby se systémem pomoci

Vzhledem k tomu, že řešení případů DN vyžaduje interdisciplinární spolupráci, nelze se v této diplomové práci zaměřit pouze na nestátní neziskové organizace, ale musím zmínit i podíl státních institucí, které jsou s nimi provázány. Tato kapitola představuje instituce, které jsou nejčastěji kontaktovány ohroženou osobou, jejími blízkými či svědky domácího násilí. Tyto instituce (převážně státní) nejsou koncipovány jako komplexní pomoc obětem domácího násilí, ale jako vstupní prostor, kde systém domácí násilí zachytí, odhalí a bezpečně převede ohrožené osoby do dalších stupňů pomoci (podle aktuální potřeby).

Samozřejmě nelze zcela oddělit „záchranný systém“ od organizací poskytující komplexní pomoc, protože i ty jsou často místem prvního kontaktu oběti se systémem pomoci. Organizacím, které se specializují na pomoc obětem domácího násilí je věnována následující kapitola.

Jak již bylo uvedeno v kap.1.3 mezi místa, kde oběti domácího násilí v ČR nejčastěji vyhledávají pomoc, patří především lékař (73 %) a policie (69 %). Na sociální pracovníce se obrátilo 50 % obětí ze sledovaného vzorku. Pro srovnání - poradny a linky důvěry využilo pouze zhruba 32% dotázaných obětí domácího násilí (www.bkb.cz).

To znamená mimo jiné to, že právě policie a lékaři tvoří jakýsi vstup, kterým vychází domácí násilí ze soukromí na veřejnost, a proto by právě tato místa měla být vybavena vhodnými instrukcemi a také informacemi o tom, kam lze oběť DN odkázat pro další odbornou péči. Tento úkol mohou splnit i dobře naformulované letáčky.

Pokud se oběti rozhodnou řešit domácí násilí odchodem od partnera, měli by je všichni zúčastnění odborníci informovat o tom, že se nacházejí ve velmi nebezpečné a rizikové fázi, protože většina vražd a pokusů o vraždu byla spáchána v době, kdy se oběť snaží agresora opustit (Vargová-Vavroňová, 2006).

2.1 Zdravotníci

V případech zranění či dlouhodobých zdravotních potíží zapříčiněných trestným činem oběť zpravidla vyhledá lékařskou pomoc. Nejčastěji navštěvuje svého praktického lékaře nebo je dopravena na pohotovost. Na praktických „rodinných“ lékařích leží odpovědnost (po nutném ošetření) pokusit se v rámci rozhovoru ženu motivovat, aby agresora nahlásila policii a vyhledala pomoc. Při hovoru s lékařem mnoho žen neuvádí pravdu a tají informace o skutečných příčinách potíží (chrání pachatele). Lékařskou zprávu by měla oběť uschovat jako důkazní materiál pro případ trestního řízení či jiných úkonů. Pachatelem bývá zpravidla někdo z rodiny, je tedy nezbytné ji uložit mimo společné bydliště v místě, kam pachatel nemá přístup (podrobněji viz příloha č. 3).

Oznamovací povinnost mají lékaři pouze v případech dětí nebo osob, které byly svěřeny do péče jiné osoby. Dospělou oběť by měli informovat o právních možnostech, které jí zákon umožňuje (Vargová-Vavroňová, 2006). Velmi záleží na přístupu lékaře i zdravotní sestry, aby žena cítila okamžitou podporu nejen od empatické osoby, ale i od veřejné instituce. Věstník Ministerstva zdravotnictví ČR z dubna 2006 obsahoval metodická opatření pro postup lékařů při poskytování péče osobám ohroženým DN. Také Bílý kruh bezpečí vydává informační letáky pro lékaře a zdravotní sestry² (jako ženy mohou být pro podporu oběti - ženy více vhodné). Tyto letáky pomohou lékařům i sestřím nejen v přístupu k oběti, ale i v poskytnutí informací jak má žena dále postupovat.

2.2 Policie České republiky, Městská policie, Oddělení přestupků

Policie ČR

Ohrožené osoby DN se na policii obracejí zejména pokud jsou v přímém akutním nebezpečí (volání na linku 158), když se násilí dlouhodobě stupňuje nebo když přímé ohrožení pominulo a ony chtějí na pachatele podat trestní oznámení. Není výjimkou, že policii volají i svědci domácího násilí (rodinní příslušníci či sousedi).

Policie České republiky poskytuje v rozsahu své působnosti pomoc každému, kdo se na ni obrátí. Policie nemá pravomoc a možnost vstupovat do soukromého života a řešit konflikty v rodinných vztazích, ale zasáhne, dojde-li v rodině k protiprávnímu jednání vůči zájmům chráněným zákonem – to jsou zejména život a zdraví občanů, jejich práva a majetek (www.domacinasili.cz). Policisté ČR v případech domácího násilí mohou a musí reagovat na zjištěné násilí, zajistit především ochranu oběti a zabránit pachateli, aby v dalším násilí pokračoval. Pozornost policistů musí být v případech domácího násilí zaměřena na pomoc oběti a zastavení dalšího násilí, nikoliv na chránění domovní svobody (www.stopnasili.cz).

Police ČR přijímá trestní oznámení na pachatele. Pro oznámení závažného domácího násilí (ohrožení zdraví a života) existují specializované útvary služby kriminální policie a vyšetřování. Případ je zde od počátku řešen kvalifikovaně, diskrétně a s ohledem na zájmy oběti.³ Jinak může trestní oznámení podat kdokoliv (oběť, svědek apod.), a to ústně

---

² Karta pro sestry v klinické ošetrovatelské praxi, Intervence sester v případech domácího násilí, Karta pro sestry v primární péči, Karta pro sestry v klinické ošetrovatelské praxi, Karta pro lékaře (www.domacinasili.cz)

³ **Policie je dle Metodického pokynu ze dne 10. 9. 2004 povinna** (www.stopnasili.cz):

- Řádně přijmout a úplně zdokumentovat oznámení od volajícího.
- Zajistit bezpečí na místě pro všechny zúčastněné a oddělit od sebe oběť a pachatele.
- Zdokumentovat všechny informace od oběti, pachatele a svědků.
- Popsat, popř. fotograficky zdokumentovat vzniklá zranění, poškození zařízení atd.
- Posoudit riziko hrozby opakování se násilí po odjezdu policie.
- Poskytnout oběti základní informace, kam se obrátit o další pomoc.
- Zeptat se oběti, zda si přeje být informována o propuštění pachatele z vyšetřovací vazby nebo vězení.
- Nabídnout oběti dle konkrétních možností asistenci při převozu do bezpečí, informovat o bezpečnostním plánu, poučit oběť o právech.

nebo písemně, nejlépe na nejbližším obvodním oddělení Policie ČR. Policisté jsou vždy povinni přijmout oznámení případu a provést další služební úkony - musí postupovat tak, aby oznamovateli nevznikla bezdůvodná újma a nebyla ohrožena jeho čest a lidská důstojnost. Podává-li občan oznámení na osobu v příbuzenském poměru (nejčastěji manžela/ku), poučí ho policista o jeho právu dát souhlas k zahájení trestního stíhání. Protiprávní jednání nemusí být vždy trestným činem – může se jednat o přešupek, který pak policie předává k řešení jiným orgánům – obecním nebo obvodním.

Městská policie

Městská policie stejně jako Policie ČR poskytuje v rozsahu své působnosti pomoc každému, kdo se na ni obrátí. Zabezpečuje místní záležitosti veřejného pořádku a plní další úkoly podle zákona. Strážníci zejména přispívají k ochraně bezpečnosti osob a majetku a dohlíží nad dodržováním pravidel občanského soužití. Městská policie poskytuje okamžitou pomoc, pokud vznikne důvodná obava, že je ohrožen život nebo zdraví osoby, nebo hrozí-li větší škoda na majetku, jsou strážníci oprávněni otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor (v jiných případech je ke vstupu do bytu nutný souhlas alespoň jedné osoby žijící v domácnosti). Při podezření ze spáchání trestného činu přivolají na místo Policii ČR, v ostatních případech postoupí úřední záznam o incidentu příslušnému orgánu (www.domacinasili.cz).

Přestupková oddělení a přestupkové komise obecních úřadů

„Přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přešupek výslovně označeno v přestupkovém nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin“ (Zákon č.200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů in www.praha2.cz). Projednává např. přestupky proti občanskému soužití, proti majetku, proti veřejnému pořádku a další přestupky.

Přestupkové oddělení nebo přestupkové komise je zřízena na téměř každém obecním, městském nebo obvodním úřadě. Oddělení přestupků zpravidla není první institucí na kterou se oběť DN obrací. Oznámení o přestupcích podávají na tato oddělení některé instituce (policie aj.), ale může tak učinit kterýkoli občan. Na pracovníky přestupkových oddělení se občané ČR rovněž mohou obracet s žádostí o radu či pomoc, jak v konkrétních případech postupovat.

Přestupková oddělení provedou šetření případu, a prokáže-li se pachateli vina, je mu uložena pokuta. Přestupky mezi osobami blízkými (např. manželé, rodiče, děti) jsou tzv. „návrhové přestupky“, které lze projednat jen na návrh poškozené osoby – navrhovatele/ky. Lhůta pro podání návrhu činí tři měsíce (www.domacinasili.cz).

-
- Informovat orgán sociálně právní ochrany dětí o dětech vyrůstajících v prostředí domácího násilí.
  - Policista je oprávněn zajistit osobu na dobu nejdéle 24 hodin. Pominou-li důvody zajištění, je policista povinen ihned osobu propustit.

2.3 Manželská a předmanželská poradna

Na manželskou a předmanželskou poradnu (můžeme se setkat i s označením Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy) se může obrátit každý občan bez ohledu na věk a místo bydliště, k návštěvě není nutné doporučení a veškeré služby jsou diskrétní a bezplatné.

Poradny zajišťují výchovnou a poradenskou činnost v rodinných, manželských a mezilidských vztazích. Poskytují občanům ČR odborné sociální služby a pomoc při řešení partnerských a rodinných vztahů, včetně případů domácího násilí. Poradny nabízí krizovou intervenci v oblastech osobních a rodinných problémů, dále nabízí diagnostiku partnerských vztahů, psychoterapii individuální nebo párovou, sociálně-právní poradenství (mediační služba při rozvodu), informační a zprostředkovatelské služby - kontakt na jiná odborná zařízení, lékaře, specializovaná pedagogická pracoviště, informace o azylovém bydlení aj. (www.domacinasili.cz). Například v rámci Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy ve Zlíně bylo zřízeno intervenční centrum, které se specializuje na pomoc obětem DN.

2.4 Linky důvěry

Na webových stránkách České asociace pracovníků linek důvěry www.capld.cz je možné nalézt seznam linek důvěry v celé ČR. Výhodou linek důvěry je, že jsou snadno dostupné prostřednictvím telefonu. „*Linka důvěry umožňuje bezprostřední telefonický kontakt s klienty a kvalifikovanou pomoc klientům v tísni. Nabízená pomoc se netýká jen prvního kontaktu, platí po celou dobu krize a informuje i o možnostech následné péče*“ (www.domacinasili.cz). Klientům je poskytnuta plná anonymita (podrobněji v kap. 4.4.2).

2.5 Krizové centrum a Krizové centrum pro děti a rodinu

Pro úplnost zde uvádím i Krizová centra (např. RIAPS) a Krizové centrum pro děti a rodinu. Tato občanská sdružení jsou zaměřena na krizovou pomoc dospělým nebo na pomoc týraným, zneužívaným a zanedbávaným dětem v oblasti diagnostiky, terapie a prevence. Může se na ně obrátit oběť DN i se svými dětmi. Tým pracovníků tvoří psychologové, sociální pracovníci a psychoterapeuti (www.ditekrize.cz). Podrobněji se krizovými centry a jejich náplní – krizovou intervencí zabývám v kapitole 4.2.

2.6 Orgány sociálně právní ochrany dětí

Oběti domácího násilí potřebují před agresorem uhájit nejen sebe, ale často i své děti. Jednou z možností, kam se mohou obrátit jsou i Orgány sociálně právní ochrany dětí.

„Orgány sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) poskytují pomoc dětem v různých sociálních situacích, které ohrožují jejich život a příznivý vývoj. K těmto situacím patří nejen případy týrání a zneužívání dětí, ale i stav, kdy je dítě svědkem násilí mezi svými rodiči“ (www.domacinasili.cz).

V České republice zabezpečují sociálně právní ochranu dětí úřady městských obvodů nebo městských úřadů a magistráty měst. Každý, kdo je svědkem případu dítěte strádajícího v důsledku trestného činu či přestupku, by měl informovat sociální pracovníky příslušného úřadu. Oznamující osoby jsou chráněny anonymitou. Orgány sociálně právní ochrany dětí poskytnou obětem (i dalším zúčastněným osobám) rady a informace ve věcech právních – např. péče o děti, rozvod, sociální dávky, trestní oznámení atd. Pokud to případ vyžaduje, jednají s dalšími institucemi (např. policie a soudy) a mohou obětem poskytnout doprovod k jednání.

Významnou funkci plní tento orgán, když se oběť rozhodne násilný vztah ukončit a hledá možnosti azylového ubytování, žádá o úpravu poměrů k nezletilým dětem, nebo se ocitla v sociální nouzi. *„Není neobvyklé, že oběti násilí se na oddělení sociálně- právní ochrany dětí obracejí v první fázi spíše se zástupnými problémy, neidentifikují se s obětí, případně se stydí o násilí hovořit a jako primární problém uvádí jiné důvody“* (Vargová-Vavroňová, 2006, s. 20). V nezbytných případech OSPOD zajišťuje ústavní výchovu dítěte.

2.7 Občanské poradny

Občanské poradny mohou pomoci oběti DN orientovat při problémech rodinných a mezilidských vztahů. Dále pomáhají v oblasti majetkových vztahů, bydlení, pracovního práva, sociální pomoci, sociálních dávek, ochrany spotřebitele, pojištění, finanční a rozpočtové problematiky, školství a vzdělávání, pojištění, problematiky EU (www.obcanskeporadny.cz).

3. Místa komplexní pomoci a služeb obětem DN

V rámci této kapitoly bych rád představil významné organizace, které se zabývají poskytováním komplexní pomoci a služeb obětem domácího násilí v ČR nebo jsou v rámci poskytování jiných služeb specializovány i na oběti DN. Specializovaný systém pomoci se profiloval od devadesátých let dvacátého století skoro výhradně v rukou nestátních neziskových organizací a tento trend přetrvává dál. Tato sdružení a organizace nejen prakticky pomáhaly a pomáhají obětem DN, ale dokázaly přimět státní instituce a vládu, aby se touto problematikou zabývala a byly přijaty potřebné zákony. Výsledkem bylo i přijetí zákona, na jehož základě jsou kraji zřizována „Intervenční centra pro osoby ohrožené DN“. Intervenční centra jsou podle zákona zřizována a spravována krajskými samosprávami, v praxi však jejich provoz zajišťují zejména nestátní neziskové organizace (občanská sdružení a církevní charity).

3.1 Intervenční centra

Intervenční centra jsou „*pracoviště poskytující krizovou pomoc osobám ohroženým domácím násilím*“ (www.bkb.cz). Intervenční centra poskytují na základě § 60a zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách pomoc všem osobám ohroženým domácím násilím, tzn. nejen těm, o kterých se dozví od Policie ČR na základě vykazání/zákazu vstupu.

Působit začaly od 1. ledna 2007 podle Zákona č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím, a jejich úkolem je individuální sociálně-právní pomoc a zároveň koordinace interdisciplinární spolupráce mezi dalšími navazujícími službami na úrovni kraje. Jedná se o 15 center, v každém kraji působí jedno - pouze na severní Moravě mají dvě (seznam viz příloha č. 2). Intervenční centra (dále IC) jsou určena osobám, „*kteřé jsou ohroženy domácím násilím a jsou v ochranném režimu „vykazání“ a osobám ohroženým domácím násilím, které svou situaci chtějí řešit a hledají pomoc, radu a informace.*“ (www.bkb.cz). V případech vykazání (viz.kapitola č.1.6.2) spolupracují s Policií ČR. Personálně je jejich činnost zajištěna proškolenými pracovníky, kteří mají pro tuto službu osvědčení signované náměstkem ministra práce a sociálních věcí. Pracují zde koordinátoři pro domácí násilí, psychologové, právníci a sociální pracovníci.

Pokud dojde k policejnímu vykazání či zákazu vstupu do společného obydlí je Policie ČR povinna předat opis rozhodnutí o vykazání do 24 hodin intervenčnímu centru. Pracovníci intervenčního centra na základě tohoto rozhodnutí nejpozději do 48 hodin kontaktují ohroženou osobu a nabídnou své služby. V případě, že ohrožená osoba chce řešit svůj problém dříve, může se sama obrátit na intervenční centrum ve svém kraji (Buskotte, 2008).

Pomoc intervenčních center je rozprostřena mezi terénní, ambulantní a pobytové služby. Standardně poskytovanými službami jsou psychologická pomoc, sociálně terapeutická činnost, pobyty na krizovém lůžku, poradenství v oblasti trestně-právní, sociálně-právní a organizační, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, zprostředkování kontaktu s jiným odborným pracovištěm. Pokud klient využívá pobytovou formu služeb je mu poskytnuto kromě ubytování i strava nebo pomoc při zajištění stravy.

Mimořádnými službami může být doprovod na úřady, na policii, k lékaři, k přestupkové komisi nebo sjednání policejního výslechu v prostorách zařízení (www.spondea.cz). Služby intervenčních center jsou poskytovány bezplatně.

Významnou součástí služby je zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie České republiky a obecní policie i ostatními orgány veřejné správy.

Centrum sociálních služeb

Fungování Intervenčních center lze ilustrovat na pražském Centru sociálních služeb. Jedná se o příspěvkovou organizaci hl.m. Prahy a je subjektem zastřešujícím řadu odborných pracovišť poskytujících různé typy služeb lidem, kteří se ocitli v tíživé sociální nebo životní situaci. Dále se významně podílí na formulování sociální a bezpečnostní politiky města, účastní se na projektech směřujících ke standardizaci sociálních služeb a je koordinátorem vzdělávání sociálních pracovníků. V řadě svých aktivit Centrum sociálních služeb spolupracuje i s neziskovými organizacemi (www.csspraha.cz).

Centrum sociálních služeb provozuje i pražské intervenční centrum. Služby, které toto konkrétní IC nabízí jsou: první kontakt s ohroženou osobou po policejním vykazání, osobní i telefonické konzultace k domácímu násilí, podpora při jednání s policií, sociálním odborem a dalšími institucemi, sociálně právní poradenství, pomoc při vypracování písemných žádostí a podání, pomoc při sepsání návrhu k soudu na vydání předběžného opatření o prodloužení doby policejního vykazání, zprostředkování návazné psychologické pomoci, možnost účasti v podpůrné terapeutické skupině s cílem zvýšit sebevědomí oběti (www.csspraha.cz).

Další služby, které oběť domácího násilí může u centra sociálních služeb využít jsou služby krizového centra RIAPS. Jedná se zejména o celkovou péči o člověka v obtížných životních situacích (akutní konzultace s psychiatrem nebo psychologem po čtyřadvacet hodin denně, krátkodobá podpůrná psychoterapie, krátkodobý pobyt na lůžkovém oddělení k překlenutí krizového období).

„Toto Intervenční centrum koordinuje 4 interdisciplinární týmy, složené ze zástupců policie, orgánů sociálně právní ochrany dětí, přestupkových oddělení, městské policie, justice a neziskových organizací. Výměnou informací a užší spoluprací s organizacemi usiluje o zlepšení ochrany před domácím násilím v regionu Praha“ (www.csspraha.cz).

3.2 Přehled NNO zabývajících se domácím násilím

Jak již bylo předesláno v úvodu, nevládní nezisková organizace je organizace zabývající se obecně prospěšnou činností. Není zřizována státem, je na státu nezávislá, a patří mezi ně občanská sdružení, obecně prospěšná společnost, nadace a nadační fondy a církevní právnická osoba (www.wikipedia.org).

V České republice působí řada nestátních neziskových organizací jejichž aktivity jsou určeny přímo pro osoby ohrožené DN, nebo se domácím násilím zabývají na teoretické úrovni či poskytují nějakou formu podpory obětem DN v rámci svých služeb. „*Jejich činnost a rozsah poskytovaných služeb se velmi liší a je určována zejména stanovami organizace, standardy poskytovaných služeb, které byly vydány ministerstvem práce a sociálních věcí a vnitřními standardy organizace*“ (Vargová-Vavroňová, 2006, s. 21).

Na organizace, které se specializují na pomoc osobám ohroženým DN, se oběti obracejí ve všech fázích rozvoje násilí v rodině. Představuji zde všechny organizace, které jsou uváděny v seznamech pro oběti DN na internetových stránkách těchto organizací. Zaměřil jsem se zejména na přehled služeb, které organizace poskytují, aby je bylo možno co nejpřehledněji komparovat a analyzovat. Podkladem pro tuto kapitolu jsou jednotlivé webové stránky NNO.

Bílý kruh bezpečí (BKB)

Bílý kruh bezpečí je občanské sdružení, které bylo založeno v roce 1991 a působí v celé České republice. Posláním BKB je naplnění tří cílů: poskytovat přímou pomoc obětem a svědkům trestných činů, podílet se na prevenci kriminality a usilovat o zlepšení práv a postavení poškozených v trestním řízení (www.bkb.cz). „*BKB v sedmi poradnách v republice (Brno, Liberec, Olomouc, Ostrava, Pardubice, Plzeň, Praha) poskytuje odbornou, bezplatnou, nestrannou a diskrétní pomoc obětem trestných činů, svědkům a pozůstalým po obětech včetně morální a emocionální podpory*“ (www.bkb.cz). Přímou pomoc osobně poskytuje dvojice konzultantů (právník a odborník na psychologickou pomoc). Služba je bezplatná a vykonává ji v roli dobrovolníků 180 osob.

Součástí zájmů Bílého kruhu bezpečí je i pomoc obětem trestných činů, tedy i obětem (a jejich okolí) domácího násilí. BKB nabízí nebo zprostředkovává ve svých poradnách pomoc - lékařskou, právní, finanční, morální, psychologickou a psychoterapeutickou a organizační. Klientovi je sestaven individuální bezpečnostní plán, který zahrnuje informace o možných sociálně-právních a trestněprávních opatřeních, pomůže s orientací v systému služeb sociální péče pro oběti DM, vyhledat bezpečné ubytování.

V říjnu roku 2002 založil BKB Alianci proti domácímu násilí se záměrem změnit praxi a legislativu v oblasti domácího násilí v České republice. Členy Aliance je i předseda vlády České republiky a dva místopředsedové Parlamentu ČR společně se čtyřmi experty BKB (www.bkb.cz).

Stěžejními přínosy této Aliance bylo realizování pilotního projektu interdisciplinární spolupráce pomáhajících profesionálů, který je nyní rozšiřován po celé republice a zorganizovala mnoho informativních a vzdělávacích kampaní pro širokou veřejnost a odborníky (výcviky a semináře). BKB vydává množství letáků, brožur, manuálů a jiných tiskovin, spolupracuje s médii, se státními i nevládními organizacemi. Dále Aliance vypracovala kompletní novelu zákonů, které s domácím násilím souvisí. Díky těmto podnětům k zákonodárným iniciativám byl například rozšířen katalog práv poškozených v trestním řízení. Jedním z nejvýznamnějších návrhů BKB je zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím. Vitoušová, prezidentka BKB, k tomu říká: *„Lidé si musí uvědomit, že oběť trestný čin nespáchala a má právo na respekt, slušné zacházení, informace, odškodnění a zejména na bezpečí“* (Vitoušová in www.bkb.cz).

Aliance proti domácímu násilí vytvořila a provozuje stránky www.domacinasili.cz, které pod touto významovou doménou poskytují informace obětem domácího násilí i odborné veřejnosti.

DONA centrum v Ostravě - SPONDEA

Příkladem propojení nestátních neziskových organizací a nové legislativy je i DONA Centrum v Ostravě. Od roku 2003 působilo jako specializované pracoviště při regionální poradně Bílého kruhu bezpečí v Ostravě. Od 1. 1. 2007 funguje jako intervenční centrum a jeho provoz převzala společnost SPONDEA.

„SPONDEA je obecně prospěšná společnost, jejímž posláním je zlepšování kvality života dětí, mladých lidí, a jejich blízkých, dále osob ohrožených domácím násilím, s cílem podpořit je ve schopnosti řešit jejich obtížné životní situace a opětovně se začlenit do společnosti.“ (www.spondea.cz). Působí na jižní Moravě od roku 1998 a vedle pomoci obětem domácího násilí (IC) provozuje i Krizové centrum pro děti a mládež.

Sociální služby jsou poskytovány bezplatně a obsahují: sociální poradenství, psychologickou pomoc a diagnostiku, sociálně terapeutické činnosti, rodinnou terapii, mediaci, telefonickou krizovou pomoc, poradenství prostřednictvím internetové linky důvěry, poradenství prostřednictvím chatu, pobyty na krizovém lůžku (1-7dní), canisterapii, výchovné a vzdělávací aktivizační činnosti, rady a informace v trestněprávní, sociálně-právní oblasti a organizační pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí a zprostředkování kontaktu s jiným odborným pracovištěm.

DONA linka

Zřizovatelem DONA linky je také BKB a jedná se o specializovanou celostátní telefonickou službu pomoci pro osoby ohrožené domácím násilím; je v nepřetržitém provozu od září 2001. Pomáhá všem ohroženým domácím násilím nebo svědkům DN a profesionálům, kteří přicházejí do kontaktu s osobou ohroženou domácím násilím. Linka pomoci pro osoby ohrožené domácím násilím je první službou tohoto druhu, která funguje celostátně na území České republiky. Provoz podporují mimo jiné i Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR a Evropské sociální fondy a Philip Morris ČR, a.s.. DONA linka patří mezi pracoviště akreditované Českou asociací pracovníků linek důvěry.

KOORDONA

KOORDONA (Koalice organizací proti domácímu násilí) je volné sdružení, které dobrovolně a účelově seskupuje organizace, které se zabývají přímou i nepřímou pomocí obětem domácího násilí. Zakladateli KOORDONY jsou: ROSA (koordinátor kampaně), Acorus, Český svaz žen, o.s. Magdalenium, Most k životu, NESEHNUTÍ Brno, Poradna pro ženy v tísní, proFem, Slezská diakonie - poradna ELPIS a Ženy bez násilí (www.stopnasilí.cz). Organizace, spolupracující v rámci KOORDONY, se v průběhu času proměňují (viz www.koordona.cz).

Mezi její základní cíle patří poukazovat na problémy, kterým oběti domácího násilí musí čelit, a společně se státními i dalšími institucemi a organizacemi hledat nejefektivnější cesty jejich řešení.

Zároveň chce sdružení iniciovat vznik standardů pomoci obětem domácího násilí, které by měly platit v organizacích poskytujících poradenství, tak v azylových domech, a rozpoutat diskusi o dopadu domácího násilí na děti a informovat o něm odpovědné orgány péče o dítě. Významným cílem KOORDONY je zvyšování povědomí o domácím násilí a jeho závažnosti mezi odbornou i širší veřejností - jednotlivé projekty jsou podrobněji uvedeny v kapitole 4.1 (www.slezskadiakonie.cz).

ROSA o.s.

Občanské sdružení ROSA funguje od roku 1993 na Praze 4 se specializací na poskytování bezplatné, komplexní psychosociální pomoci ženám - obětem domácího násilí. Organizace spolupracuje se státními a zastupitelskými orgány, policií a NNO zabývajícími obdobnou problematikou v České republice i v zahraničí.

ROSA provozuje „Informačním a poradenském centrum ROSA“, kde nabízí jednorázové i dlouhodobé psychologické poradenství, sociální poradenství a právní poradenství.

Občanské sdružení ROSA soravuje také azylový dům a byty s utajenou adresou, kde mohou ženy ohrožené násilím v rodině najít útočiště při hledání řešení jejich situace. K pobytu jsou

přijímány ženy s dětmi i bezdětné. Z důvodu utajení nemá azylový dům krizová lůžka. Celková kapacita je 21 lůžek. Jako následnou péči ROSA provozuje i dva byty s utajenou adresou. Pobyt v azylovém domě je poskytován na dobu 3 – 12 měsíců. Azylový dům ROSA pomohl v letech 1998 - 2007 celkem 141 ženám a 157 dětem (www.rosa-os.cz).

Psychosociální poradenství je poskytováno prostřednictvím telefonní linky, která je v provozu ve všední dny během pracovní doby Informačního a poradenského centra. Krizová telefonní SOS linka je v provozu ve všední dny od 9 do 18 hodin a umožňuje krizové poradenství obětem DN. Od roku 1998 do konce roku 2007 na krizovou linku zavolalo 9 372 žen ohrožených domácím násilím. ROSA provozuje také internetové poradenství (www.rosa-os.cz).

Občanské sdružení ROSA spravuje webové stránky KOORDONY a stránky www.stopnasilí.cz. Cílem je působit a informovat čtyři dílčí skupiny, které se setkávají s některou z forem domácího násilí – „ženy“ (oběti DN), „když láska bolí“ (násilí mezi páry - teenagery), dále skupina – „mam strach, můj táta bije mámu“ (pro děti), „domácí násilí“ (pro širokou a odbornou veřejnost).

Acorus

Psychosociální centrum Acorus, s adresou na Praze 2, je občanské sdružení poskytující osobám ohroženým DN pomoc v překonávání nepříznivé sociální situace od roku 1997. Pomoc je možné získat prostřednictvím služeb krizové pomoci a nonstop telefonní linky, odborného sociálního poradenství a azylového domu s utajenou adresou. Významné je rozšíření služeb následné pomoci o sociální byt. Acorus nabízí psychickou podporu, nezbytnou právní pomoc, příspěvi při uplatnění nároků na sociální dávky. Kromě ambulantní služby umožňuje centrum i terénní službu - např. v zaměstnání, v zařízení, kde je ohrožená osoba umístěna a na úřadě. Toto psychosociální centrum pomohlo v roce 2002 na svět svépomocné skupině uživatelů služeb Acorusu (www.acorus.cz).

Acorus spolupracuje s městskou částí Praha 9, zejména pak s Probačnickou a mediální službou Praha 9 – výkon obecně prospěšných prací. Významná je i mezinárodní spolupráce s polskými kolegy z organizace Stowarzyszenie „B-4“ z Rzeszowa na projektu Phare, který zahrnuje zejména mediální aktivity (www.acorus.cz).

Acorus vydává čtvrtletní zpravodaj „Úsměv“ a spoluúčastnil se na mediální kampani „Stop násilí na ženách“ a byl jedním ze zakladatelů KOORDONY. Přínosem je i realizace pilotního preventivního semináře pro studenty a studentky gymnázia v Dobříši z roku 2004. Dále uzavřel partnerství s organizací proFem a zahájil spolupráci na projektu „Mosty pro ženy“ podpořeném z Evropských strukturálních fondů (více viz kapitola 4.5). Navázána byla i spolupráci s MPSV ČR, aby mohli být proškoleni sociální pracovníci úřadů a neziskových organizací v problematice domácího násilí.

Koordinační centrum – projekt Magdala

Koordinační centrum funguje v rámci Arcidiecézní charity Praha (ADCH Praha). Kromě zajištění krizové a komplexní pomoci těm, kdo zažili domácí násilí pomáhá i lidem, kteří se stali předmětem obchodování s lidmi (nucené prostituce či nucené práce). Koordinační centrum poskytuje své služby rozsáhlé síti charitních zařízení po celé ČR. Služby jsou poskytovány anonymně, diskrétně, bezplatně a v bezpečném prostředí (www.magdala.cz).

Projekt Magdala je projektem Charity České republiky a je členem KOORDONY. Zařízení poskytuje krizovou intervenci, chráněné ubytování s utajenou adresou, sociální, psychologickou, speciálně pedagogickou a právní pomoc. Doprovází své klienty nebo zajišťuje kontakty na úřady, policii či další specializované odborníky (např. lékaře, tlumočníky, psychoterapeuty atd.).

Pro každou klientku v dlouhodobé péči je za její asistence připraven individuální plán, ve kterém je upravena forma následné pomoci. Při poskytování služeb spolupracují s dalšími zainteresovanými státními a nestátními institucemi, úřady a jednotlivými odborníky na danou problematiku (www.magdala.cz).

Most k životu o.p.s.

Most k životu je součástí sdružení KOORDONA, působí v Trutnově a provozuje od roku 2000 azylové ubytování a služby s ním spojené pro ženy a matky s dětmi v obtížných životních situacích. Klientky jsou přijímány z opravdu závažných důvodů – např. ztráta bydlení z důvodu vyhoření bytu, agresivní formy DN, soudní vystěhování z důvodu demolice domu aj.

Tato společnost poskytuje v rámci azylového ubytování psychosociální poradenství a pedagogickou péči pro matky s dětmi. Klientkám jsou nabízeny nejrůznější aktivity vedoucí k usnadnění jejich dalšího samostatného života (besedy, tématické přednášky, volnočasové aktivity, rekvalifikace). Azylové služby jsou placené, přednostně jsou přijímány ženy z regionu Trutnov, v případě volné kapacity i z jiných oblastí. Služba je určena výhradně ženám (www.mostkzivotu.cz).

Psychosociální poradna společnosti Most k životu o.p.s. nabízí služby široké veřejnosti, přičemž významně vzrůstají oproti minulosti případy s problematikou domácího násilí (www.mostkzivotu.cz). Poradna funguje i prostřednictvím telefonických rozhovorů a e-mailové korespondence.

Významnou činností tohoto sdružení je pořádání rekvalifikačních a vzdělávacích kurzů, které jsou akreditované u MŠMT ČR a MPSV ČR a jsou určeny i pro ženy v azylovém ubytování.

Slezská diakonie - poradna ELPIS

Slezská diakonie je NNO, která poskytuje své služby v Karviné-Fryštátě v sociálně - zdravotní oblasti. Sociální práce Slezské diakonie je založena na křesťanských hodnotách, jako je úcta k člověku, spravedlnost, poctivost, připravenost k obětování se, solidarita a pravdomluvnost. Kromě křesťanských hodnot vychází i z demokratických a lidských práv uvedených v Listině základních práv a svobod. Služby jsou poskytovány bezplatně a diskrétně (www.slezskadiakonie.cz).

Slezská diakonie provozuje nejen poradnu ELPIS v Karviné, ale ještě obdobná zařízení v Třinci, Bruntále, Ostravě, které si kladou za cíl pomoci nalézt východisko z tíživé životní situace způsobené násilím, týráním, zneužíváním a osobní krizí (www.slezskadiakonie.cz/elpis). Podpora je provozována prostřednictvím sociálního poradenství a doprovázením, a směřuje k posílení vlastních schopností důstojně žít. Poskytovanými službami jsou: sociální poradenství, odborná psychologická péče, individuální terapie, konzultace s právníkem, kontakty na jiná pracoviště, doprovod k lékaři, na policii, k soudu, na úřady (emoční podpora), zprostředkování azylového ubytování, preventivní programy na školách

Cílovou skupinou jsou zejména oběti domácího násilí (poradna je členem KOORDONY), týrání a zneužívání, oběti trestných činů, osoby v krizi (ohroženy nedostatkem finančních prostředků na zabezpečení základních životních potřeb z důvodu nezájmu blízkých osob, hrozící ztráta bydlení z důvodu zadluženosti rodiny nebo závislosti člena rodiny). Služby jsou poskytovány lidem starším šestnácti let (www.slezskadiakonie.cz/elips).

o.s. Magdalenium

Občanské sdružení Magdalenium působící v Brně, provozuje nonstop telefonní linku pro oběti domácího násilí, poskytuje kontaktní práce v terénu, krizová a přechodná lůžka. Sdružení je provozovatelem zařízení Helena. Ženy – oběti DN a jejich děti zde mohou nalézt azylové ubytování s následným psychologickým, sociálním a právním poradenstvím (více viz kapitola 4.3). Tento azylový dům je jediný v Brně s utajenou adresou.

Od roku 2006 rozšířili své služby i o skupinovou psychoterapii pro externí klientky. Jako doplňkovou činnost o.s. Magdalenium pořádá různé mediální akce, přednášky a semináře apod. Magdalenium je členem KOORDONY (www.magdalenium.cz).

proFem. o. p. s.

ProFem o.p.s., se sídlem v Praze 2, se již od roku 1993 zaměřuje na poskytování poradenských služeb a konzultací ženským projektům a organizacím. V oblasti ženských lidských práv a násilí na ženách se věnuje politickému lobbyingu, vydávání publikací a bezplatnému právnímu poradenství obětem domácího násilí. V současné době realizuje proFem v oblasti domácího násilí dva projekty „AdvoCats“ - zajišťující poradenství ženám, které se staly obětí dlouhodobého násilí (více viz kapitola 4. 4) a projekt „Join the Net“ - rozšiřování povědomí o posttraumatické stresové poruše u žen a dívek jako následku zažitého domácího násilí (www.profem.cz).

Persefona o. s.

„Persefona o. s. se podílí na vzdělávacích aktivitách zaměřených na odbornou veřejnost (např. personál zdravotnických zařízení ve městě Brně, terénní romské sociální pracovníky, policisty, pracovníky azylových domů, sociální pracovníky) i na širší veřejnost. Součástí osvěty jsou i informační kampaně, které se vází vždy ke konkrétní události či výročí“ (www.persefona.cz).

Činnost organizace není zaměřena pouze na praxi a poskytování služeb, jejím cílem je usilovat o otevřenou a multidisciplinární diskusi o tématech souvisejících s domácím násilím, která jsou opomínána či upozadována a nejen na ně upozorňovat, ale rovněž hledat cesty k jejich řešení. Persefona je členem KOORDONY a pracovníce této organizace se podílely na tvorbě komunitního plánu sociálních služeb v Brně a jsou členkami interdisciplinárního týmu pro řešení problematiky domácího násilí ve městě Brně (www.persefona.cz).

Občanské sdružení Élektra

Občanské sdružení Élektra je nevládní neziskovou organizací, která vznikla z iniciativy klientek a terapeutek v roce 1995 na pomoc ženám - obětem sexuálního násilí v dětství a ženám znásilněným. Toto zařízení zde uvádím pro úplnost, protože se v problematice domácího násilí setkáváme i se sexuálním násilím ze strany partnera a oběti by měla být poskytnuta kvalifikovaná pomoc. Élektra je určena nejen sexuálně zneužívaným ženám, ale i dětem a mužům. Jedná se o jediné odborné zařízení svého druhu v České republice (www.centrumelektra.cz).

Élektra nabízí klientům bezpečný prostor a odborný přístup, krátkodobou pomoc i dlouhodobou terapii. Sdružení pořádá vzdělávací kurzy a přednášky pro pracovníky v oblasti práce s rodinou, pedagogy, zdravotníky, sociální pracovníky, atd.

Gender studies o.p.s. (GS)

Gender Studies, o.p.s. je nevládní neziskovou organizací, která provozuje informační, konzultační a vzdělávací centrum v Praze, v otázkách vztahů mužů a žen a jejich postavení ve společnosti. *„Cílem organizace je shromažďovat a dále zpracovávat a rozšiřovat informace související s genderovou tematikou. Prostřednictvím specifických projektů GS aktivně ovlivňuje změny týkající se rovných příležitostí v různých oblastech jako jsou například institucionální mechanismy, trh práce, politická participace žen, informační technologie apod.“* (www.genderstudies.cz). GS provozuje knihovnu s množstvím publikací a materiálů, které se týkají i domácího násilí v České republice a ve světě.

Český svaz žen

„Český svaz žen je nevládní ženskou organizací s početnou členskou základnou. V současné době pracuje na principu moderní a efektivní organizace, která působí převážně na dobrovolné bázi ve prospěch a v zájmu žen a jejich práv. Činnost vychází ze základních mezinárodních dokumentů přijatých OSN“ (www.csz.cz). Český svaz žen je členem KOORDONY a podílí se na akcích a projektech, které toto sdružení pořádá (více viz KOORDONA).

4. Analýza poskytovaných služeb NNO obětem DN

Pokud se na služby poskytované NNO pro osoby ohrožené DN podíváme z teoretického hlediska, měla by efektivní pomoc zahrnovat komplexní baterii služeb nejlépe v rámci jednoho specializovaného centra pro pomoc osobám ohrožených DN.

Standardem by měly být telefonní krizové linky, právní pomoc včetně právního zastoupení, ubytování včetně možnosti utajení, sociální a psychologické poradenství a následnou terapeutickou péči. Velkou prioritou NNO, ale hlavně státu by měla být prevence proti domácímu násilí.

Vzorem v poskytování komplexních služeb obětem DN je Doporučení Evropské unie pro ženské azylové domy z března roku 1999. „*Všechny vlády členských států EU mají podle tohoto doporučení povinnost vytvořit a financovat přístupnou a bezplatnou nabídku podpory pro týrané ženy a jejich děti, bez ohledu na jejich (rodinný, právní, sociální) stav; Tato podpora má být realizována prostřednictvím ženských organizací a má zahrnovat ženské azylové domy, ženská poradenská centra, organizace krizové pomoci, organizace poskytující právní a sociální pomoc, nabídky pomoci pro děti a intervenční projekty.*“ (Voňková, 2004, s. 178).

Jsou všechny tyto služby poskytovány také v České republice? A jakou formou? Cílem této kapitoly je analýza výše jmenovaných služeb pro osoby ohrožené DN a přímo oběti DN, tak, jak jsou poskytovány a prezentovány českými nestátními a neziskovými organizacemi. Zdrojem dat pro tuto analýzu byly samotné webové stránky organizací, na kterých je přehledně zobrazena jejich činnost a dále názory odborníků z dostupné publikované literatury.

4.1 Prevence

V roce 1999 proběhl výzkum, který mapoval názory občanů ČR na problematiku DN na ženách. Více než polovina byla přesvědčena o tom, že domácí násilí na ženách u nás není běžné (SOFRES – FACTUM, s.r.o. in Domácí násilí jako společenský problém, 2004). Nedávná publikace také odkazuje na fakt, že „*Některé ženy, a zejména v zemích s určitou kulturní tradicí, jsou přesvědčeny, že násilí patří k rodinnému životu a nebo dokonce, že jsou výrazem manželovy lásky*“ (Haškovcová, 2004, s. 42). V této souvislosti se ukazuje stále nutnost šířit důslednou osvětu tak, aby každá žena věděla co je obsahem pojmu domácího násilí a kdy je nejrozumnější vyhledat kvalifikovanou pomoc (a samozřejmě kde ji nalézt). Zatím u nás nefungují preventivní právní instrumenty jako v zahraničí, proto se případy domácího násilí řeší až tehdy, když se „něco“ stane. I když za jistou formu legislativní prevence (je zabráněno dalšímu násilí) lze považovat vykazání/zákaz vstupu dle zákona 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím (více viz kapitola 1.6).

Hlavní cílem primární prevence je dostatečná informovanost veřejnosti. Dlouho bylo DN tématem pouze černých kronik, poté přešly příběhy postižených žen do ženských časopisů. Teprve v posledních letech proběhly médií seriózní informační kampaně (viz. dále).

Prevence násilí začíná již při výchově dětí v rodině i ve škole, tj. nejen děti vychovávat bez fyzického násilí, ale jít jim příkladem. Prevence by také měla směřovat k potřebě naučit se jednat sebejistě a rozhodně v tom okamžiku, kdy jsou překročeny hranice lidských práv a svobod.

Proškolení odborné veřejnosti, která přijde do bezprostředního styku s obětí domácího násilí je úkolem sekundární prevence (aby oběť DN nebyla znovu viktimizována). „*Za prioritní je nutné považovat zcitlivění odborné veřejnosti (policistů a policistek, soudkyň a soudců, legislativců, lékařů a lékařek, pracovníků a pracovníků sociálněprávní ochrany dítěte, kurately, státních zástupců a zástupkyň, učitelů atd.) k problematice domácího násilí*“ (Voňková, 2004, s. 172). Dalším cílem sekundární prevence by měl být fungující integrovaný systém poraden (NNO) a státních institucí a samozřejmě legislativní rámec proti pokračování DN pokud je již odhaleno.

Prevenčí se u nás zabývají nestátní neziskové organizace ať již jednotlivě či při společných projektech, na některých participuje i stát. Považuji za nezbytné nastínit některé projekty, které realizovaly tyto organizace.

Jednou z aktivit Bílého kruhu bezpečí je právě prevence domácího násilí. Jejím cílem je zvýšení informovanosti obyvatelstva i státních orgánů o fenoménu DN. Spolupracuje s národními i mezinárodními organizacemi zabývajícími se pomocí obětem trestné činnosti a prevencí kriminality. Velkým přínosem této organizace je i konání přednášek, seminářů, kongresů a jiných akcí, publikační činnost a vystupování v masmédiích zaměřené na zvýšení právní výchovy a informovanosti a vydávání vlastních informačních materiálů (ww.bkb.cz).

Konkrétními projekty na poli prevence je např. celostátní osvětová a informační kampaň k domácímu násilí. Rozsáhlá reklamní kampaň provázela i spuštění DONA linky v roce 2001 (celkem 700 billboardů, tisková kampaň a reklamní spoty na plátcích kin a v TV Prima).

V roce 2004 byla informační kampaň rozšířena o tzv. „kontejnerový program“. Na dámských toaletách cinema multiplexů a toaletách a veřejně přístupných místech některých krajských úřadů byly umístěny schránky s letáky, které obsahovaly základní informace o domácím násilí, rady pro oběti a kontakty na pomáhající organizace (www.donalinka.cz).

Díky grantu Evropského společenství (programu Phare 2003) a státního rozpočtu České republiky bylo možné realizovat projekt „*Regionální podpora informovanosti o nonstop lince pomoci obětem domácího násilí*“. Pracovním heslem týmu realizátorů je slogan „*Číslo DONA linky do každé hájenky*“ – cílem je tedy doručit informaci o pomoci do malých obcí, kde je situace osob ohrožených domácí násilím nejsložitější. Propagace proběhla formou inzerátů v regionálních denících a „*distribucí krabiček zápalek jako malých nosičů velké informace*“ (www.donalinka.cz).

Velkým přínosem BKB v oblasti prevence bylo i celorepublikové školení pracovníků azylových domů pořádané v rámci projektu Kormidlo v roce 2002. V témže roce vytvořil BKB informační kampaň pro odbornou veřejnost - na všechny policejní služebny v ČR (nákladem 1 milionů vizitek) a do gynekologických ordinací byly distribuovány materiály s informacemi o domácím násilí. Dále distribuoval vizitky s kontaktem na DONA linku a stručnými pokyny pro oběť, co v případě ohrožení dělat. Předávání informací odborníkům pokračovalo i v dalším roce, pro které byla připravena a distribuována řada dalších materiálů (např. informační karty pro sestry a lékaře, informační karty pro policisty, ale také pro členy přestupkových komisí).

Občanské sdružení ROSA se mimo jiné zaměřuje i na pořádání přednášek, seminářů a konferencí k domácímu násilí pro odbornou i širší veřejnost (sociální pracovníky, policisty, zdravotníky, pracovníky městských úřadů, studenty). Dále vydává informační letáky, brožury a publikace (www.rosa-os.cz).

Kampaň proti domácímu násilí na ženách vyhlásilo v roce 2003 i deset neziskových organizací, které se v rámci své činnosti zabývají problematikou domácího násilí vůči ženám (více viz kapitola 3.2.) Cílem dvouleté kampaně bylo zvýšit informovanost o DN a zároveň ukázat, že tento jev nelze tolerovat, jinak se cyklus domácího násilí dále opakuje. Kampaň se zaměřila i na některá konkrétní témata spojená s domácím násilím: nutnost změn v legislativě, posílení pozice oběti a také na situaci dětí, které jsou svědky domácího násilí. Výrazným úspěchem byl zvýšený počet žen-obětí DN, které se díky ní rozhodly vyhledat pomoc. Výsledkem spolupráce jednotlivých organizací bylo i založení KOORDONY - koalice neziskových organizací proti domácímu násilí (www.koordona.cz). „*Cílem KOORDONY je zejména napomoci účinné spolupráci neziskových organizací hájících ženská práva a vystupujících proti násilí na ženách a domácímu násilí, koordinovat a standardizovat pomoc*

obětí domácího násilí a prosazovat systémové změny v oblasti domácího násilí, násilí na ženách a ženských práv vůbec“ (www.koordona.cz).

Pro úplnost uvádím i formu kampaně, abychom si udělali představu, jak celá akce probíhala a jaká média byla využita. V roce 2003 byly vysílány čtyři televizní spoty na ČT, zaměřené právě na snížení tolerance násilí. (Čtyři "příběhy", které ukázaly odlišné typy žen, spojila stejná myšlenka: oběti se často obávají říci, co se "doma" stalo či děje, protože mají obavy z násilí. Jejich okolí ovšem mlčet nemusí – právě tolerance či lhostejnost totiž napomáhají dalšímu výskytu násilí (www.stopnasilí.cz).

Spoty byly podpořeny i tiskovou inzercí, internetovými stránkami (www.stopnasilí.cz) a plakáty, letáky a samolepkami. „V roce 2004 se kampaň soustředila především na informování médií o domácím násilí a akce jednotlivých organizací“ (www.stopnasilí.cz). Byly natočeny dva dokumentární snímky o domácím násilí „To všechno z lásky“ (ukazující vliv násilí na ženy, jeho oběti) a „Jen se dívej“ (o dětech, které žijí v rodinách, v nichž dochází k násilí). Kampaň vyvrcholila společnou akcí všech organizací - čtením výpovědí týraných žen v pražském Činoherním divadle.

Organizace proFem o.p.s. ve spolupráci s Magistrátem hl. m. Prahy (zejména s oddělením prevence kriminality) a Městskou částí Praha 2 v rámci programu „Praha proti domácímu násilí“ pořádala další projekt pro veřejnou osvětu. Na dvou středních školách vyhlásila proFem o.p.s. soutěž o nejlepší návrh plakátu pro mediální kampaň proti domácímu násilí. Plakáty pak byly vystaveny na několika místech a vítězný návrh se objevil v síti MHD a na dalších veřejně přístupných plochách (www.profem.cz).

Jedna z posledních akcí proběhla v září a říjnu 2008 v ČR i na Slovensku – „Avon proti domácímu násilí“ za podpory občanského sdružení Acorus. Rozsáhlá mediální propagace upozorňovala na problematiku DN a motivovala ženy ohrožené domácím násilím k řešení této těžké životní situace. „Kampaň poukazovala na nutnost mluvit o domácím násilí a věcech, které oběti domácího násilí trápí. Hlavní poselství kampaně bylo motto: „Mluvme spolu o domácím násilí“. Součástí plakátů a billboardů byla i propagace nonstop linky Acorusu, na kterou mohly ženy telefonovat 24 hodin denně a svěřovat své problémy. Kampaň trvala od 1.9. do 15.10.2008. Za tuto dobu se zvýšil počet volajících osob ohrožených domácím násilím celkem o 330 % oproti stejnému období roku loňského roku. Zároveň se o 58 % zvýšil počet osob, které kontaktovaly Acorus osobně prostřednictvím poradny proti domácímu násilí, kterou provozujeme“ (www.acorus.cz).

Další možností prezentace problematiky DN je výtvarné umění. V roce 2003 se v Praze a Ostravě uskutečnila výstava americké fotografky Donny Ferrato, která vytvořila unikátní kolekci snímků na téma domácí násilí.

Nyní se dostáváme k poslednímu cíli prevence - terciární prevenci. Jejím úkolem by mělo být přijetí preventivních i trestných strategií vůči pachatelům DN, tak aby bylo zamezeno

recidivě a oběti již nebyly násilím ohroženy. Do těchto opatření by mělo být zahrnuto i bezpečné azylové bydlení pro oběti DN a prioritní nárok na následné sociální bydlení, aby oběti byly v bezpečí.

Významnou součástí terciární prevence je i práce s pachatelem. Tento druh prevence u nás není až na výjimky aplikován. Nestátní a neziskové organizace jsou zaměřeny na oběť domácího násilí a zákonné pozadí zatím zcela chybí. Inspirací by pro Českou republiku mohly být zahraniční zkušenosti (Velká Británie, Rakousko). Pachatel by mohl sám vyhledat dobrovolně poradenskou pomoc nebo by k tomu byl donucen soudním příkazem. Tato forma terapie by mohla probíhat u specializovaných psychologů v rámci neziskových organizací (Vargová - Vavroňová, 2006).

Nezbytné je poučit i oběti domácího násilí, aby věděly jak se mu bránit a jak se dovolat pomoci.

4.1.1 Závěry

Prioritou primární prevence je informovat, vychovávat a vzdělávat širokou veřejnost, zejména děti a mládež. Nestátní neziskové organizace zabývající se problematikou DN pochopily, že mediální kampaně šířící osvětu jsou nezbytnou složkou jejich práce. Ve svých projektech oslovují celou populaci, ale zejména oběti DN, které samy nedokáží definovat svůj problém, děti jako svědky domácího násilí, lhostejnost lidí k DN, a oběti, které si uvědomují, že potřebují pomoc, ale neví, kde ji hledat.

Vzhledem k tomu, že jsou tyto projekty nákladné, spolupracují jednotlivé NNO se soukromými firmami, které touto formou získávají reklamu. Významná je i kooperace jednotlivých NNO na společných projektech (KOORDONA), protože pokud by každá organizace pracovala pouze samostatně a nesledovala, jaký cíl mají ostatní, mohl by být výsledek oslaben. Je tedy nezbytné, aby byly kampaně ucelené, sledující určitý cíl a srozumitelné. Také stát spolupracuje na propagaci boje proti DN ať již po finanční nebo organizační stránce.

Při studiu vzdělávacích kampaní, které v České republice proběhly v minulých letech mi chyběla ucelenější práce s mladými lidmi. Teprve v minulém roce přišlo o.s. ROSA s projektem „Partnerství 2 - od teorie k dobré praxi“, ve kterém došlo ke vzniku manuálu pro pedagogické pracovníky (rozpoznání násilí, práce s dětmi, kontakt s rodiči, právní minimum). Tento manuál byl rozeslán na pražské základní školy, a v Praze proběhly i semináře pro učitele. Nejednalo se primárně pouze o preventivní projekt, protože pedagogové se v rámci seminářů učili rozpoznávání již probíhajícího DN (www.stop.nasili.cz). Bohužel se výše zmíněný projekt týkal pouze pražských základních škol a ostatním školám v republice, zvláště v malých obcích a městech, se tato kampaň vyhnula.

Dále jsem zaznamenal osamocené projekty na některých gymnáziích, ale jinak se prevencí dětmi a mládeží NNO systematicky nezabývají. Možná nechávají tento úkol na školním metodikovi prevence, který by však měl být jimi dokonale proškolen. Domnívám se, že zde je prostor pro další práci NNO, samozřejmě ve spolupráci se státním sektorem, např. Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Přínosem by jistě byl i program přednášek (odpovídají formou) na základních a středních školách tak, aby byly zvýšeny kompetence mladých lidí natolik, aby se obětí DN nemohli stát.

Kladně hodnotím vzdělávací projekty BKB a dalších NNO, které jsou namířeny mezi pomáhající profesionály (sociální pracovníky, policisty, lékaře, sestry). Je velmi důležité, aby všichni, kteří se setkají s obětí DN postupovali jednotně, citlivě a kvalifikovaně. Nezbytnou pomůckou jsou i letáky a brožury, se základními informacemi pro oběti DN a telefonními kontakty, kam se mohou obrátit o pomoc.

Problematika terciární prevence je zatím asi nejslabším článkem preventivních opatření u nás. Legislativa sice již využívá statut vykázání/zákaz vstupu (viz. kapitola 1.6.2) jako formu prevence proti pokračování násilí, ale funkční integrace oběti do většinové společnosti je zatím problematická. Při ochraně oběti DN nesmí selhat žádná ze složek pomáhajícího systému, aby nedocházelo k další viktimizaci oběti.

Problematika týkající se také terciární prevence, jako je azylové bydlení, následná péče o oběť DN, práce s pachateli DN je podrobně zpracována v následujících kapitolách.

4. 2 Krizová pomoc

4.2.1 Krizová intervence

Pro analýzu poskytování krizové intervence v ČR je nezbytné znát její definici a formy. Na stránkách www.domacinasili.cz je charakterizována takto: „*Krizová pomoc je ambulantní nebo pobytová služba na přechodnou dobu poskytovaná osobám, které se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života, kdy přechodně nemohou řešit svoji nepříznivou situaci vlastními silami. Služba obsahuje poskytnutí ubytování, poskytnutí stravy (nebo pomoc při zajištění stravy), terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje bezúplatně.*“

Pokud se zaměříme na psychologické hledisko je „*krizová intervence psychologickou pomocí, která spočívá v několika setkáních a rozhovorech s klientem. Cílem je stabilizace osobnosti, tzn. vnitřní zklidnění, zpravidla dojde k uvolnění emočního napětí v bezpečném prostředí a porozumění situaci s ohledem na budoucnost. Při dalších setkáních se snažíme společně v situaci zorientovat tím, že ji strukturujeme a nalézáme důležité okolnosti, ústící v krizi. Toto uvědomění si souvislostí je předpokladem řešení situace, otevírání budoucnosti – dalších možností a eventuálního předejití další krize*“ (www.aktip.cz).

Pro krizi je charakteristické, že vzniká, když se člověk na cestě za důležitými životními cíli setká s takovou překážkou, kterou v obvyklém čase není schopen překonat obvyklými metodami řešení problémů. Poté nastává stav dezorganizace a zmatku s mnohými marnými pokusy o řešení. V této fázi je nutná empatie ze strany naslouchajícího a potvrzení, že oběť má sílu na změnu. V této části pomáhajícího procesu by odborník neměl činit žádné závěry a přijímat jakákoli rozhodnutí a ani nedávat oběti dobře míněné rady (Voňková, 2004).

Cílem krizové intervence je účelné řešení problému. Nemusí být odstraněny symptomy, ale rozpoznán krizový podnět a pojmenovány příznaky. Dalšími cíli je strategie řešení, posílení potřebných dovedností, zábrana rozvoje škodlivých a jinak destruktivních obranných mechanismů a snížení chronické úzkosti. Oběť by měla přijmout trauma jako součásti životní historie (www.aktip.cz).

Formami krizové intervence jsou ambulantní krizová psychologická pomoc poskytovaná přes linky důvěry či osobně, nebo pobytovou formou na krizových lůžkách intervenčních center, azylových domů, NNO zabývajících se pomocí obětí DN nebo v krizových centrech.

4.2.2 Linky důvěry

Linky důvěry jsou jednou z forem krizové intervence a mají u nás více než čtyřicetiletou tradici. „V současné době je v České republice téměř čtyřicet linek důvěry, které pracují na stejném principu: nabízejí anonymní telefonický kontakt za účelem rozhovoru o aktuálních problémech neodkladného nebo naléhavého charakteru. Kromě pomoci při zvládnání různých krizových stavů poskytují také informace o službách a kontaktech vhodných navazujících zařízení“ (www.capld.cz).

Klientelou linek důvěry jsou zpravidla lidé, kteří potřebují okamžitou krizovou intervenci. K přednostem této služby patří snadná dostupnost (u nonstop linek kdykoli), anonymita klientů, odborná způsobilost pracovníků linek a provázanost s dalšími službami.

Většina linek důvěry poskytuje služby v ceně běžného tarifu (pevné nebo mobilní číslo). Část linek důvěry poskytuje své služby na bezplatném telefonním čísle (předvolba 800). Pracoviště spolupracující s Českou asociací pracovníků linek důvěry uvádějí prostřednictvím záznamníku v době mimo provozní doby kontakt na linky poskytující nonstop provoz. Mnohá pracoviště rozšířila své služby o poradnu prostřednictvím internetu. K přednostem této služby patří vysoká míra anonymity a cenová dostupnost (www.capld.cz).

Značná část linek důvěry zaměřuje svoji činnost v místě svého regionu. Nedílnou součástí činnosti těchto linek důvěry je proto zpracování regionální databáze kontaktů psychosociální sítě - kontakty na právníky, psychology, poradny, azylové domy, krizová centra. Mimo výše uvedený typ existují linky důvěry s celostátní působností. Jedná se o pracoviště, které svůj charakter práce zaměřují na konkrétní skupinu uživatelů (např. pro oběti domácího násilí).

Specializovanou telefonickou linkou pro pomoc obětem domácího násilí je DONA linka (viz kapitola 3.2). V rámci svých služeb krizové intervence pracovník vyslechne volajícího a pomůže mu orientovat se v aktuální situaci. Stěžejní je nabídnout volajícímu porozumění a získat jeho důvěru. Pracovníci linky pomáhají volajícím odstranit pocity viny a znovu nalézt sebedůvěru, aby mohli osoby ohrožené DN motivovat aktivnímu řešení situace. Dalším krokem pomoci je promyslet s volajícím individuální bezpečnostní plán (viz příloha č.3). Dále jsou volajícím poskytnuty praktické rady, důležité informace o sociálně právních a trestně právních opatřeních a o systému služeb sociální záchranné sítě pro oběti domácího násilí a trestných činů (www.donalinka.cz).

4.2.3 Krizová centra

Krizová centra jsou určena přímo pro oběti DN (jsou přidružena u intervenčních center nebo poraden pro oběti DN) nebo je jejich klientela širší – pro děti, mládež a rodiny, jež se ocitly v krizové situaci a zároveň přijímají i oběti DN.

Příkladem je krizové centrum RIAPS, které je součástí Centra sociálních služeb v Praze (více viz kapitola 3.2). Poskytuje komplexní péči dospělým v obtížných životních situacích, které ohrožují jejich psychické zdraví. Osobě ohrožené DN je zde poskytnuta konzultace s psychiatrem nebo psychologem 24 hodin denně, krátkodobá podpůrná psychoterapie (doprovázení klienta směřující ke stabilizaci jeho stavu) a krátkodobý pobyt na lůžkovém oddělení k překlenutí krizového období. Klienti nesmí být pod vlivem psychoaktivních látek (drogy, alkohol). Veškerá péče je plně hrazena ze zdravotního pojištění a není potřeba žádné doporučení ani objednání. Pobyt na lůžkovém oddělení indikuje pouze psychiatr RIAPSu v rámci konzultace (www.csspraha.cz). Další kontakty lze nalézt ve Zlatých stránkách.

4.2.4 Závěry

Nestátní neziskové organizace, které mají pomoc obětem DN jako hlavní formu své činnosti (podrobněji jsou představeny v kapitole 3.2) poskytují krizovou intervenci ve formě krizových telefonních linek a internetu, pobytech na krizovém lůžku a krizovou psychologickou pomocí.

Před lednem 2007, než byla ze zákona zřízena intervenční centra v každém kraji, byla krizová intervence poskytována podle možností jednotlivých NNO. Nyní by v jednotlivých krajích měla být umožněna jako standardní péče všem, kteří ji potřebují.

V krizové intervenci je nezbytný čtyřadvacetihodinový provoz telefonních linek. V ČR je nejznámější nonstop linkou pro oběti DN linka DONA, která funguje od roku 2001. Ostatní linky zpravidla působí v určitých hodinách, ale na svých záznamnicích odkazují na nepřetržité linky pomoci. Osoba ohrožená DN může zavolat na kteroukoli linku důvěry a měla by jí být poskytnuta krizová psychologická pomoc (následně je odkázána na specializované centrum).

Vzhledem k tomu, že na např. pražskou linku volají oběti z celé České republiky je nezbytné, aby byly pracovnice linek podrobně seznámeny s NNO a dalšími institucemi, které po republice působí a jakou formu pomoci poskytují.

Kapacita krizových a azylových lůžek byla a je stále nedostačující (viz kapitola 4.3). Vzhledem k tomu, že pobyt na krizovém lůžku hradí pojišťovna (1-7 dní, lze i prodloužit; pravidla dle jednotlivých zařízení), musí osoba, které bude tato forma pomoci udělena, poskytnout své osobní údaje a ztrácí tímto anonymitu. Na pomáhajících odbornících je, aby na to oběť připravili a nadále zacházeli s jejími údaji diskrétně. Pokud mají psychologové a psychiatři širší klientelu než oběti DN, je důležité, aby sledovali trendy v oblasti pomoci DN a dále se vzdělávali.

4. 3 Azylové domy a utajené bydlení

Podle zákona č.108/2006 Sb., § 57 o sociálních službách „azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.“ Dále poskytují stravu nebo pomoc při zajištění a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Jedná se o specializovaná zařízení zajišťující ženám ohroženým domácím násilím ochranu, jistotu a podporu. Mohou je využít, pokud se ve vlastním bytě necítí v bezpečí a nemají se na koho obrátit, nebo nechtějí z jakéhokoli důvodu přijmout pomoc své rodiny. Azylové bydlení však žena může využít i tehdy, pokud byl její partner policií z bytu vykázán, ale dál se cítí v ohrožení.

Podle Doporučení Evropské unie pro ženské azylové domy (1999) mezi základní standardy služeb patří např. čtyřicetihodinový provoz, stanovení prvořadého cíle bezpečnosti žen a dětí, zajištění utajení, možnost časově neomezeného pobytu obyvatel, zajištění přístupu do těchto domů všem ženám, které se staly oběťmi násilí, dostatečné financování těchto domů vládami členských států, placený a kvalitně vyškolený personál (Voňková, 2004). Podle Rady Evropy z roku 1997, by mělo jedno místo v takovém domě připadat na 7 500 (Vargová-Vavroňová, 2006).

„V ČR existuje cca 120 azylových domů, z toho je 31 zařízení zaměřeno na pomoc týraným ženám a 57 na pomoc ženám s dětmi, kapacita těchto 88 specializovaných azylových domů je cca 1120 míst a všechny jsou stále obsazené“ (Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., in Conwayová, 2007, s. 90).

Azylové bydlení pro oběti DN u nás poskytují zejména církevní organizace a nestátní a neziskové organizace zabývající se pomocí obětem domácího násilí. Azylové domy pro oběti DN lze rozdělit na dvě podstatné podskupiny. V první, dosti velké skupině je 57 zařízení, která pomáhají ženám nebo ženám s dětmi v tíživé životní situaci, za kterou je domácí násilí samozřejmě považováno. Druhou skupinu tvoří 31 zařízení která se výhradně zabývají pomocí týraným ženám.

Seznamy azylových domů jsou k dispozici v intervenčních centrech a na webových stránkách neziskových organizací zabývajících se DN. Adresář všech azylových domů je na www.azylovedomy.cz, kde se klient dozví kontakt (adresa, telefonní čísla a e-mail), pro kterou skupinu je dům určen (muži, ženy, matky s dětmi) a zřizovatele. V celém seznamu je pouze jeden dům s utajenou adresou, který je provozován v Brně a je určen pro matky s dětmi, zejména pro oběti domácího násilí. (adresář byl aktualizován naposledy v roce 2004).

4.3.1 Azylové domy pro ženy a pro matky s dětmi

Azylové domy pro ženy nebo pro matky s dětmi jsou často spravovány církvemi a charitami (např. Armáda spásy, Slezská diakonie, Adra, Česká katolická charita atd.). Tyto azylové domy jsou zpravidla určeny obecně „pro ženy v nouzi“ nebo „pro ženy s dětmi v nouzi“ a přímo na problematiku domácího násilí nejsou zaměřeny.

Prokopová z nadace ROSA stanovuje tyto podmínky azylového bydlení pro oběti DN: „*Azylové domy pro týrané ženy by měly splňovat určitá kritéria – mají poskytovat ochranu před násilím, rady a pomoc ženám, které byly fyzicky, emocionálně či sexuálně ohrožovány. Je naprosto nepřijatelné, aby to byl i dům pro muže, nebo v tomtéž domě byly ubytovány osoby se sociálními či bytovými problémy*“ (Prokopová in Domácí násilí – staré problémy, nová řešení?, 2002, s. 64). Vzhledem k tomu, že jde těmto ženám často o život, měl by každý azylový dům zaměřený na klientelu DN mít utajenou adresu. Tyto podmínky popisované azylové domy nesplňují a ani to nemůže být jejich cílem z důvodu rozmanitosti klientely. Tím, že dávají volně k dispozici kontakt, má agresor možnost dál svou oběť pronásledovat.

Dále se zde setkávají oběti různých násilných činů (od domácího násilí přes oběti obchodování se ženami až po těhotné nezletilé dívky) se ženami, které se dostaly pouze do tíživé sociální situace. Tyto kombinace nemusí být výhodné pro žádnou ze zastoupených skupin (příznivá je individuální pomoc odborníků spolu s podobnými životními zkušenostmi stejně postižených).

V těchto azylových domech je kromě ubytování poskytováno i poradenství, výchovné, vzdělávací a aktivační služby, a je nabízena pomoc v prosazování práv a zájmů a psycho-sociální terapii.

Významem tohoto ubytování je bezesporu možnost oběti okamžitě vyvážnout z nebezpečného domácího prostoru a spolu s dětmi se uchýlit do bezpečí. S osobami se dále pracuje a jsou motivovány (omezenou možností pobytu) k vlastnímu řešení situace. Azylové domy jsou zpravidla úzce napojeny na organizace, které se přímo oběťmi DN zabývají.

4.3.2 Azylové domy a byty pro ženy - oběti DN

Služby těchto azylových domů jsou specifikovány pro oběti domácího násilí. Někdy jsou ale cílové skupiny nakombinovány - např. zařízení Helena v Brně - kromě obětí DN jsou zde ubytovány i oběti obchodování se ženami. Tento azylový dům je Brně jediný s utajenou adresou. Pobytový program v tomto zařízení je vhodný pro ženy, které prošly umístěním na krizovém lůžku a u nichž byly vyloučeny kontraindikace k pobytovému programu. Pobytový program je uživatelkám zprostředkován na základě smlouvy (dle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách) o poskytnutí přechodného lůžka. To je k dispozici standardně po dobu 6 měsíců, s možností prodloužení pobytu dle spolupráce ze strany uživatele o dalších 6 měsíců. Tato praxe funguje ve většině azylových domů (www.magdalenium.cz).

Pro ilustraci na tomto místě stručně popíši jak funguje azylový dům, který spravuje Informační a poradenské centrum ROSA a který se svými službami nejvíce blíží normám EU.

Toto azylové ubytování je určeno ženám – obětem domácího násilí a jejich dětem ohroženým na životě násilným partnerem. Vzhledem k utajenému pobytu obětí trestné činnosti není zpřístupněna adresa utajeného azylového domu (adresu se žena dozví při kontaktování centra). Žena musí při příchodu podepsat domovní řád, ve kterém slibuje mlčenlivost o adrese domu. Dále podepíše, že až se adaptuje (cca po třítydenním pobytu), vytvoří s vedoucí azylu tzv. výhledový plán (v čem potřebuje pomoci a podpořit, aby našla sílu k vlastní aktivitě).

Z důvodu utajení neprovozuje tento azylový dům krizová lůžka. Dále existuje ještě instituce „utajeného bydlení“, které je zprostředkováváno stejným způsobem, aby se útočník nedověděl, kam se žena uchýlila.

Klientky jsou k azylovému ubytování přijímány individuálně, vždy ale až po konzultaci v Informačním a poradenském centru ROSA. Nejsou přijímány z bezpečnostních důvodů ženy závislé na drogách a alkoholu, psychiatricky nemocné a agresivní. Během pobytu jsou ženy v kontaktu s odborníky, kteří jim pomáhají a radí jak postupovat. Každý týden za ženami dochází socioterapeutka a psycholožka a individuálně s nimi pracuje (podle jejich individuálního bezpečnostního plánu). Komplexní socioterapeutická péče je poskytována bezplatně a klientky mohou podle svých potřeb využívat i dalších služeb Informačního a poradenského centra (www.rosa-os.cz).

Ženy zde nežijí společně, ale každá nezávisle (případně se svými dětmi) ve svém pokoji a individuálně si organizují život. Na druhou stranu mohou navázat kontakt s ostatními ženami, pomáhat si a vzájemně se podporovat. *„V azylovém domě je 9 pokojů vybavených novými kuchyňskými kouty s vařičem a lednicí. Celková kapacita je 21 lůžek. Součástí azylového domu je společenská místnost s televizí, herna pro děti, studovna, prádelna. Sociální zařízení je na patře. Jako následnou péči ROSA provozuje i dva byty s utajenou adresou (2+kk a 3+1). Pobyt v azylovém domě je poskytován na dobu 3 – 12 měsíců. Slouží tak k ochraně klientky,*

překonání největších obtíží i nalezení nového bydlení. Není-li z kapacitních či bezpečnostních důvodů možné ženu ubytovat v našem azylovém zařízení, pomáháme našim klientkám s vyhledáním jiného azylového ubytování“ (www.rosa-os.cz).

Za azylové ubytování musí ženy částečně platit (dle prováděcí vyhlášky k zákonu č. 108/2006 o sociálních službách). „*Od 1.1.2007 je stanovena cena takto: žena platí za den pobytu 90,- Kč, v případě matky s dětmi je cena stanovena na 60,- Kč za matku a 30,- Kč za každé dítě za den pobytu“* (www.rosa-os.cz). Azylový dům ROSA, který je v provozu od roku 1998 pomohl do roku 2007 celkem 141 ženám a 157 dětem.

4.3.3 Závěry

Obsazenost a přeplněnost azylových domů v České republice, byla jedním z důvodů proč byla přijata nová právní úprava. Ohrožené osoby již nemusí v tolika případech opouštět svůj domov. Finanční náklady vynaložené státem jsou nejnižší právě v případě, pokud žena zůstává ve svém domově. Přesto provoz azylových domů je mnohem nižší oproti těm, které by společnost byla nucena vynaložit na odstraňování následků domácího násilí (Vargová-Vavroňová, 2006).

Pokud zhodnotíme situaci azylových domů v ČR podle „Doporučení EU pro ženské azylové domy 1999“, Prokopové z Nadace ROSA a doporučení Rady Evropy z roku 1997 (podrobně viz kapitola 4.3) dojdeme k následujícím závěrům:

Velký problém v ČR přetrvává se zajištěním utajení adres azylových domů. „*Od roku 2006 mohou sociální pracovníce ze zákona utajit pobyt nezletilých dětí i osob, které jsou ohroženy domácím násilím“* (Zákon 134/2006 Sb., který novelizuje Zákon o sociálně-právní ochraně dětí in Vargová - Vavroňová, 2006, s. 21). Přesto je těchto utajených azylových domů velmi poskrovnu. Z organizací, jejichž služby jsem analyzoval v kap 3.2 provozuje utajené ubytování pouze o.s. ROSA (Praha), Acorus (Praha), o.s. Magdalenium – zařízení Helena (Brno). Česká katolická charita, která provozuje v rámci svých regionálních poboček azylové domy po celé ČR neuvádí na svých webových stránkách ani jeden specializovaný utajený dům pro oběti DN. Pouze u koordinačního centra – v projektu Magdala (Arcidiecézní charita Praha) funguje i forma utajeného ubytování, která ovšem není specializována pouze na oběti DN.

Nonstop provoz není v našich podmínkách zcela nezbytný, protože ženy vstupují do azylových domů až po absolvování krizové intervence, která je zpravidla oddělena od azylového domu a nemůže být anonymní. Pružnost v rychlosti v ubytovávání závisí na dobré spolupráci poraden NNO a intervenčních center s jednotlivými azylovými domy.

Bezpečnost obětí DN a jejich dětí souvisí nejen s utajením bydlení, ale někdy je nutné zajistit spolupráci s policií. Podle bezpečnostních pravidel by děti ze školy měl vyzvedávat zaměstnanec azylu, aby se zabránilo možnému únosu (www.rosa.cz).

Problematickou otázkou je již zmiňované ubytování různorodé klientely v jednom zařízení. Samozřejmě, při nedostatku míst je stěžejní, aby se žena dostala do bezpečí, ale práce s oběťmi DN je natolik specifická, že vyžaduje specializovaný přístup odborníků. Počet azylových míst v ČR na počet obyvatel je zatím nedostatečný - cca 1 místo na 9000 obyvatel (norma je 1 místo na 7 500 obyvatel). V tomto čísle jsou však uvedena všechna místa pro ženy nebo matky s dětmi.

V našich azylových zařízeních je oproti normám EU omezená doba pobytu, nejčastěji na 1 rok. Domnívám se, že stanovení limitu poskytování této služby není na škodu a ženu motivuje k řešení své bytové situace. Předpokladem však je dostatek sociálních bytů.

V ČR se azylové služby (kromě krizové intervence) symbolicky platí i ubytovanou osobou. Třebaže oběti DN nemají dost finančních prostředků, myslím že jako forma prevence závislosti na sociálním systému je přijatelná.

Nejideálnějším se zatím jeví provoz utajených azylových domů v rukou NNO, které se specializují na poradenství v této oblasti (o.s. ROSA).

4.4 Právní poradenství

Právní pomoc obětem domácího násilí je nezastupitelnou součástí pomoci obětem domácího násilí po poskytnutí krizové intervence. Pokud se oběť rozhodne vztah s násilníkem ukončit, zpravidla potřebuje právní radu ohledně bydlení, rozvodu a majetkového vypořádání a péče o děti.

Bylo zjištěno, že převážná většina obětí nemá přístup k dostatku finančních prostředků na to, aby si mohla uhradit kvalitní právní zastupování. „*Ve světle tohoto faktu se ukazuje nutnost zákonného ukotvení poskytování bezplatné právní pomoci, vytvoření peněžního fondu určeného na právní pomoc obětem domácího násilí a vybudování dostupné a kvalitní sítě v oblasti domácího násilí informovaných a zcitlivělých právníček a právníků*“ (Voňková, 2004, s. 175).

Právní poradenství poskytují nebo zprostředkovávají všechny organizace specializující se na pomoc obětem domácího násilí. Spolupráce s právními zástupci je u každého zařízení řešena individuálně.

Organizací, která se specializuje zejména na právní pomoc je proFem. o.p.s.. Provozuje linku právní pomoci pro ženy-oběti domácího násilí dvakrát týdně, vždy po třech hodinách. Dále zformovala projekt AdvoCats for Women, tj. Fond právní pomoci ženám-obětem domácího násilí, ve kterém jsou jednotlivé ženy finančně podporovány v procesních řízeních - ať už trestních či občanských. K profesní advokátní pomoci přistupuje proFem ve zvlášť složitých sporech, v případech trestního řízení, nebo v řízení odvolacím. Fond spravují a o udělení příspěvku rozhodují právníčky spolupracující v projektu AdvoCats for Women (www.profem.cz).

Klientky kontaktují právníčky buď formou telefonní Linky právní pomoci pro ženy-oběti (domácího) násilí nebo prostřednictvím tzv. síťových právníček/právníků, které sídlí v Praze, Brně a v Mostě či na doporučení jiných organizací pracujících s klientelou domácího násilí. Právníčky píší pro ženy návrhy podání, především ve věcech občanskoprávních, v některých případech pak vystupují jako obecné zmocněnkyně. Prostřednictvím Fondu právní pomoci ženám-obětem (domácího) násilí pomáhají ženám k ochraně jejich práv a práv jejich dětí. „*Do určité míry plníme roli tzv. advokáta chudých, kterou v našem současném právním řádu stále postrádáme*“ (www.profem.cz). Fond dosud získával prostředky především z předvstupních fondů Evropské unie a během posledních let byla konkrétní finanční pomoc poskytnuta cca. čtyřem desítkám klientek z celé České republiky za více než 380 tisíc korun (www.profem.cz).

Dalšími institucemi, které může oběť domácího násilí kontaktovat je Odbor prevence kriminality Magistrátu hl.m. Prahy a Česká advokátní komora.

4.4.1 Závěry

„Pro přístup české společnosti k domácímu násilí je stále ještě typické, že nenazírá domácí násilí v celé jeho komplexnosti, ale zaměřuje se (zejména orgány činné v trestním řízení, soudkyně rozhodující o úpravě rodičovské zodpovědnosti apod.) vždy jen na jeden izolovaný útok, který však nakonec většinou zhodnotí jako bezvýznamný. K četnosti jednotlivých ataků nepřihlíží, formy domácího násilí v nikoli fyzické podobě není potom schopna vnímat vůbec“ (Voňková, 2004, s. 170).

Právní poradenství je využíváno oběťmi DN v oblasti trestního práva (odsouzení pachatele), a občanského a rodinného práva (předběžné opatření, bytová otázka, řízení o výchově a výživě nezletilých dětí, úprava po rozvodu manželství). V trestním řízení může být poškozená zastupována advokátem nebo zmocněncem – „neadvokátem“ (nejčastěji NNO). *„V praxi se setkáváme s tím, že oběti domácího násilí jsou opakovaně odmítány, a to nejen s ohledem na finanční nezajištěnost, ale i proto, že jsou pachatelé těchto trestných činů často v intencích trestního práva nepostižitelní“ (Voňková, 2004, s. 103).*

Český trestní řád počítá s možností bezplatné právní pomoci či se sníženou odměnou v § 51, ale k získání této pomoci je třeba splnění několika podmínek, a proto se bezplatná právní pomoc stává zpravidla pro oběť DN nedostupnou (Voňková, 2004).

Dokazování trestného činu pachatelem, který se dopustil domácího násilí byla a je obtížnou záležitostí, která celou vahou dopadá na oběť DN. České právo reaguje nejčastěji až na fyzické formy domácího násilí a soudy rozhodují nejednotně (Voňková, 2004).

Oblast právní pomoci je velkou výzvou pro nestátní neziskové organizace. Jedním z cílů je další intervence do legislativy ČR, tak, aby oběť DN, která je často bez finančních prostředků dosáhla na kvalitní právní zastupování ve všech oblastech práva, které potřebuje k vyřešení svého případu. Jako další cíl se jeví dlouhodobé vzdělávání a spolupráce s konkrétními právníky, kteří by spolupracovali s NNO. Nejenže by měli podrobně a na základě zkušeností zmapovanou problematikou práva kolem DM, ale také by věděli, jak k oběti přistupovat, aby nebyla dále viktimizována nešetrným přístupem. Ze stejného důvodu by měli NNO svou pozornost obrátit také k soudcům a soudkyním.

Dnes se již takoví právníci v NNO vyskytují a jejich prostřednictvím je obětem poskytována bezplatná právní pomoc. Nezastupitelnou úlohu a renomé v českém systému právní pomoci pro oběti DN mají organizace proFem o.p.s. a Bílý kruh bezpečí (bohužel svou kapacitou nemůžou obsáhnout větší množství případů).

4.5 Sociální pomoc a následná péče

Sociální pomoc lze obecně chápat jako součást sociální politiky státu, která pomáhá formou sociální péče - služeb a sociálních dávek. Služby NNO by se neměly omezit pouze na poskytování základní sociální pomoci, ale jejich cílem by měla být sociální rehabilitace, tj. „*obnovení sociálních vztahů a praktických schopností a dovedností, které jsou v důsledku sociálního handicapu a způsobu života dané osoby narušeny*“ (Matoušek in Kraus, 2008, s. 152) jako součást socioterapie. Sociální pomoc je nabízena oběti DN hned od počátku řešení jejího případu a plynule přechází v následnou sociální péči.

„*Úkolem programů následné péče je dokončit a završit proces terapie, tj. pomoci klientům stát se postupně nezávislymi na poskytovaných službách (instituci) a kompetentně žít samostatný život*“ (www.mpsv.cz). Následná péče zahrnuje sociální, léčebnou a pracovní rehabilitaci. Jedná se o programy intenzivního ambulantního doléčování (psychoterapie, svépomocné skupiny), pomoc při hledání bydlení a programy pracovní rehabilitace.

Cílem sociální terapie je zdravotní, psychická a sociální stabilizace, osvojování dovedností a znalostí pro každodenní život, hledání východisek ze vztahových a rodinných problémů, řešení otázek spojených s prací, pracovním uplatněním, kvalifikací, bytová otázka, uspokojování duchovních potřeb a vytváření hodnotového systému, přijetí nové sociální normy (www.mpsv.cz).

Sociální pomoc obětem DN v oblasti ubytování a ochrany byla probrána v kapitole č.4.3. Na tomto místě se chci zaměřit na finanční pomoc a pracovní rehabilitaci.

Pokud žena opouští (sama nebo s dětmi) domov nebo je pachateli zakázán vstup do společného obydlí, je zpravidla zcela bez prostředků a nemá přístup ke společným financím. Podle zákona č. 209/1997 o poskytování peněžité pomoci obětem násilné činnosti, ve znění pozdějších změn a doplňků je i obětem DN poskytována peněžité pomoci. Oběť trestné činnosti musí splnit celou řadu podmínek, aby jí byla pomoc přiznána, proto je žádoucí, aby všichni zainteresovaní podporovatelé (hlavně policisté, lékaři, ale i sociální pracovníci) podrobně oběť informovali (Voňková, 2004). O dalších sociálních dávkách a příspěvcích by oběť DN měla poučit sociální pracovnice ze státní instituce (IC) či NNO, na kterou se oběť obrátila.

Důležitou formou sociální pomoci je navazující systém zajištění dalšího bydlení. Jedná se o sociální byty, pomoc při hledání nového ubytování, zajištění příspěvku na bydlení v rámci sociální pomoci státu nebo právní pomoc při upravení bytové situace po rozvodu manželství.

Jako sociální pedagog vidím nutnost také v programech, které mají za cíl zvyšovat vzdělanost a tedy i zaměstnanost obětí DN. „*Mezinárodní instituce i ženské neziskové organizace vnímají násilí na ženách jako projev historicky podmíněné nerovnosti mezi muži a ženami. Proto existuje důvod domnívat se, že generově podmíněné násilí bude existovat, dokud bude existovat nerovné postavení mezi pohlavími*“ (Vargová - Vavroňová, 2004, s. 57). Proto je pro ženy důležitá ekonomická rovnost, tj. mít vlastní příjem a být nezávislé na svém

partnerovi. Oběti DN násilí mají snížené sebevědomí a do práce mnohdy roky nechodí (rodičovská dovolená nebo nátlak partnera). Začít znovu pracovat a být samostatná vyžaduje velké úsilí a bez pomoci sociálního systému to není možné.

Příkladem této pomoci jsou společnosti proFem a Acorus, jež se spojily při organizaci projektu „Mosty pro ženy“ v roce 2007 a 2008, v rámci kterého pořádaly dvouměsíční dopolední kurzy pro ženy, jež zažily dlouhodobé (domácí) násilí. Kurzy byly koncipovány jako celek (s účastí min. 75%), ve kterém byly ženy vzdělávány v následujících oblastech: *„psychosociální trénink (probíhá vždy v pondělí a úterý), který je zaměřen na sebepoznání, nácvik komunikace, zvýšení sebevědomí a tréninku vystupování u pracovního pohovoru a další; počítačová výuka (probíhá vždy ve středu a ve čtvrtek), která je zaměřena na výuku základní práce s PC, včetně programů word, excel a explorer a vyhledávání na internetu; páteční výuka, která je každý týden jiná: rukodělné aktivity, návštěva vizážistky, přednáška právničky, pracovního úřadu a personální agentury“* (www.profem.cz). Kurzy byly sponzorovány Evropským sociálním fondem, Magistrátem hlavního města Prahy, Ministerstvem práce a sociálních věcí a rozpočtem České republiky, a proto byl určen pouze pro ženy, které mají trvalé bydliště na území hl.m. Prahy, nebo ve Středočeském kraji. Od ledna 2009 pořádá proFem nově celotýdenní „Počítačové kurzy pro ženy“ (www.profem.cz).

Charakteristiku konkrétní následné pomoci pro oběti DN mohou demonstrovat na příkladu projektu Magdala Arcidiecézní charity Praha (www.magdala.cz):

- sociální pomoc a poradenství (pomoc při vyřizování potřebných dokumentů...)
- podpora v péči o děti a ochrana zájmu dítěte
- psychologická podpora
- právní poradenství
- zajištění další odborné pomoci (lékařské, psychologické, atd.)
- duchovní podpora a doprovázení
- společná práce na individuálním plánu rozvoje
- zprostředkování rekvalifikačních a sebevzdělávacích kurzů (práce na PC, jazykové kurzy, pro cizinky kurzy češtiny, kurz šití, kuchařský, apod.)
- zprostředkování seberozvíjecích a motivačních kurzů (posílení sebevědomí, sebepřijetí,...)
- podpora při hledání bydlení, nového pracovního uplatnění a při setrvání na trhu práce

4.5.1 Závěry

„Cílem služby je podporovat klienty v dosažení samostatnosti, jejich stabilizace v procesu sociálního začleňování a pomoc obstát v podmínkách běžného života“ (www.mpsv.cz).

V rámci sociální a následné péče se jedná zejména o pomoc specializovaných NNO v oblasti bydlení, pracovního zařazení a kvalifikace, a úpravu sociálních vztahů a vazeb. NNO pořádají řadu programů, které mají za úkol sociální rehabilitaci žen – obětí DN. Nejčastěji probíhají v rámci azylového ubytování pro oběti DN a jsou součástí jejich individuálního plánu (např. Most k životu, Acorus). Někde je umožněno ambulantní docházení do těchto azylových domů. Rekvalifikační kurzy nebo vzdělávací kurzy pořádají NNO ve spolupráci s místními Úřady práce. Ženy, které prošly domácím násilím a jsou nezaměstnané mohou kontaktovat svou pobočku Úřadu práce, kde jim zcela jistě poradí, kdo vzdělávací kurzy pořádá v okolí jejich bydliště.

Nezanedbatelnou součástí pomoci jsou pro ženy psychosociální tréninky (např. proFem nebo projekt Magdala), které podporují jejich sebevědomí, sebepoznání a seberozvíjení. Důležitý je pro styk s okolím nácvik komunikace a vystupování (např. u pracovního pohovoru). U žen, které prožily dlouholeté domácí násilí je nutné podporovat jejich motivaci v samostatný život a odpovědnost za něj.

Sociální poradenské služby by měly být poskytovány na základě Standardů kvality sociálních služeb, které v roce 2002 vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí. Bohužel je tento dokument obecný a pro práci s oběťmi domácího násilí je nezbytné sociální pracovníky dále proškolit (viz kapitola??) .

4.6 Psychologická pomoc obětem domácího násilí

4.6.1 Psychologické poradenství a psychoterapie

Psychologický přístup k osobě ohrožené domácím násilím musí být specifický během prvního kontaktu s ní, i v další práci. Psychologická pomoc, která začíná krizovou intervencí (viz kapitola 4.2) by měla vyústit v některou z forem psychologického poradenství či psychoterapie. *„Praxe poradenských center provozovaných nestátními neziskovými organizacemi přinesla v první řadě zjištění, že vyřešením všech právních otázek spojujících oběť s násilníkem (včetně bytové otázky) problémy nekončí. Pro oběť tímto nenastává čas pohody, pozitivního naladění a osobní síly, neboť psychická „deformace“ způsobená životem v násilném vztahu je u ní nadále velice silná a přetrvává v podobě smutku, depresivních nálad“* (Voňková, 2004, s. 175).

Z toho vyplývá, že je naprosto nezbytné vytvořit dostupnou síť následné terapeutické pomoci pro oběti DN. Existují různá zařízení, která se věnují terapii a pomáhají svým klientům znovu začít normálně žít. Mezi ně patří Poradny pro rodinu, manželství a partnerské vztahy, které mají i návaznost na další odborníky (psychiatry, sexuology, právníky atd.), dále psychiatři, psychologové a psychoterapeuti, kteří spolupracují s NNO a jejich klientelu tvoří právě oběti DN. Ti mají s přístupem a terapií největší zkušenosti, ale i nesespecializovaní odborníci na problematiku DN mohou ženám pomoci.

Při práci s oběťmi domácího násilí využívají některé organizace (např. ROSA) tzv. filozofii stranického poradenství. Nejedná se o neutrální poradenství a už vůbec se nepřistupuje ke konfrontaci násilníka a oběti. Cílem stranického poradenství je pevně stát na straně oběti, umožnit ženám náhled na situaci a vést ji k vlastní aktivitě a řešení. (Domácí násilí- staré problémy, nová řešení?, 2002).

Psychologickou pomoc, která je obětem DN poskytována, lze rozdělit na psychologické poradenství a psychoterapii. Poradenství se zaměřuje na podporu při vyřešení konkrétního problému (např. vztahového, výchovného, komunikačního, obtížné životní situace ...). *„Pomáhá klientovi hledat vlastní zdroje pro vyřešení problému a zdroje podpory v jeho přirozeném okolí, rozšiřovat pohled na možnosti řešení problému, poskytnout odborné informace k problému, doporučení, učit potřebným novým dovednostem“* (www.aktip.cz). Většinou se jedná o krátkodobou formu podpory 1- 10 sezení. Cílem poradenství je pomoci vyřešit klientovi aktuální problém a podpořit jeho schopnost se vyrovnávat s problémy.

„Psychoterapie se zaměřuje na léčbu psychických obtíží a onemocnění. Pracuje s celou strukturou osobnosti a jejím vlivem na současné obtíže. Oproti poradenství jde do větší hloubky. Někdy se zabývá se i vývojem osobnosti (jak se vyvinuly vzorce myšlení, cítění a chování, které nám komplikují současný život a jak je změnit)“ (www.aktip.cz). Cílem psychoterapie je zbavit se příznaků, nemoci, cítit se dobře, získat kontrolu nad svým chováním,

zvýšit autonomii a zlepšit vztahy uvnitř skupiny (rodiny). Výjimkou, jež může také oběť DN využít, je podpůrná psychoterapie, která není zaměřena na léčbu a změnu, ale na doprovázení. „*Pomáhá člověku unést obtížnou životní situaci, či problémy, které nemůže, nebo nechce změnit. Psychická podpora a zájem umožňuje lépe snášet stres*“ (www.aktip.cz). V průběhu péče se oba přístupy (poradenství a terapie) mohou doplňovat.

Velmi specifickou oblastí v psychoterapeutické činnosti je pomoc obětem, které byly rámci domácího násilí sexuálně zneužívány. Tato skupina žen se může obrátit na Élektru (podrobněji viz kapitola 3.2). „*Cílem terapií je změna v prožívání sebe sama, která vede ke zlepšení partnerských a rodinných vztahů, ke schopnosti udržení partnerského vztahu, ke z kvalitnění sexuálního života, ke snížení nemocnosti a ke z kvalitnění výchovy dětí a sociálních vztahů v širším kontextu (např. vztahy na pracovišti, jednání s cizími osobami, s lidmi opačného pohlaví, apod.)*“ (www.elektra.cz).

4.6.2 Svépomocné skupiny

Principem svépomocných skupin je oslabení pocitů izolace u nemocných, emocionální podpora, kterou si mohou členové skupiny poskytovat vzájemně, a zvládání těžkostí tím, že nemocní pomáhají s tímtež problémem někomu jinému (Matoušek, 2001).

Jedná se o místo, kde mohou oběti DN otevřeně mluvit o svých problémech. Těžištěm této práce ve skupině je motivovat ženy, aby aktivně řešily svou situaci, dokázaly zmapovat zdroje podpory ve svém přirozeném prostředí a podpořily nově příchozí ženy ve vyhledávání odborné pomoci.

Místo setkání členek svépomocné skupiny by mělo být bezpečné, nízkoprahové (otevřenost, dobrovolnost, anonymita).

Neopominutelná je funkce koordinátora, který zajišťuje chod skupiny a kontakt na následnou péči odborníků. Pro oběti DN může být využívána jako doplněk k individuální léčbě nebo jako následná péče, aby si žena udržovala své nově nabyté zdravé postoje k prožitému DN. Svépomocné skupiny nenahrazují psychologickou, psychoterapeutickou či psychiatrickou pomoc, ale jejich přínos pro oběti DN je značný (www.anabel.cz).

Historie svépomocných skupin pro oběti DN se zrodila ve Spojených státech amerických a u nás již existuje přeložený materiál (Pence, E. –V našem vlastním zájmu. Proces osobní a sociální změny.), který může pomoci koordinátorovi svépomocné skupiny, ale i dalším odporníkům ke správné a efektivní práci s těmito ženami.

Svépomocná skupina působí například od roku 2002 v rámci sdružení Acorus.

4.6.3 Psychoterapeutické programy pro agresory

„V České republice se momentálně programy pomoci domácímu násilí věnují pouze ohroženým osobám. S osobami násilnými, tedy pachateli domácího násilí, pracuje velmi málo psychoterapeutických programů, neexistuje zatím žádný ucelený program“ (Buskotte, 2008, s. 127). Připravuje se projekt „Terapie násilné osoby“, jinak zatím vypomáhá Probační a mediační služba. Inspirací by mohl být model z Německa, kde existují pro muže tréninky anti-agrese a tato terapie je často nařízena soudem jako součást trestu (Buskotte, 2008).

Násilníky jde zhruba rozdělit do dvou skupin, ty, kteří svého činu litují, ale v afektu reagují opět násilně a ty, kteří své chování považují za standardní a nejsou ochotni něco měnit. Spolupráce s litujícími muži bude jednodušší, ale u obou případů je nutné, aby je státní instituce (soudy) donutily terapii absolvovat.

Dnes je musí nutit partnerka nebo rodina (hrozba, že ho opustí) a pak nejčastěji absolvují manželé sezení v Poradně pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Bohužel se to podaří jen ve velmi malém počtu případů a záleží i na odbornosti psychologa, zda-li zvolí správnou formu terapie.

4.6.4 Závěry

Nestátní neziskové organizace i intervenční centra nabízejí ve svých službách psychologické poradenství či psychoterapii, ať již formou vlastních odborníků nebo kontakty na psychologická pracoviště. Pokud se ženě povede dovést partnera do Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy a narazí na psychologa, který problematiku DN nevnímá jako specifickou, domácímu násilí se nejen nezabrání, ale dochází k sekundární viktimizaci oběti. „Mnoho žen řeklo, že prošlo rodinnými poradnami, ale že jim nikdo nepomohl. Psychologové neodsoudí násilí, snaží se o mediaci (zprostředkování, dohodu), často vidí ženy jako emočně labilní, s hysterickými rysy. S naslouchajícím násilníkem se leckdy hovoří lépe, ač to zní paradoxně“ (Domácí násilí – staré problémy, nová řešení?, 2002 s. 63).

Párová a rodinná terapie, stejně jako mediace nejsou vhodnými přístupy a metodami pro pár, ve kterém probíhá DN. .. „protože kladou příliš malý důraz na nerovnost mezi pachatelem a obětí a neberou v potaz zastrahování oběti...Práce na ukončení násilí by se proto měla týkat pachatele, oběti by mělo být poskytnuto specializované poradenství a podpora pro překonání traumatické zkušenosti“ (Vargová-Vavroňová, 2006, s. 52).

Řešení se nabízí za prvé ve využívání kontaktů NNO na „spolehlivé“ odborníky a za druhé v dalším úkolu NNO, aby při vzdělávání odborníků v problematice domácí násilí pamatovaly na programy pro psychology, psychiatry a psychoterapeuty. Výhodné může být i spojení intervenčního centra a Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy, jako je tomu například ve Zlíně.

Další z budoucích úkolů, které ještě stát i neziskové organizace pomáhající v boji proti domácímu násilí musí připravit a realizovat je poskytování terapie agresorům, v našich podmínkách nejčastěji mužům. Za násilí je pachatel odpovědný a musí za své chování nést následky, proto by psychoterapeutická léčba agrese měla být součástí sankcí, které jsou uvedeny v zákoně. Na jejím průběhu by se měly podílet právě neziskové organizace, které by disponovaly specializovanými pracovníky na tento problém. Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy jsou již dnes zavaleny klienty a nemohou tento fenomén do podrobností obsáhnout.

Jisté je, že u těchto programů byl a je prokázán efekt ve změně k lepšímu chování agresora (Buskotte, 2008). Sekundárně se pozitiva odráží v možnosti zachování rodiny a jiných vzorců chování pro děti, které jsou násilí přítomny. České ženy musí situaci zpravidla řešit odchodem, přestože by mnohem raději setrvaly ve vztahu, kdyby se muž naučil jednat přiměřeně.

5. Komparativní studie NNO v ČR

V předchozí kapitole jsem se podrobně zabýval jednotlivými službami, které jsou u nás obětem DN násilí v rámci pomoci NNO poskytovány. V této kapitole je mým cílem nahlédnout na problém jak z individuálního hlediska (oběti, hledající pomoc), tak z úhlu pracovníků, kteří v této oblasti působí - podle čeho se tyto pomáhající profesionálové orientují, jak vzájemně spolupracují a jakou úlohu v pomoci obětem DN zastává sociální pedagog.

5.1. Komparativní analýza služeb NNO

5.1.1 Zdroje informací pro oběť DN

Nejdříve bych na tomto místě zhodnotil přehlednost a dostupnost informací o domácím násilí pro osoby ohrožené DN. Proto v této chvíli budu smýšlet jako oběť DN, která se rozhodla vyhledat pomoc. Dnes většina z nás, pokud chce rychle zjistit jakoukoli informaci, sedá automaticky k internetu. Po zadání hesla „domácí násilí“ (samozřejmě je zde předpoklad, že žena umí svůj problém pojmenovat) vyhledávač na serverech zobrazí nejznámější webové adresy NNO specializovaných na pomoc obětem domácího násilí – www.domacinasili.cz, www.stopnasili.cz, www.rosa-os.cz. Pokud by žena zadala pouze „násilí“ vyhledávání pomoci by se značně ztížilo. To, že se nezobrazují regionální poradny, by nemělo být problémem, protože všechny adresy obsahují kontakty na intervenční centra, azylové domy a NNO organizace poskytující pomoc obětem DN. Bohužel nelze říci, že by se kontaktní místa u všech organizací shodovala. Seznamy sice obsahují většinu položek, ale některé organizace (u každé rozdílné) nejsou uvedeny vůbec. Nejúplnější seznam, podle jednotlivých měst, uvádí www.rosa.cz.

Žena se na stránkách dozví vše potřebné, od již zmíněných kontaktů na místa pomoci, přes specifikaci domácího násilí, bezpečnostní plán, pokud chce oběť říci ne domácímu násilí a jaké jsou poskytované služby. Určitá část stránek je určena prezentaci organizace a odborníkům, kteří touto formou mohou sledovat trendy v pomoci obětem DN.

Pokud se žena rozhodne pro jinou formu získání informací jak řešit svůj problém, může volit mezi linkami důvěry, Zlatými stránkami a nebo se třeba setkala s některou formou kampaně a kontakt získala z mediální prezentace NNO nebo u obvodního lékaře a gynekologa formou letáku, či na Policii. Policejní práce je v tomto směru specifická, protože podle zákona 135/2006 Sb., je nařízená spolupráce intervenčních center nejen s Policií ČR, ale kooperace a informovanost probíhá i mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi a nestátními a charitativními organizacemi.

Jaká je spokojenost klientů a odborníků s poměrně mladým institutem IC popisuje v anketě vedoucí IC v Olomouci Ševčík: „V průběhu počátečních měsíců tohoto roku jsme zaznamenali několik pozitivních reakcí na činnost našeho pracoviště, a to jak ze strany odborníků, především policistů, tak ze strany našich klientů. Klienti hovoří o tom, že bez naší pomoci by si nevěděli rady, jsou vděční za emocionální podporu a doprovázení v jejich nelehké životní situaci, ale hlavně za konkrétní a praktickou pomoc zejména při sepisování různých návrhů, žádostí apod.“ (www.domacinasili.cz in Zpravodaj Bílého kruhu bezpečí 2/2007).

5.1.2 Srovnání poskytovaných služeb v ČR v rámci jednotlivých NNO

Služby poskytované osobám ohrožených DN mohou být ambulantní i pobytové. Obsahují krizovou intervenci, poradenství a následnou péči. Právem oběti DN by měl být výběr délky i rozsahu služeb. Služby poskytované obětem domácího násilí by měly splňovat následující základní charakteristiky: mlčenlivost, dostupnost, bezplatnost, stranící poradenství, anonymnost (kromě pobytu na krizovém lůžku a v azylovém domě), bezpečí oběti, vyhodnocení rizik opakování násilí, vypracování a aktualizace bezpečnostního plánu, posílení klientky a modelu práv obětí domácího násilí, spolupráce s dalšími institucemi a organizacemi (Vargová - Vavroňová, 2006 a www.koordona.cz). Toto jsou minimální standardy, podle kterých by NNO měly postupovat při poskytování služeb. Zhodnotit, zda-li nabízené služby dosahují těchto limitů a v jaké kvalitě bohužel není metodou komparativní analýzy možné. Zatím neexistuje oficiální výzkum ze kterého bych vyšel, ale protože intervenční centra mají za úkol zjišťovat i spokojenost klientů a také NNO jsou doporučovány hodnotící formuláře pro uživatele služeb (Vargová, Vavroňová, 2006), možná se podobné studie brzy dočkáme. Prozatím zůstávají tyto materiály pro interní potřebu organizací.

Jednotlivé druhy služeb jsou podrobně analyzovány v kapitole 4. Pokud se zaměřím na ucelenost v poskytování služeb – tj. oběť může služby využít jako „balíček“ od jedné organizace a nemusí kontaktovat a znovu získávat důvěru v stále nové pracovníky, jednoznačně vítězí pražské psychosociální centrum Acorus a za ním o.s. ROSA (viz. příloha č.1). Výhodou centra Acorus je nepřetržitá krizová pomoc – nonstop linka a krizová lůžka (ROSA umožňuje omezenou krizovou péči), pomoc v oblasti psychologické, sociální, právní a utajené azylové bydlení. Významné je i umožnění následné péče ve formě sociálního bytu a možnosti zúčastnit se svépomocné skupiny. Bohužel toto občanské sdružení zatím patří k těm méně prezentovaným a tedy i méně známým.

Ostatní organizace poskytují obvykle velkou část výše uvedených služeb také, ale okrajově je zpravidla zastoupena krizová intervence ve formě krizových lůžek nebo naopak utajené azylové ubytování. Přitom osobní krizová intervence s možností krizového lůžka v rámci organizace, která dále zajišťuje klientce péči, je velkou výhodou při budování důvěry

mezi pracovníkem a obětí DN. Důvodem je zřejmě nákladnost nepřetržitého provozu s kvalifikovaným odborníkem, proto je v ČR spoléháno na krizová centra, kde se díky širší klientele chod vyplatí.

Ze všech představených NNO specializujících se na oběti DN provozují utajené azylové ubytování pouze čtyři, z toho tři v Praze - Acorus, o.s. ROSA, projekt Magdala (není určeno pouze pro oběti DN) a jedno v Brně – o.s. Magdalenium. Ani v seznamu azylových domů (www.azylovedomy.cz) nejsou uvedeny další s utajenou adresou. Třebaže dnes stát nepočítá s tak častým opuštěním domova obětí díky institutu vykazání je množství specializovaného utajeného ubytování pro dále ohrožené oběti DN nedostatek. U těchto čtyř zařízení musím kladně hodnotit i psychosociální péči v rámci azylu a cíl pracovníků pomoci klientce k samostatnému a plnohodnotnému životu.

Všechny organizace specializující se na pomoc obětem DN se zabývají problematikou domácího násilí i teoreticky, tj. publikují různé články, provádí prevenční činnost, proškolují ostatní pomáhající profese a další zainteresované zaměstnance státních institucí (např. policisty a zdravotní sestry). O tom, že tato práce přináší své výsledky svědčí například mediální kampaně, při kterých se radikálně zvedne počet žen-obětí, které vyhledají pomoc (viz kapitola 4.1).

Specifickou úlohu hrají v pomoci obětem DN zařízení, která provozují církevní charitativní organizace. „Charita Česká republika“ sdružuje jednotlivé místní charitativní spolky, které provozují po celé České republice devět center zaměřených i na pomoc obětem DN. Na Moravě působí poradny ELPIS (Karviná, Třinec, Bruntál, Ostrava), které poskytují poradenství obětem násilí, trestných činů a týrání a zneužívání. V Praze je k dispozici ještě v rámci koordinačního centra projekt Magdala. Žádné z těchto zařízení není apriori zaměřeno pouze na oběti DN. Církev spravuje i čtyři intervenční centra – v Českých Budějovicích, Hradci Královém, Ostravě a Plzni, která jsou provozována v souladu se zákonem. Při studiu materiálů a literatury jsem v této oblasti bohužel narazil na chudou půdu. Na společných projektech NNO (viz kapitola 4.1) se církevní organizace na pomoc obětem DN podílí ojedinele, nepublikují a i jejich internetové stránky jsou oproti NNO nepřehledné a často nefunkční. Myslím, že větší prezentace jejich činnosti pro širokou veřejnost by prospěla hlavně obětem, které hledají pomoc.

Nespornou výhodou charitativních organizací je jejich provázanost s dalšími charitami a projekty, které provozují po celé republice (zejména azylové domy). Nevýhodou by v naší ateistické společnosti mohla být instituce církve, ke které nemusí mít nevěřící člověk vztah a důvěru (např. „budou mě chtít obrátit na víru“), a proto by přístup pracovníků měl být při poskytování pomoci standardní a profesionální, a poslání jejich instituce nevnucováno.

5.1.3 Dostupnost služeb obětem DN v jednotlivých krajích a regionech ČR

Hodnocení dostupnosti specializovaných center pro oběti DN je v dnešní situaci velmi složité. Zatím neexistuje žádný publikovaný výzkum na toto téma a ani v rozsahu této práce není možné takový výzkum provést. Proto v této podkapitole shrnu pouze zdroje a poznatky, které jsou o rozmístění služeb dostupné a zřejmé.

Do roku 2007, před uzákoněním intervenčních center v každém kraji, bylo poskytování služeb pouze na NNO. Ty samozřejmě působily zejména ve velkých městech. Vysledovat vznik a minulost jednotlivých NNO není předmětem této DP. Zaměřím se na analýzu aktuálního regionálního působení specializovaných center provozovaných NNO a intervenčními centry podle seznamů, které jsou k dispozici na webových stránkách www.domacinasili.cz. Tabulky viz přílohy č.1 a 2.

Intervenční centra jsou dnes v každém kraji, pouze v Ostravě jsou dvě, tj. dnes působí 15 intervenčních center po celé České republice. Intervenční centra fungují zřídka samostatně, zpravidla jsou přidružena k dalším sociálním službám, které jsou určeny i pro jiné uživatele. Vznik a provoz intervenčních center je podporován státem. Na financování se podílí zejména jednotlivé kraje. Provoz je však zajišťován nestátními neziskovými organizacemi (např. BKB nebo Charita ČR a její jednotlivé pobočky).

Zákonem 108/2006 Sb., byl učiněn velký krok ze strany státu k tomu, aby byla pomoc osobám ohrožených DN a jeho obětem poskytována ve všech krajích a podle určitých standardů. To hodnotím velmi kladně. Přesto, přetrvává vyšší dostupnost a možnost výběru z různých (i nadstandardních) služeb ve větších městech, zejména v Praze.

Ze sledovaných (nejznámějších) specializovaných center pro oběti DN, které jsou představeny v kapitole 3.2 působí v Praze BKB (DONA linka), o.s. ROSA, Acorus, proFem, Projekt Magdala (ACH), dále nespécializované organizace na DN - Élektra, Český svaz žen a Gender studies. Pouze o.s Magdalenium, poradna Elpis Brno a Ženy bez násilí, provozují centra nebo azyl v Brně. Poslední organizací působící mimo tato dvě velká města je organizace Most k životu, která má své sídlo Trutnově.

Samozřejmě musím ještě zmínit pobočky BKB, které jsou ve všech krajských městech (Brno, Liberec, Olomouc, Ostrava, Pardubice, Plzeň, Praha), ale jedná se o zastoupení v rozmezí několika hodin týdně, zpravidla na objednání, nikoli o plnohodnotné specializované poradní centrum pro oběti DN.

Z výše uvedeného stále vyplývá totéž, co vyjádřila Voňková již v roce 2004 (s. 179): *„Systém pomoci poskytovaný obětem domácího násilí prostřednictvím nejrůznějších specializovaných center, azylových domů a následné terapeutické péče sehrává v boji proti domácímu násilí v moderní společnosti nezastupitelnou úlohu. Bohužel v České republice je*

dosud takových kvalitních zařízení nedostatek, přičemž čím větší je vzdálenost bydliště oběti domácího násilí od velkého města, tím menší je pro ni šance na dostupnost takových služeb.“

Také informace o domácím násilí se hůře dostávají do odlehlých měst a vesnic. Mediální kampaně typu bilbordů, výstav i plakátů jsou směřovány pouze do větších měst. NNO si tento fakt uvědomují a směřují kampaně i do malých obcí - např. projekt Dona linky – „Číslo DONA linky do každé hájenky“ (viz. kap.4.1).

5.2 Interdisciplinární spolupráce

Nestátní a neziskové organizace zabývající se pomocí obětem DN brzy zaznamenaly, že jejich výsledky intervencí jsou méně efektivní, pokud nespolupracují mezi sebou i se státními institucemi, a proto začaly vznikat první programy interdisciplinární spolupráce. Základem pro úspěšnou interdisciplinární spolupráci je sjednocení pohledu a přístupu všech zainteresovaných složek, zejména v oblasti odhadování rizika pokračování DN a vytváření bezpečnostního plánu pro oběť (Vargová - Vavroňová, 2006).

Při práci s týranými ženami je třeba týmová činnost psychologa, policisty, právníka, lékaře a sociální pracovnice i socioterapeuta. Tyto profese by měly vycházet ze společných premis o DN a udržovat vzájemnou komunikaci.

V české praxi můžeme nalézt kooperaci jednotlivých NNO na společných projektech, zejména prevenčních kampaních, a dále stále se rozrůstající tendence k mezioborové spolupráci na případech DN, která se promítá do státního sektoru.

Příkladem zatím největšího spojení NNO je Koalice organizací proti domácímu násilí – KOORDONA. Deset organizací se spojilo na společném projektu prevence a medializace problému DN (více viz kapitoly 3 a 4.1). Efekt tohoto spojení je výhodný nejen pro mediální kampaně (organizačně i finančně), ale i pro oběť DN, která se dovídá o dalších NNO a v neposlední řadě pro výměnu zkušeností pracovníků organizací, kteří se setkávají.

Na tomto místě se chci podrobněji zaměřit na různé projekty interdisciplinárního přístupu tak, aby si čtenář mohl učinit představu o tom, jaké státní subjekty spolupracují s NNO a jaké jsou jejich společné cíle.

V letech 2003 – 2004 realizoval BKB (resp. koordinátorem byla DONA linka) pilotní projekt interdisciplinárního přístupu k řešení případů domácího násilí na komunitní úrovni v Ostravě (www.bkb.cz). Tento projekt byl zaměřen na zkvalitnění prvního kontaktu odborníků s osobou ohroženou domácím násilím. „K úspěšné realizaci záměru byli proškoleni odborníci z řad pomáhajících profesí, zdravotníci, policisté“ (www.donalinka.cz). Přenosnost modelu využila další česká města - Ústí nad Labem a Brno.

Do Brna byl tento projekt přenesen v květnu 2005 z iniciativy Odboru zdraví Magistrátu města Brna a Policie České republiky pod názvem „Interdisciplinární tým pro řešení případů domácího násilí“, na kterém se podíleli zástupci různých profesních skupin participujících na řešení případů DN.

„Hlavním cílem činnosti týmu je zejména zlepšení a rozvoj spolupráce mezi organizacemi působícími v oblasti boje proti domácímu násilí, a to např. prostřednictvím vytvoření osobních vazeb mezi pracovníky pomáhajících profesí, řešení aktuálních problémů či zlepšování informovanosti laické i odborné veřejnosti o problematice domácího násilí. Konkrétní úkoly se průběžně mění v závislosti na aktuální situaci a potřebách v rámci města Brna“ (www.magdalenium.cz).

Výsledkem práce týmu je opakované vytvoření a distribuce letáků s kontakty na místa, kam se může osoba ohrožená DN obrátit o pomoc, dále uspořádání výtvarné soutěže pro žáky II.stupně brněnských ZŠ na téma „Co si představuješ pod slovy domácí násilí“ spojené s osvětovým programem pro žáky a distribuce informačních materiálů pro praktické lékaře a gynekology.

„Díky činnosti Interdisciplinárního týmu bylo zřízeno DONA Centrum Brno, které je provozováno organizací Spondea, o.p.s a vytvoření skupiny domácí násilí Policie České republiky Městského ředitelství Brno, která se od roku 2005 jako jediný takto specializovaný policejní útvar v České republice zaměřuje na odhalování a postih pachatelů domácího násilí“ (www.magdalenium.cz).

Také o.s. ROSA realizovalo v roce 2006 za podpory Nadace Open Society Fund projekt interdisciplinární spolupráce na území Prahy 4. ROSA o.s. využila zkušenosti z mezinárodního projektu Bridging Gaps, zaměřeného na budování interdisciplinárních týmů. *„V rámci interdisciplinárního týmu na Praze 4 se pravidelně scházejí zástupci následujících institucí: pracovnice o.s. ROSA, Policie ČR-Obvodní ředitelství Praha IV, Městská část Praha 4 - Oddělení přestupků, Městská část Praha 4-OSPOD, Městská část Praha 12 - OSPOD, Městská část Praha 4-Městská policie, Městská policie, Základní škola Mendíků Praha 4, Thomayerova nemocnice Praha 4, psychiatrická, právníčka. V průběhu dvouleté spolupráce bylo na problematiku domácího násilí vyškoleny 40 příslušníků Policie ČR, 40 městských policistů, sociální pracovnice OSPOD MČ Praha 4, Oddělení přestupků MČ Praha, vybraných zdravotních sester“ (www.rosa-os.cz).*

Závěrem mohu konstatovat, že aby mohlo být účinně zabráněno opakování násilí a sekundární viktimizaci ze strany pomáhajících profesí, je stěžejním úkolem rozvíjení efektivní spolupráce mezi všemi institucemi a organizacemi, kterých se problém DN dotýká. *„Jsou-li totiž aktivity jednotlivých institucí izolované, nejsou dostatečně účinné“ (Vargová - Vavroňová, 2006, s. 31).*

Jak vyplývá z výše uvedených projektů zacílených přímo na mezioborovou spolupráci nebo i z dalších projektů v kapitole 4, ve kterých se NNO organizace spojily vzájemně nebo s dalšími státními institucemi, v České republice je interdisciplinární spolupráce dobře nastartována. Cílem by měla být interdisciplinární spolupráce na případech domácího násilí jako norma při každé pomoci oběti DN v celé České republice.

Významný krok k mezioborové spolupráci učinil stát v zákoně 135/2006, kde u intervenčních center ukotvil spolupráci mezi resorty jako povinnost. Spolupráce a informovanost probíhá mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, Policií ČR a Městskou policií, nestátními a charitativními organizacemi. Úkolem intervenčních center je koordinace mezi vyjmenovanými subjekty a vyhodnocení vzájemné spolupráce (intervenční centrum je povinno oznamovat počet osob ohrožených násilným chováním, kterým byla

poskytnuta pomoc). Pracovníci centra také zjišťují, zda-li oběť DN při kontaktu s policií porozuměla všem informacím a zda-li byla zajištěna dostatečná ochrana a bezpečí (Vargová - Vavroňová, 2006).

Neoddiskutovatelné zásluhy si mohou NNO připsat také za spolupráci na vytvoření zákonů týkající se problematiky DN, které u nás byly v několika posledních letech přijaty. Na návrhu nového zákona o DN se podílel BKB, který na půdě Poslanecké sněmovny ČR založil spolu s ministrem vnitra a místopředsedy poslanecké sněmovny Alianci proti domácímu násilí (Voňková, 2004).

Podle Manuálu pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech DN (Vargová – Vavroňová, 2006) jsou do budoucna na poli interdisciplinární spolupráce stěžejní tyto úkoly:

- Posílení důvěry jednotlivých organizací a institucí k činnosti ostatních partnerů.
- Zvýšení povědomí o problematice domácího násilí na jednotlivých pracovištích.
- Snazší spolupráce a předávání osob ohrožených násilím v rodině.
- Navázání spolupráce mezi přestupkovým a humanitním odborem, větší sdílení informací.
- Využívání možností konzultace po telefonu (mezi pracovníky jednotlivých institucí).
- Usnadnění oběti kontaktovat jiné potřebné instituce (telefonický kontakt mezi institucemi za přítomnosti klientky).

5.3 Standardy služeb nestátních neziskových organizací

Specializovaná poradenská a konzultační centra pro oběti DN mají nezastupitelnou roli v poskytování komplexní podpory a pomoci. Aby mohly oběti domácího násilí přerušit cyklus násilí, potřebují podporu a pomoc zvenčí. „*Pro tento typ služeb se často používá termín advocacy, který může vyjadřovat řadu různých aktivit: zastupování zájmů obětí domácího násilí, podporu a posílení k tomu, aby byly tyto ženy schopny hájit svá práva samy, poskytování informací a poradenských služeb, stejně jako proaktivní a intenzivní podporu přizpůsobenou jejich konkrétní situaci*“ (Parmar/Smapson/Diamond 2005 in Vargová - Vavroňová, 2006, s. 50).

Protože ČR zatím nemá oficiálně přijaty standardy služeb pro poskytování pomoci a služeb obětem DN, uvádím zde návrh standardů služeb pocházející od evropských NNO zabývajících se dlouhodobě pomocí obětem DN. Jsou koncipovány tak, aby bylo předcházeno sekundární viktimizaci (WAVE 2002b; WAVE 2004 in Vargová,- Vavroňová, 2006. s. 51):

Standardy služeb poskytovaných ženskými organizacemi

- Poradenství „šité na míru“ potřebám oběti.
- Vztah založený na důvěře a empatii.
- Komplexní, intenzivní a v případě potřeby i dlouhodobá podpora a pomoc.
- Proaktivní přístup (udržování kontaktu s obětí, návštěvy oběti, pokud se dostane d o krizové situace, posílení pocitu, že v tom není sama a někomu na ní záleží apod.).
- Emocionální podpora a pochopení strachu a obav oběti.
- Průběžné vyhodnocování rizik a příprava bezpečnostního plánu společně s obětí.
- Praktická pomoc a asistence (finance, zaměstnání, bydlení, bezpečnost apod.).
- Komplexní pomoc ve vztahu k dětem.
- Podpora oběti v získávání náhledu na její situaci a opatrné nabourávání postojů, které vedou k tomu, že žena zůstává v násilném vztahu, a které ji brzdí od plnohodnotného prožívání života bez násilí.
- Udržování rovnováhy mezi posilováním žen k tomu, aby učinily právní kroky (např. podaly trestní oznámení, požádaly o rozvod apod.), a tím, aby je organizace netlačila do něčeho, co samy nechtějí nebo na co nejsou připraveny.
- Podpora a posílení žen žít nezávislé životy bez násilí.
- Respektování jejich rozhodnutí.
- Podpora obětí zapojit se do procesu vyhodnocování kvality poskytovaných služeb.
- Úzká spolupráce s dalšími institucemi a organizacemi s cílem motivovat je k větší podpoře obětí domácího násilí.

Ideální model pomoci obětem domácího násilí specializovaným centrem (NNO)

Aby byla pomoc poskytovaná obětem DN efektivní, měla by obsahovat podle Vaňkové (2004) v nabídce následující komplexní pomoc:

- **Telefonát oběti na krizovou linku** – dokumentace jeho obsahu (zdroj telefonního čísla), dohoda místa setkání, primární doporučení
- **Příprava krátkodobého akčního plánu** – okamžitě dostat ženu (a její děti) do bezpečí, zajistit její základní životní potřeby i podpořit její sebevědomí, aby zvládla žít mimo násilný vztah. Tato fáze se dělí na 3 části :
  - a) krizová intervence - aktivní vyposlechnutí životní situace oběti
  - b) odhad – pomoci oběti identifikovat její problémy a potřeby
  - c) screening – ověření, že oběť je skutečnou obětí, potřebující pomoc
- **Realizace krátkodobého akčního plánu** – pomoc spojená s poskytováním služeb dle potřeb oběti
- **Formální příjem** – u oběti, která bude ubytována v azylovém domě; žena vypráví svůj příběh a začíná formulovat své dlouhodobé plány
- **Krizová intervence** – naslouchání ženě bez udělování rad, empatie a podpora oběti
- **Hodnocení** - identifikace a objasnění aktuálních a dlouhodobých požadavků za pomoci pracovníka centra pro pomoc osobám ohrožených DN
- **Sestavení dlouhodobého akčního plánu** – sestaven za základě splněných krátkodobých potřeb
- **Realizace dlouhodobého akčního plánu** – aktivní podpora, služby (např.právní pomoc) a navrácení sebedůvěry oběti DN; pomáhající pracovník centra sleduje kroky v realizaci cílů klientky a případně mění strategii, pokud si to situace vyžádá; centrum v této fázi poskytuje poradenství právní, sociální, finanční, pomoc s hledáním ubytování, utajování atd.
- **Následné poskytování služeb** – oběť sama určuje, kdy přestává služby centra využívat a ve výstupním rozhovoru by měla zhodnotit služby, které jí byly centrem poskytnuty.

Všechny instituce a organizace (státní i nestátní), na které by se mohla obrátit oběť domácího násilí s žádostí o pomoc by měly mít vypracovány základní standardy práce právě s touto problematikou. „Ty instituce, které sehrávají důležitou a nepostradatelnou roli při řešení problematiky domácího násilí (např. specializované poradny a azylové domy, policie, zdravotníci, soudní systém, programy pro pachatele apod.) musí mít vypracované specifické standardy odpovídající jejich roli, úkolům a posláním“ (Vargová - Vavroňová, 2006, s. 50). Tyto instituce by také měly vzájemně spolupracovat (více viz kapitola 5.2).

„Výzkumy také ukazují, že ženy, které obdržely proaktivní, intenzivní a komplexní podporu, projevovaly více spokojenosti s poskytovanými službami. Byly také připravené a ochotné častěji

hlásit případy domácího násilí na policii a podniknout právní kroky (v oblasti rodinného, občanského i trestního práva), vedoucí k nápravě jejich situace“ (Parmar/Sampson/Diamond, 2005 in Vargová,- Vavroňová, 2006, s.51).

Poskytování komplexních služeb obětem DN podle určitých kvalitativních standardů je v dnešní době nepostradatelným teoretickým zázemím každé organizace. NNO zatím nejsou v definování svých standardů jednotné, zřejmě díky čerpání z různých, zejména zahraničních zdrojů, a individuálním doplněním podle vlastních zkušeností (viz jednotlivé webové stránky NNO). Z hlediska českých norem musí postupovat podle Standardů kvality sociálních služeb, které v roce 2002 vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí. Tento dokument je obecný, a proto je nutná specifikace standardů kvality služeb pro oběti DN.

Jedním z aktuálních cílů KOORDONY je právě vytvoření a přijetí Standardů pomoci pro oběti DN. Domnívám se, že tato pravidla by měla být jednoduchá, přehledná, účelová a závazná a měla by být neprodleně distribuována ke všem institucím, které se s oběťmi DN setkávají (zdravotníci, policie, soudy atd.). U pracovníků a pracovníků NNO a státních institucí by nemělo zůstat u jednorázového proškolení, ale měla by být naplánována průběžná školení a výcviky v této problematice. Kvalitu svých služeb by měla každá organizace zpětně zjišťovat u svých klientek.

5.4 Úloha sociálního pedagoga

Sociální pedagog, který může zastávat místo ve specializované nestátní neziskové organizaci na pomoc obětem DN, v azylovém domě či ve státním sektoru (jako pracovník intervenčního centra, ale i zaměstnanec Policie ČR) by měl ovládat teorii o DN, spektrum praktických (sociálních dovedností) a měl by v sobě mít profesionálně – etickou identitu (Kraus, 2008). Konkrétní praktické kompetence pro kvalifikovanou práci socioterapeuta s oběťmi DN jsou následující: diagnostická metoda pro 1. kontakt s domácím násilím (metoda SARA), ovládat a interpretovat oběti bezpečnostní plán (viz příloha č.3), správně dokumentovat případy domácího násilí a přenos informací, interdisciplinárně spolupracovat při řešení případů DN, distribuovat instrukční karty a manuály pro práci s oběťmi DN (www.bkb.cz).

Při následné péči (zejména v rámci azylových domů) je jeho intervence velmi podstatná. Společně s ženou formuluje individuální plán, který obsahuje i sociální terapii, na které se aktivně podílí.

Aby nedocházelo k fatálním chybám při komunikaci odborníků s oběťmi DN nebo pracovníků, kteří jsou jako první kontaktováni osobou ohroženou DN) a byla správně hodnocena vzniklá situace, podnítl BKB rozšíření metody SARA v České republice.

„Diagnostická metoda SARA (Spousal Assault Risk Assessment) vznikla v Kanadě, byla transformována pro práci policistů ve Švédsku a odtud je šířena do dalších zemí. Na základě strukturovaného odborného přístupu může proškolená osoba při jejím použití zjistit rizikové faktory a kvalifikovaně odhadnout riziko dalšího domácího násilí“ (www.bkb.cz).

Tuto metodu v České republice adaptoval BKB. Od října roku 2005 vedl dvouletý projekt *„HRÁZ – Pomoc obětem domácího násilí a zvláště zranitelným obětem násilných činů“* (www.bkb.cz). Realizován byl specialisty z řad členů BKB, ale i externími odborníky. Spolufinancován byl Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR. Jeho cílem byl rozvoj a realizace poradenských služeb a programů zaměřených na zlepšení kvality a dostupnosti sociálních služeb pro oběti domácího násilí a zranitelné oběti trestných činů.

Metoda SARA DN (česká variace názvu) je určena především policistům, kteří se dostanou do prvního kontaktu s osobou ohroženou domácím násilím. Využít lze také u vybraných služeb (hlavně sociálních), které jsou první kontaktovány oběťmi DN.

„Proškolený uživatel metody SARA DN dokáže vyhodnotit aktuální situaci, odhadnout závažnost hrozby a přijmout opatření, která eliminují rizikovou situaci... Metoda SARA DN v rukou odborníků pomáhá určit strategii řízení tohoto rizika, vyvažuje občas se vyskytující subjektivní pocity profesionálů, zlepšuje jednotnost rozhodnutí, přispívá k lepší mezioborové komunikaci“ (Zpravodaj BKB 3/2006 in www.bkb.cz).

K rozšíření SARA DN použil BKB následující akce: semináře se zahraničními lektory, „Pomůcka pro policisty“ předaná policejním pedagogům a školitelům a pilotní ověřování této metody v Praze, Ostravě a Brně. *„Tato metoda se stala součástí Závazného*

pokynu policejního prezidenta a výrazně posílí kompetence jednotlivých policistů při realizaci zákona č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím účinného od 1. 1. 2007“ (Zpravodaj BKB 3/2006 in www.bkb.cz).

„SARA DN obsahuje 15 strukturovaných otázek na rizikové faktory, z nichž pět otázek odhaluje rizikové faktory u násilné osoby v aktuálním vztahu, dalších pět umožní rychle zjistit rizikové faktory opět u násilné osoby v rámci obecných sklonů k násilí, tj. násilných projevů na veřejnosti. Posledních pět otázek pomáhá zjistit rizikové faktory týkající se zranitelnosti osoby ohrožené domácím násilím“ (www.donalinka.cz).

Je podstatné si uvědomit, že při využívání metody SARA DN je nutné dostatečné množství vstupních informací – např. při práci policistů půjde o čerpání z databází a z poznání situace na místě. Při použití této metody sociálními pedagogy, bude stěžejní jejich schopnost a dovednost ptát se (součást výcviku).

Při práci s oběťmi DN by měl sociální pedagog a další profesionálové vědět, jak může násilí zasáhnout jeho samotného. *„Pachatelé domácího násilí velmi často podávají trestní oznámení na pracovníky různých institucí, zastrašují je a vyhrožují jim. V případech domácího násilí nejsou výjimkou ani útoky a násilí vůči zasahujícím policistům nebo zaměstnankyním azylových domů pro oběti“ (Vargová – Vavroňová, 2006, s. 36).* Tyto scény jsou časté, což poukazuje na to, jak velmi důležité je vědět, jaké jsou formy násilí, dynamika násilného vztahu a které rizikové faktory je nutno zohlednit. *„Pachatel násilí se snaží paralyzovat všechny instituce, které se snaží oběti pomoci, a zabránit jim v efektivní ochraně oběti. Proto je nezbytné hovořit o možných důsledcích násilí, jinak by se z nás mohli stát „bezmocní pomáhající“ (Vargová – Vavroňová, 2006, s. 37).*

Pokud sociální pedagog dlouhodobě pracuje s traumatem, které prožívají oběti DN, a které je velmi zátěžové, může se stres a otřesné zážitky obětí přenášet i na něho samotného. Proto je jako nezbytná ochrana před vyhořením pravidelná supervize, emoční podpora a solidarita týmu. K udržení pozitivního přístupu přispívá i pozitivní zpětná vazba ze strany klientek (Vargová – Vavroňová, 2006).

Závěr

V této diplomové práci „Nestátní neziskové organizace a násilí na ženách“ jsem se specializoval na problematiku domácího násilí v souvislosti s nestátními neziskovými organizacemi. Cílem teoreticko – metodologické části práce bylo výstižně obsáhnout problematiku domácího násilí v České republice, představit místa prvního kontaktu ohrožené osoby se systémem pomoci a místa komplexní pomoci a služeb obětem domácího násilí. Úkol byl naplněn v kapitolách jedna až tři, ve kterých čtenář získal nejen teoretické povědomí o tomto fenoménu, ale i rozsáhlý seznam organizací a institucí s charakteristikou jejich činnosti.

V analytické části bylo úmyslem nejprve popsat jednotlivé služby, které jsou v rámci nestátních neziskových organizací a intervenčních center nabízeny, dále je analyzovat a vyvodit z nich podstatné závěry. Výsledkem bylo zajištění, že při poskytování služeb obětem DN hrají NNO nezastupitelnou roli a nejsou pouze doplňkovým faktorem, ale hlavním poskytovatelem nebo provozovatelem pomoci obětem domácího násilí u nás. Stát ze své pozice tyto organizace podporuje a spolupracuje s nimi na pořádaných projektech v oblasti prevence, vzdělávání, přípravy zákonných norem apod. NNO společně se státními organizacemi pak vytváří komplexní systém služeb, který dává klientům možnost výběru ze spektra nabídek podle jejich individuálních potřeb a požadavků, tak aby jim byl umožněn plnohodnotný a samostatný život.

Po zhodnocení služeb, které NNO poskytují obětem DN bych na tomto místě vyzdvihl některé pozitivní přínosy a naopak úkoly, které ještě NNO čekají. Cením si zejména preventivních a osvětových kampaní, legislativních změn, kterých bylo dosaženo, snahy o komplexnost při poskytování služeb a výstavbu pomoci na teoretických základech o domácím násilí, a hlavně cíle o efektivní interdisciplinární spolupráci. Do budoucna je nezbytné zajistit průběžné a povinné školení pracovníků všech institucí zasahujících a pomáhajících v případech domácího násilí v celé ČR, zhodnotit nabízené služby z pohledu uživatelů, celoplošně aplikovat interdisciplinární přístup a koordinaci aktivit jednotlivých institucí, upozorňovat stát na nedostatky v legislativě a zaměřit se na programy pro pachatele DN. Domnívám se, že realizace služeb pro oběti DN byla dobře nastartována a ubírá se správným směrem.

Při analýze poskytovaných služeb obětem DN i jejich následné komparaci jsem narazil na problém získat dostatečné množství spolehlivých informačních zdrojů a literatury. Publikace v ČR se až na výjimky věnují teoretickým otázkám a služby NNO obětem DN nikdo komplexně nehodnotil. Byl jsem tedy v práci zpravidla odkázán na prezentaci jednotlivých NNO na jejich internetových stránkách, což je zdroj velmi proměnlivý. Vzhledem k tomu, že i metoda komparativní analýzy je subjektivně hodnotící technikou, je analytická část do jisté míry i mým individuálním posouzením této problematiky na podkladě dostupných zdrojů.

Resumé

Tato diplomová práce čtenáře seznámí s teoretickými východisky problematiky domácího násilí – definicí domácího násilí, specifiky oběti i agresora domácího násilí, aktuální situací v naší republice a legislativním rámcem v této oblasti.

Dále popisuje místa prvního kontaktu ohrožené osoby se systémem pomoci, mezi která patří zdravotníci, policisté, manželské a předmanželské poradny, linky důvěry, krizová centra, orgány sociálně právní ochrany dětí a občanské poradny.

Stejný prostor je věnován i místům komplexní pomoci a služeb obětem domácího násilí mezi které patří intervenční centra a nestátní neziskové organizace.

Přínosem této diplomové práce je podrobná analýza poskytovaných služeb nestátními neziskovými organizacemi v České republice. Hodnotil jsem pomoc od prevence, přes krizovou intervenci, azylové domy, právní poradenství, sociální pomoc a následnou péči až po psychologickou pomoc obětem domácího násilí.

V závěrečné komparativní studii jsem zhodnotil dostupnost informací i služeb pro oběti domácího násilí a porovnal poskytované služby v rámci jednotlivých organizací. Samostatná kapitola byla věnována interdisciplinární spolupráci na případech obětí DN a úloha speciálního pedagoga při poskytování služeb v této problematice.

Diplomová práce byla vypracována na podkladě dostupné literatury a dalších informačních zdrojů metodou komparativní studie.

Anotace

Cílem této diplomové práce je teoreticky popsat domácí násilí a jeho specifika v České republice - statistický výskyt, charakteristiku oběti i násilníka, legislativní rámec a kontaktní místa pomoci. Velký prostor je věnován nestátním neziskovým organizacím specializovaným na pomoc obětem domácího násilí, jejich přehledu i analýze poskytovaných služeb. Přínosem této práce je aktuální komparativní studie o nabízených službách nestátních neziskových organizací i intervenčních center, které se zabývají pomocí osobám ohrožených domácím násilím a jeho obětem.

Klíčová slova

domácí násilí

nestátní neziskové organizace

intervenční centra

služby a poradenství

Annotation

Aim of this thesis is to describe domestic violence and its specifics in Czech Republic, such as its statistical occurrence, characterization of victims and perpetrators, legislative frame and contact places providing help. A large part is paid to non-government non-profit organizations specialized in providing help to domestic violence victims, list of these organizations and analysis of the services they provide. Contribution of this thesis is a current comparative study of both services offered by the non-government non-profit organizations and interventional centers that deal with help to those people endangered with domestic violence and its victims.

Keywords

domestic violence

non-government non-profit organizations

interventional centers

services and guidance

Literatura a prameny

Burešová, J. *Proměny společenského postavení českých žen v polovině 20.století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001.

Buriánek, J. a kol. *Domácí násilí na mužích a seniorech*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-914-6

Buskotte, A. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press 2008. ISBN 978-80-251-1786-6

Bútorová, Z.- Filadelfiová, J. *Nasilie páchané na ženách jako problém verejnej politiky*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2005.

Centry, W.D. *O lásce a hněvu (Jak se bránit násilí ze strany blízkého člověka)*. Praha: Ikar, 2007. ISBN 978-80-249-0877-9

Conwayová, H.L. *Domácí násilí - Příručka pro současné i potencionální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. Praha: Albatros, 2007. ISBN: 978-80-00-01550-7

Čírtková, L. - Vitoušová, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů – příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2

Dneska tě ještě nezabiju! zpráva o stavu domácího násilí. Praha: Nadace Rosa, 1997.

Domácí násilí jako společenský problém – sborník seminárních prací studentů. Brno: IMS-Brno, 2004. ISBN 80-902936-3-8

Domácí násilí – staré problémy, nová řešení? (sborník z konference pořádané organizací Friedrich-Ebert-Stiftung, PROFEM a ROSA 2.listopadu 2001 v Praze) Praha: Gemi, 2002.

Domácí násilí – záležitost nikoli soukromá (Sborník příspěvků českých a zahraničních odborníků). Praha: Koordinační kruh prevence násilí na ženách, 1997.

Haškovcová, H. *Manuálek o násilí*. Brno: Národní centrum ošetrovatelských a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2007. ISBN 80-7043-397-X

Kraus, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN – 978-80-7367-383-3

Matoušek O. a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7

Miovský, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4

Mufsonová, S. - Kranová, R. *Linka důvěry – O týrání a zneužívání*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996.

Pence, A. *V našem vlastním zájmu*. Praha: ROSA, 2005.

Prokop, M. a kol. *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Brno: Ekologický právní servis, 2000. ISBN 80-902570-8-9

Vargová, B – Vavroňová, M. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci – Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci případech domácího násilí*. Praha: ROSA, 2006

Vavroňová, M. – Prokopová, Z. *Přežila jsem... Výpovědi týraných žen*. Praha: ROSA, 2002.

Voňková, J. - Huňková, M.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1

Výcvikový materiál pro konzultanty linky DONA. BKB - interní publikace, 2002.

Zavádění standardů kvality sociálních služeb do praxe. Praha: MPSV, 2002. ISBN 80-86552-45-4

Legislativa:

Listina základních práv a svobod č. 2/ 1993 Sb.,

Trestní řád č. 141/ 1961 Sb.,

Trestní zákon č. 140/1961 Sb.,

Zákon na ochranu před domácím násilím č. 135/2006 Sb.,

Zákon o sociálních službách 108/2006Sb.,

Zákon č.200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 209/1997 o poskytování peněžité pomoci obětem násilné činnosti, ve znění pozdějších změn a doplňků

Internetové stránky:

www.aktip.cz

www.amnesty.cz/svaw

www.anabel.cz

www.blisty.cz

www.bkb.cz

www.centrumelektra.cz

www.csspraha.cz

www.csz.cz

www.ditekrize.cz

www.domacinasili.cz

www.donalinka.cz

www.feminismus.cz

www.genderstudies.cz

www.koordona.cz

www.mostkzivotu.cz

www.mpsv.cz

www.obcanskeporadny.cz

www.persefona.cz

www.profem.cz

www.praha2.cz

www.rosa-os.cz

www.slezskadiakonie.cz

www.spondea.cz

www.stopnasili.cz

www.wikipedia.org

Seznam příloh

Příloha č. 1 - tabulka NNO a IC v jednotlivých městech ČR

Příloha č. 2 – tabulka intervenčních center v ČR (www.domacinasili.cz)

Příloha č. 3 – bezpečnostní plán pro oběti DN (www.donalinka.cz)

Příloha č. 4 - Jak odlišit domácí násilí od jiných typů rodinných problémů a krizí
(www.donalinka.cz)

Příloha č. 1

PRAHA	pro ženy,oběti DM	poskytované služby
Akorus – psychosociální centrum www.acorus.cz	pomoc obětem domácího násilí	krizová pomoc, nonstop linka, azyl s utajenou adresou, psychosociální a právní pomoc, terénní služby, sociální byt, svépomocná skupina
Bílý kruh bezpečí www.bkb.cz	pomoc obětem trestných činů nonstop linka DONA (pro oběti domácího násilí)	zprostředkovává pomoc lékařskou, právní, finanční, morální, psychologickou, organizační
Centrum krizové intervence www.plbohnice.cz	psychosociální pomoc lidem v krizi nonstop linka	krizová intervence
Intervenční centrum pro Prahu-MCSSP www.mcssp.cz	provozuje RIAPS-Krizové centrum, nepřetržitá psychologická pomoc, nonstop linka	krizová intervence, sociálně právní poradenství, psychická pomoc, následná péče (azyl - zprostředkování), osvěta (dále standard IC)
o.s. ROSA www.rosa-os.cz	pomoc obětem DN	informační, poradenské centrum, psychosociální pomoc, právní služby, SOS linka, utajený azyl, utajené sociální byty
proFem o.p.s. www.profem.cz	poradenské a konzultační služby ženským projektům a organizacím	bezplatné právní poradenství obětem DN, vzdělávací projekty pro oběti DN, prevence DN
projekt Magdala www.magdala.cz	koordinační centrum	krizové, sociální, právní, psychologické služby, utajené ubytování
Gender studies o.p.s. www.genderstudies.cz	otázka vztahu mužů a žen	konzultační, informační, vzdělávací
o.s. Elektra www.elektra.cz	pomoc ženám-obětem sexuálního násilí	komplexní pomoc obětem DN, vzdělávací kurzy pro odbornou veřejnost
BRNO		
Bílý kruh bezpečí www.bkb.cz		zprostředkovává pomoc lékařskou, právní, finanční, morální, psychologickou, organizační
o.s.Magdalenium www.magdalenium.cz	pro oběti DN	nonstop linka, krizová lůžka, azylový dům s utajenou adresou, psychosociální a právní poradenství, psychoterapie
PERSEFONA o.s. www.persefona.cz	pro odbornou veřejnost	vzdělávací aktivity zaměřené na odbornou veřejnost, mediální kampaně

SPONDEA –intervenční centrum jihomoravský kraj www.spondea.cz		standard IC
ČESKÉ BUDĚJOVICE		
Intervenční centrum Jihočeský kraj- www.charitacb.cz		standard IC
HAVÍŘOV		
Slezská diakonie - poradna ELPIS www.slezskadiakonie.cz	poradna pro oběti násilí, trestných činů, týrání a zneužívání	soc.poradenství, psychologická péče, právní pomoc, doprovod (emoční podpora), zprostředkování azylu, preventivní programy na školách
HRADEC KRÁLOVÉ		
ADRA - PYRAMIDA POMOCI A ROZVOJE www.adra.cz	poradna pro oběti násilí a trestných činů	neuveдено
Intervenční centrum Královehradský kraj - Oblastní charita Hradec Králové www.domacinasili-ic.cz		standard IC
JIHLAVA		
Intervenční centrum kraje Vysočina- Psychocentrum Jihlava www.psychocentrum.cz/ic		standard IC
KARVINÁ		
Slezská diakonie - poradna ELPIS www.slezskadiakonie.cz	poradna pro oběti násilí, trestných činů, týrání a zneužívání	soc. poradenství, psychologická péče, právní pomoc, doprovod (emoční podpora), zprostředkování azylu, preventivní programy na školách
LIBEREC		
Intervenční centrum Liberecký kraj- Centrum sociálních služeb www.csslk.cz		standard IC
TRINEC		
Slezská diakonie - poradna ELPIS www.slezskadiakonie.cz	poradna pro oběti násilí, trestných činů, týrání a zneužívání	soc. poradenství, psychologická péče, právní pomoc, doprovod (emoční podpora), zprostředkování azylu, preventivní programy na školách
BRUNTÁL		
Slezská diakonie - poradna ELPIS www.slezskadiakonie.cz	poradna pro oběti násilí, trestných činů, týrání a zneužívání	soc. poradenství, psychologická péče, právní pomoc, doprovod (emoční podpora), zprostředkování azylu, preventivní programy na školách
OLOMOUC		
Bílý kruh bezpečí www.bkb.cz	poradna pro oběti trestných činů	zprostředkovává pomoc lékařskou, právní, finanční, morální, psychologickou, organizační

Intervenční centrum Olomoucký kraj- Středisko sociální prevence www.ssp-ol.cz		standard IC
OSTRAVA		
Bílý kruh bezpečí www.bkb.cz	poradna pro oběti trestných činů	zprostředkovává pomoc lékařskou, právní, finanční, morální, psychologickou, organizační
Intervenční centrum Moravskoslezský kraj I. - Bílý kruh bezpečí www.bkb.cz		standard IC
Intervenční centrum Moravskoslezský kraj II. - Slezská diakonie www.slezskadiakonie.cz		standard IC
Slezská diakonie - poradna ELPIS www.slezskadiakonie.cz	poradna pro oběti násilí, trestných činů, týrání a zneužívání	soc. poradenství, psychologická péče, právní pomoc, doprovod (emoční podpora), zprostředkování azylu, preventivní programy na školách
PARDUBICE		
Bílý kruh bezpečí www.bkb.cz	poradna pro oběti trestných činů	zprostředkovává pomoc lékařskou, právní, finanční, morální, psychologickou, organizační
Intervenční centrum Pardubický kraj- SKP Centrum www.skp-centrum.cz		standard IC
PLZEŇ		
Bílý kruh bezpečí www.bkb.cz	poradna pro oběti trestných činů	zprostředkovává pomoc lékařskou, právní, finanční, morální, psychologickou, organizační
Intervenční centrum Plzeňský kraj - Diecézní charita Plzeň www.charita.cz/plzen		standard IC
RAKOVNÍK		
Intervenční centrum Rakovník www.ic-rakovnik.cz		standard IC
SOKOLOV		
Intervenční centrum Karlovarský kraj - Okresní ústav sociálních služeb www.ouss.cz		standard IC
TRUTNOV		
Most k životu www.mostkzivotu.cz	psychická podpora a ubytování v krizových životních situacích	azylové ubytování, psychosociální poradenství, pedagogická péče pro matky s dětmi, rekvalifikační a vzdělávací kurzy
ÚSTÍ NAD LABEM		
Intervenční centrum Ústecký kraj www.volny.cz/spirala.cki		standard IC
ZLÍN		
Intervenční centrum Zlínský kraj - Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Zlín www.poradnazlin.cz		standard IC

Příloha č. 2

NÁZEV IC	ADRESA	PROVOZNÍ DOBA PRO VEŘEJNOST	TELEFON	E-MAIL	WWW STRÁNKY
IC BRNO	Sýpka 25 613 00 Brno - Černá pole	Po-Čt 8 -20 Pá 6 - 16	541213732 739078078 nonstop	donacentrum@centrum.cz	www.donacentrum.cz
IC ČESKÉ BUDĚJOVICE	Kanovnická 11/390 370 01 České Budějovice	Po 13 - 18 Út - Čt 8 - 12 13 - 16 Pá pro objednané	386323016 603281300	intervencnicentrum@charitacb.cz	www.charitacb.cz
IC HRADEC KRÁLOVÉ	Velké náměstí 34 500 03 Hradec Králové	Po 13 - 18 St 8 - 12 13 - 18 Čt 8 - 12 13 - 16 Pá pro objednané	495530033 774591383	intervencni.centrum@hk.caritas.cz	www.hk.caritas.cz/ochhk
IC JIHLAVA	Pod Příkopem 4, 586 01 Jihlava	Po - Pá 8 - 14 ostatní dle tel. dohody	567215532 606520546	ic.vysocina@volny.cz	www.psychocentrum.cz
IC LIBEREC	Tanvaldská 269 463 11 Liberec 30	Po 7 - 16 Út 7 - 15 St 7 - 16 Pá 7 - 12	482311632	info.ic@csslk.cz	www.csslk.cz
IC MSK I. - OSTRAVA Ostrava Opava Nový Jičín	28. října 124 702 00 Ostrava	Po 8 – 20 Út 8 – 16 St pro objednané Čt 8 – 18 Pá 8 – 14	597489207 597489204 (fax)	ic.ostrava@bkb.cz	www.bkb.cz
IC MSK II. - OSTRAVA Karviná Bruntál	Opletalova 4/607 Havířov – Šumbark 736 01	Po-Čt 8 – 16	596611239, 238 739500634	ic.ostrava@slezskadiakonie.cz	www.slezskadiakonie.cz
IC OLOMOUC	Na Vozovce 26 779 00 Olomouc	Po-Pá 7 – 15:30	585754736 774406453	intervencnicentrum@ssp-ol.cz drahomir.sevcik@ssp-ol.cz	www.ssp-ol.cz
IC PARDUBICE	Erno Košťála 980 530 12 Pardubice	Po-Pá 8 - 16	466260528 774755744	ic.pardubice@skp-centrum.cz	www.skp-centrum.cz
IC PLZEŇ	Cukrovarská 16 326 00 Plzeň	Po-St 8 – 12 13:30 – 17:30 Čt-Pá 8 – 16 službu IC možno sjednat i mimo provozní dobu na nonstop lince Terénní krizové služby a IC	777167004	krize@dchp.cz	www.charita.cz/plzen
IC PRAHA	Šromova 861 198 00 Praha 9 – Černý Most	Po 8– 16 Út-Čt 8– 17 Pá 8– 13	281861580 281911883 604231085 739440771	susterova@mcssp.cz	www.mcssp.praha.cz
IC RAKOVNÍK	Žižkovo nám.169/I 269 01 Rakovník	Po 8 – 14 Út a Čt 8 – 16 St 8 – 15 Pá pro objednané	313502588 605765883	ic.stredocesky@seznam.cz	www.ic-rakovnik.cz
IC SOKOLOV	J.K.Tyla 461	Út 8 – 11	352661418	intervencni@centrum.cz	www.ouss.cz

	356 01 Sokolov (zelená vila naproti bývalému hotelu Ohře)	St 13 – 15 Čt 8 – 15	736514095		
IC ÚSTÍ NAD LABEM	K Chatám 22 403 40 Ústí nad Labem - Skorotice	Po 8 – 18 Út 8 – 12 St 8 – 18 Čt 8- 12 Pá 8 – 16	475511811 475201495 fax	intervencnicentrum.ul@seznam.cz	www.volny.cz/spirala.cki
IC ZLÍN	U Náhonu 5208 760 01 Zlín	Po - Pá 7 - 15	577018265 774405682	ic.zlin@seznam.cz	www.poradnazlin.cz

Aktualizováno 6.8.2008

Příloha č. 3

- U někoho, komu věříte, si uschovejte náhradní klíče, oblečení, důležité dokumenty, lékařské předpisy a nějaký peněžní obnos.
- Uschovejte si jakýkoli důkaz o násilí (roztrhané oblečení, fotografie modřin a zranění atd.).
- Naplánujte si nejbezpečnější dobu k případnému útěku.
- Pamatujte si, kam se můžete obrátit o pomoc. Řekněte někomu, co se s vámi děje. Noste s sebou telefonní čísla svých přátel, příbuzných a azylových domů.
- Pokud jste v nebezpečí a potřebujete pomoc, zavolejte policii (tísňové volání 158, 156, 112).
- Pokud jste zraněn/a, jděte na pohotovost nebo k lékaři a oznamte, co se vám stalo. Požádejte je, aby vaši návštěvu zadokumentovali, případně vám napsali zprávu (viz materiály ke stažení – informační karty).
- Poučte své děti a určete jim bezpečné místo v bytě (pokoj, který jde zamknout) nebo v okolí (např. sousední dům, kam se mohou uchýlit, pokud potřebují pomoc). Ubezpečte je, že jejich úkolem je zůstat v bezpečí a ne ochraňovat vás.
- Domluvte si signál se sousedy – např. světlo venku je rozsvícené, zavolejte policii...
- Pokud jste napaden/a během telefonování na policii – nechejte telefon vyvěšený, hlasitě mluve a křičte.
- Když přijede policie, jděte s ní do jiného pokoje, abyste mohl/a mluvit bez přerušování.
- Neodmívejte lékařské vyšetření.
- Po útoku neuklízejte ihned – důkazy (rozbité sklo, potrhané oblečení, chomáče vlasů...) sesbírejte do igelitového sáčku a předejte policii.
- Škody vyfotografujte, snímky dejte vyvolat i s datem.
- Zjistěte si jména a čísla policistů.

Zeptejte se policistů:

- Bude pachatel/ka do večera nebo v noci propuštěn/a?
- Jak mě ochráníte, pokud se rozzuří a stane se násilnější?
- Bylo by lepší, kdybych odešel/odešla?
- Nepopírejte násilí před dětmi, řekněte jim pravdu tak, aby jí porozuměly.
- Když nemáte dost času bezpečně odejít, nezdvíhejte malé dítě, protože bude ve vašem náručí zranitelnější.

- **Seznam užitečných rad pro možný únos dětí:**

- Učte své děti rozpoznat, kde se nacházejí (jména měst, restaurací, cest...), vyznat se v mapě.
  - Naučte je nechávat vzkazy na ubrouscích nebo na papírových utěrkách na toaletách.
  - Naučte je, jak požádat o pomoc lidí oblečené v policejních nebo vojenských uniformách.
- Při soudním projednávání se snažte ne být nervózní, plačtivý/á a unáhlený/á.

Podrobnější rady pro případ, že:

a) se chystáte na útěk z domu

b) máte děti

c) nevíte, co si vzít s sebou

d) nevíte, jak utajit svou adresu

e) potřebujete znát pravidla pro obranu při pronásledování (stalking)

f) násilnou osobou je dítě

a) útěk z domu

1. Nenechte se uzavřít v části domu, kde nejsou okna ani žádný východ, nebo kde se nacházejí nějaké možné zbraně, jako je kuchyň nebo koupelna. Držte se dál od míst, kde jsou umístěny pušky a pistole, sekery, řetězy, palice a jiné nářadí. Hned když vycítíte, že se blíží násilnosti, snažte se násilnou osobu odvést pryč od těchto míst.

2. Zapamatujte si důležitá telefonní čísla, jako je krizová linka pro osoby ohrožené domácím násilím, policie, organizace pro zneužívané starší lidi, nebo místní azylový dům. Naučte děti používat telefon a zavolat policii, sousedy nebo někoho jiného, kdo může pomoci. Neukládejte tato čísla do paměti telefonu, protože by je mohl objevit váš partner/vaše partnerka.

3. Svěřte se přátelům nebo příbuzným, kterým věříte. Je důležité, abyste si vytvořil/a podpůrnou síť, kde se vám dostane pomoci. Pokud jste izolován/a od ostatních, bude to pro vás těžké, ale snažte se začít.

4. Naplánujte si únikové cesty ze všech dveří a oken, včetně těch ve sklepě a v horních patrech. Kterou cestu můžete použít, kudy se můžete dostat ven? Když bydlíte v paneláku, kde je východ jen skrze vchodové dveře, jak se dostanete ven? Rozhodněte se, co udělat, pokud je zima a vy se nemůžete zastavit a vzít si kabát. Co se stane v noci, kdy nic v okolí není otevřené a sousedi spí? Máte provaz, abyste se mohla spustit z okna v horním patře?

5. Promyslete si důvody, kvůli kterým byste mohl/a odejít během dne nebo noci, aby to násilnou osobu ještě více nevyprovokovalo. Možná musíte něco donést sousedům. Nebo

jste si zapomněl/a tašku venku v autě. Když už jste venku, nezastavujte se, než dojdete k telefonu. Zavolejte hned policii nebo někoho, komu věříte. Policii můžete zavolat bezplatně (tísňové volání 158).

6. Rozhodněte se, kam půjdete, až se dostanete ven. Zjistěte ve svém okolí místa, kde mají otevřeno nepřetržitě – policie, hasičská stanice a nemocnice. Tam je dobré jít, protože vám mohou ihned pomoci a ochránit vás. Zeptejte se souseda, jestli můžete v případě nouze kdykoliv přijít. (Nebo zaklepejte na dveře komukoli. Většina lidí vám pomůže, nebo alespoň zavolá policii.) Pokud v okolí není jiné místo než např. hotel, rozhodněte se napřed, který to bude. Vyzkoušejte si tam několikrát jít, abyste to v čase krize viděl/a jako bezpečnější možnost než setrvání s násilnou osobou.

7. Rozhodněte se, jak se tam dostanete. Jezdí ve vašem okolí veřejná doprava i v noci? (Mějte

u sebe vždy peníze nebo jízdenky na autobus, metro nebo taxi.) Můžete dojít tam, kam chcete, předtím než vás dostihne? Jsou kočárky pro děti na dostupném místě? Pokud máte auto, ujistěte se, že je vždy pojízdné. I kolo udržujte v dobrém stavu. Domluvte se s nějakým známým řidičem, aby vás v případě nouze vyzvedl, nebo se s vámi setkal na předem určeném místě blízko vašeho domova.

8. Domluvte se s vašimi přáteli nebo sousedy na hesle, které bude znamenat, že potřebujete pomoc. Zavolejte z okna nebo zvedněte telefon a řekněte: "Došla mi káva" nebo: "Hrozně mě bolí hlava" nebo: "Máš ještě ten červený šátek, co jsem ti půjčila?" nebo: "Potřebuju ten šroubovák,

co jsem ti půjčil." Domluvte se s nimi, aby zavolali policii, když heslo uslyší. Požádejte je, aby zavolali policii, pokud uslyší něco, co zní jako probíhající napadení, pokud uslyší křičet nebo plakat vaše děti nebo zvuky násilí jako je rozbíjení nábytku nebo skla.

9. Zabalte si pohotovostní tašku s penězi, oblečením na převlečení a důležitými dokumenty. Také si uschovejte drobné na telefon, klíče od auta a od domu a dostatek peněz na taxík – nejlépe mimo dům tam, kde se k nim můžete rychle dostat. V nouzové situaci budete možná donucen/a odejít bez peněženky nebo tašky, kde si většina lidí nechává peníze, kreditní karty a klíče. Možná byste si tašku měl/a nechat u souseda nebo v kufru auta. Zvažte, zda ji nechat v práci. Nechte si dostatek peněz na zaplacení několika nocí v motelu, pokud je to místo, kam byste utekl/a.

10. Na venkově, kde v okolí není nikdo, kdo by vám pomohl a policie může být hodiny vzdálená, je ještě důležitější, abyste byl/a ve spojení s pomocnou sítí pro osoby ohrožené domácím násilím

a spolu s nimi vytvořila bezpečnostní plán. Snad se vám podaří vymyslet způsob, jak zavolat někomu, kdo vám pomůže, když policie není schopná rychle zareagovat. Můžete si

vytvořit "kamarádský systém", kdy se budete s jinou osobou pravidelně kontrolovat, vyvinete si hesla signalizující, že jste v nebezpečí a cesty, jak zajistit dopravu v případě krizové situace. Můžete danou osobu zburcovat, opustit dům a dojít na určené místo, kde vás ona nebo někdo jiný brzy vyzvedne. Nebo si můžete dohodnout místo, kde se budete schovávat, dokud nepřijde pomoc.

b) když máte děti

Utíkat s dětmi je komplikovanější. Pokud se vše stane tak rychle, že děti nemůžete vzít s sebou, vraťte se co nejdříve s policistou a vyzvedněte je. Nejen že mohou být v nebezpečí zneužití ony samy, ale násilník se může rozhodnout, že je vezme jako rukojmí. Osoby ohrožené domácím násilím často neutečou z domu – i když je ohrožen jejich život – protože mají strach o své děti nebo se bojí, že je násilník nepustí zpět.

Zahrňte své děti do únikového plánu a nacvičte jej s nimi. Označte jim bezpečné místo, kde se mohou schovat a vysvětlete jim, aby utekly k sousedům, když uslyší, že začíná násilný incident. Ujistěte je, že jejich úkolem je být v bezpečí a ne vás ochránit.

Informujte orgán sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD) o důvodu pro opuštění bytu nebo domu. Navrhněte způsob komunikace s druhým rodičem.

c) co si vzít s sebou

Pokud vás násilí donutilo opustit domov, potřebujete co nejrychleji pomoc. Mějte proto důležité doklady – nebo jejich fotokopie – na místě, kde se k nim můžete okamžitě dostat nebo ve vašem únikovém zavazadle.

Násilné osoby často ničí rodné listy, očkovací průkazy a školní záznamy dětí, protože vědí, že bez nich bude vaše žádost o náhradní ubytování nebo o podporu zpožděna a děti se nebudou moci zaregistrovat v nové škole. Bez hotovosti nebo kreditních karet si nemůžete nic koupit. Pokud hrozí, že vám vezme kreditní karty, zapište si a schovejte si předem někde jejich čísla. Dobrý nápad je mít vlastní kreditní karty, bankovní účet a úspory, pokud je to možné. Když během týdne ušetříte nějaké peníze, někde je pod svým jménem uložte. Bance dejte adresu na své pracoviště nebo na někoho, komu důvěřujete. Nechte si u spolehlivých přátel kopie všech důležitých dokladů, nebo si je uložte v práci do trezoru, máte-li možnost.

Ujistěte se, že následující věci jsou na bezpečném místě:

- řidičský průkaz a technický průkaz od auta
- rodné listy
- občanský průkaz
- průkazy pojištění
- pasy a imigrační dokumenty
- záznamy o školní docházce dětí
- lékařské předpisy, léky, brýle
- důkazy o domácím násilí – lékařské záznamy, policejní záznamy a jiné
- bankovní karty, kreditní karty a šeková knížka
- váš adresář s telefonny

Dokud se váš život nestabilizuje, požádejte přátele nebo příbuzné, aby s vámi několik dní zůstali. Dokonce i to, že si domů často zavete přátele, aby vás morálně podpořili, dá násilné osobě vědět – pokud pravidelně projíždí kolem vašeho domu – že nebýváte doma sám/sama. (Ale pokud vás bude podezřívát, že vás navštěvuje jiný muž/jiná žena, může to být nebezpečné).

d) jak utajit svou adresu

Pokud nechcete, aby váš/vaše bývalý/á partner/ka věděl/a, kde jste, buďte velmi opatrný/á při udávání adresy. Adresy mohou být lehce vypátrány přes osobní záznamy jako jsou daňová priznání, lékařské zprávy, registrace voličů, přes školy, lékařské ordinace, veřejné knihovny a videopůjčovny. Dokonce předpisy na brýle mohou být sledovány. Než někomu dáte svou skutečnou adresu, promyslete si to.

Nepředplácejte si žádné doručování do domu – noviny, mléko nebo plenky. Vyhněte se dovozu jídla (většina rozvázkových obcerstvení pracuje s počítačem, takže vaše adresa a telefonní číslo jsou evidovány).

Použijte adresu do práce nebo adresu někoho, komu ve všem důvěřujete. Vysvětlete přátelům

a rodině, jak je důležité tajit vaši adresu. Možná se pokusí okouzlit nebo přinutit někoho vám blízkého, aby odhalil vaši adresu. Řekne, že vás chce jen na minutu vidět nebo vidět své děti. Může volat vaše přátele a vyhrožovat jim fyzickým násilím, když nedostane informace, které chce.

Může předstírat, že je někdo, kdo vám má doručit důležitou zprávu a chtít vaše telefonní číslo. Připomeňte svým známým, jak je tento muž/tato žena nebezpečný/á a jak jednoduché je získat něčí telefonní číslo a najít ho. Řekněte jim, aby oznámili policii výhrůžky nebo obtěžování, kterému jsou vystaveni.

e) pravidla při pronásledování (stalking)

Pronásledování (stalking) je úmyslné, zlovolné pronásledování, které ohrožuje vaši bezpečnost a snižuje kvalitu života. Hlavním znakem je opakované a dlouhodobé obtěžování známé či neznámé osoby nevyžádanou a nechtěnou pozorností. Pronásledování vždy narušuje privátní sféru života.

Typické projevy nebezpečného pronásledování:

- opakované a pro oběť skličující pokusy o kontakt cestou dopisů, telefonátů, mailů, SMS, zasíláním drobných předmětů apod.
- demonstrování moci v podobě přímých nebo nepřímých výhrůžek, které u normální, „rozumné“ osoby vzbuzují oprávněný strach a obavy (např. pravidelné sledování oběti v odstupe 1 metru cestou z práce domů)
- ničení věcí

Naučte se žít, jako byste bydlel/a ve velice nebezpečné části světa. Vždy buďte ostražitý/á.

Tady jsou některé sebeobránné tipy, kterými se můžete řídit:

- nenakupujte vždy ve stejnou dobu, změňte banku, supermarket i nákupní středisko
- když jdete do kostela, školy nebo do společnosti, mějte sebou vždy člena rodiny nebo známého
- pokud pronásleduje vaše auto, tiskněte houkačku nebo alarm, abyste ho/ji vystrašil/a, zastavte u nejbližšího obchodu nebo jiného místa, kde je hodně lidí a zavolejte pomoc
- noste sebou u klíčů legální pepřový sprej, sprej se slzným plynem nebo alarm (některý typ alarmu si můžete zavěsit na krk jako přívěšek, funguje ale jen ve vzdálenosti menší než 30 – 50 metrů od vašeho telefonu)
- nastavte záznamník tak, abyste mohl/a nahrávat hovory, kdykoliv zvednete telefon. Vždy mějte přístroj zapnutý. Také si připravte další volné pásky, abyste mohl/a vydat pásku s výhrůžkami a vzít jí na policii nebo k vyšetřovateli jako důkaz. Telefonní obtěžování je složité dokázat jen se samotnými telefonními záznamy. Záznamy totiž ukazují, že bylo voláno z určitého čísla, ale není tu žádný důkaz o tom, kdo volal. Z nahrávek volání mohou úřady nejen identifikovat hlas, ale i slyšet zlobu nebo hrozby.
- vždy u sebe noste mobilní telefon, abyste mohl/a kdykoliv zavolat pomoc

f) když násilnou osobou je dítě

Postup řešení domácího násilí v případě, že násilnou osobou je dítě ve věku do 18 let, má určitá specifika. Do 18 let jste za své dítě zodpovědní. Jste jeho zákonný zástupce, z čehož vám vyplývají určitá práva a povinnosti. Z těchto důvodů není možné vašeho nezletilého potomka

donutit

k tomu, aby opustil váš byt bez možnosti náhradního ubytování a péče. Můžete však za své dítě rozhodnout. Máte možnost umístit ho do diagnostického nebo výchovného ústavu. obraťte se

na kurátora dětí a mládeže z odboru sociálních věcí městského (obecního) úřadu, vysvětlete mu, co se doma děje, sdělte svou představu řešení. Většinou je třeba dlouhodobější spolupráce. V opravdu vážných případech může soud nařídit ústavní výchovu.

Je možné, že vaše dítě potřebuje odbornou psychiatrickou či psychologickou pomoc. S vaším souhlasem může zůstat v péči odborníků v psychiatrické léčebně, v centrech pracujících s problémovou mládeží.

Pamatujte, že důležité je začít řešit agresivní chování co nejdříve. Čím dříve se s agresí začne pracovat, tím je větší pravděpodobnost úspěchu. Pomoci vám mohou odborníci, např. školní psychologové, dětské psychologové a psychiatři, etopedi. Naleznete je v samostatných organizacích nebo v různých zařízeních pracujících s problémovými dětmi a mládeží.

Agresivní chování svého potomka můžete konzultovat anonymně na linkách důvěry pro dospělé, na Rodičovské lince, na lince Dona a v poradnách Bílého kruhu bezpečí.

Příloha č. 4

Jak odlišit domácí násilí od jiných typů rodinných problémů a krizí:

- 1. Přímým dotazováním** – klíčové jsou dotazy na fyzické, psychické, sexuální a také ekonomické násilí. (klíčové otázky: *co se děje, první DN, poslední DN, nejhorší DN, jak se projevuje agrese partnera/ky, jak jste se choval/a při prvním DN, posledním DN, co bezprostředně předchází útoku, jaké máte těsně po útoku potíže, bolesti, problémy, zranění, vyhledal/a jste ošetření, pomoc – kam jste se obrátil/a...*)
- 2. Pomocí tří kritérií**, podle kterých lze odlišit DN od jiných problémů mezi partnery:
  - A. startér násilí** – DN není vyprovokované chováním ohrožené osoby!
(klíčové otázky: co předcházelo incidentu)
  - B. opakování** – DN není jednorázový akt!
- DN je proces, má svůj start, vývoj a spěje k nějakým koncům; zásadně mění povahu vztahu
(klíčové otázky: kdy to začalo, jak dlouho to trvá, co se děje nyní)
  - C. pocit oběti** – osoba ohrožená DN má typické pocity: strach z opakování násilí
(klíčové otázky: jak reagujete, co vám běží v mysli)
- 3. Pomocí „psychologických“ signálů domácího násilí:**
  - manipulace s realitou (laxnost, odmítání pomoci), neschopnost ventilovat vztek, disociace, minimalizace násilí, naučená bezmoc, sebedestruktivní a sebeobviňující reakce**Komplikace rozpoznání domácího násilí:**
  - ohrožené osoby často trpí studem
  - ohrožené osoby mohou uvádět jiné důvody pro příznaky svých posttraumatických projevů a reakcí
  - ohrožené osoby mají tendenci minimalizovat
  - skutečnost je zpravidla horší, než ohrožené osoby uvádějí
- 4. Co udělat, pokud se jedná o osobu ohroženou domácím násilím:**
  - pořídit kompletní a detailní dokumentaci (plní úlohu důkazu v trestním řízení)
  - předat kontakt na místa pomoci (např. číslo linky důvěry, DONA linky, azylový dům aj.)
  - hrozí-li bezprostřední nebezpečí, ptát se, zda ohrožená osoba může přespat u známých, rodiny, předat kontakt na azylový dům, případně se pokusit zprostředkovat ubytování
  - do ničeho nenutit, všechna rozhodnutí musí udělat sama ohrožená osoba